Filmproduktion och filmkulturell verksamhet i Sverige

Ref KB:s

Ur KB:s samlingar
Digitaliserad år 2014

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

Slutbetänkande av utredningen om översyn av filmstödet

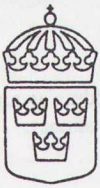
SOU
1991:105

Ref RSC

Filmproduktion och filmkulturell verksamhet i Sverige

Slutbetänkande av utredningen om översyn av filmstödet

SOU
1991:105

Statens offentliga utredningar
1991:105
Kulturdepartementet

Filmproduktion och filmkuturell verksamhet i Sverige

Slutbetänkande av utredningen om översyn av filmstödet
Stockholm 1991

SOU och Ds kan köpas från Allmänna Förlaget, som också på uppdrag av regeringskansliets förvaltningskontor ombesörjer remissutsändningar av dessa publikationer.

Adress: Allmänna Förlaget
Kundtjänst
106 47 Stockholm
Tel 08/739 96 30
Telefax: 08/739 95 48

Publikationerna kan också köpas i Informationsbokhandeln, Malmtorgsgatan 5, Stockholm.

REGERINGSKANSLIETS
OFFSETCENTRAL
Stockholm 1991

ISBN 91-38-10942-5
ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för kulturdepartementet

Utredningen av filmstöd överlämnar härmed sitt slutbetänkande - Filmproduktion och filmkulturell verksamhet i Sverige.

Som särskild utredare tillkallades genom beslut den 4 april 1991 landshövdingen Jan Rydh.

Sekretariatet har bestått av länsskolinspektören Jan Persson.

Som expert har medverkat hovrättsassessorn Greger Lindberg.

Stockholm den 9 december 1991

Jan Rydh

/Jan Persson

Innehåll

1 Sammanfattning och förslag 9
1.1 Utgångspunkter för arbetet 9
1.1.1 Svensk film har finansieringsproblem 9
1.1.2 Effektiviteten i stödsystemet har ifrågasatts .. 9
1.1.3 Filminstitutets organisation har ifrågasatts .. 9
1.1.4 Krav på kvalitet förutsätter en lönsam svensk filmindustri 10
1.1.5 Nuvarande ägarstruktur är oförändrad 10
1.2 Sammanfattning av utredningens förslag 10
1.2.1 Ett nytt filmavtal bör och kan träffas 10
1.2.2 Nya finansieringskällor 11
1.2.3 Ett nytt stödsystem 11
1.2.4 Ökat ansvar för stiftelsens styrelse 12
1.2.5 Staten finansierar den filmkulturella verksamheten 13
1.2.6 Ett helt statligt finansierat alternativ 13

2 Den svenska filmpolitiken 15
2.1 Det nuvarande filmavtalet 15
2.2 Den svenska filmpolitikens syfte 15
2.3 Motiven för ett statligt filmstöd 16
2.3.1 En nödvändig del i en nationell kulturpolitik 16
2.3.2 Övriga inslag i filmstödet 16
2.4 Behovet av ett statligt ansvarstagande inom filmområdet 17

3 Filmstöd i olika länder 19
3.1 Filmstöd i Sverige 19
3.2 Filmstöd i Danmark 20
3.3 Filmstöd i Norge 22
3.4 Filmstöd i Finland 23

4 Upphovsrätt till litterära konstnärliga verk 25
4.1 Upphovsrätten 25
4.2 Den tekniska utvecklingen 26
4.3 Vissa principfrågor 29
4.4 Förslag till ändring av lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk samt av lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild 30
4.4.1 Upphovsrättsliga avgifter i andra länder ... 30
4.4.2 Upphovsrättsavgifter i Österrike 31

4.4.3 Upphovsrättsavgifter i Island 31
4.4.4 Upphovsrättsavgifter i Västtyskland 32
4.4.5 Upphovsrättsavgifter i Frankrike 32
4.4.6 Upphovsrättsavgifter i Finland 33
4.5 Internationella regler 35
4.6 Vissa överväganden 35
4.7 Specialmotiveringar till förslag till ändringar i upphovsrättslagstiftningen 38
4.8 Ekonomiska konsekvenser av en upphovsrättslig ersättning 40
4.8.1 Den upphovsrättsliga avgiften 40
4.8.2 Kassettskatten 41

5 Filmproduktion och filmkultur 43
5.1 Stödet för den svenska spelfilmsproduktionen 43
5.1.1 Brister i det nuvarande systemet 43
5.1.2 Kvalitetsaspekter och kvantitet 43
5.1.3 Förhandsstödet 44
5.1.4 Efterhandsstödet 45
5.1.5 Fördelar med ett nytt stödsystem 46
5.2 Den svenska dokumentärfilmen 46
5.3 Den svenska kortfilmen 48
5.4 Ett nytt film- och videoavtal 49
5.4.1 Ändrade förutsättningar för ett nytt avtal .. 50
5.4.2 Avtalsparterna i ett nytt avtal 51
5.4.3 Stiftelsen Svenska Filminstitutets ändamål . 52
5.4.4 Stiftelsens styrelse, nämnder och ledningsfunktionen 53
5.4.5 Vissa bestämmelser för stiftelsen 55
5.4.6 Avgifter 56
5.4.7 Användningen av stiftelsens medel 58
5.4.8 Övriga avtalsfrågor 62
5.5 Den filmkulturella verksamheten 62
5.5.1 Den nuvarande filmkulturella verksamheten 63
5.5.2 Oförändrade men omfördelade statliga anslag 64
5.5.3 Den ekonomiska omfattningen av den nuvarande filmkulturella verksamheten 64
5.5.3.1 Spridning och visning av värdefull film ... 65
5.5.3.2 Bidrag till filmkulturella ändamål 65
5.5.3.3 Filmkulturella insatser för barn och ungdom 66
5.5.3.4 Värdefulla videogram 66
5.5.3.5 Övrig filmkulturell verksamhet 66
5.5.4 Stiftelsens gemensamma förvaltning och filmkulturella ändamål 67
5.5.4.1 Administrativ service 67
5.5.4.2 Filmfrämjande verksamhet 68
5.5.4.3 Filmkulturella verksamheter 69
5.5.5 Vissa synpunkter på verksamheten 70

6 **Finansieringsfrågor** 73
6.1 Nuvarande avtal och statsbidrag 73
6.2 Ekonomiska effekter av ett nytt avtal 75
6.3 Den ekonomiska fördelningen i ett nytt avtal 76
6.3.1 Samproduktionsfonder och förvaltningskostnader 76
6.3.2 Filmproduktion 77
6.3.3 Branschstöd 78

7 **Ett statligt finansieringsalternativ** 79

Bilagor

Bilaga 1 Kommittédirektiv 81
Bilaga 2 Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk samt av lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild 85
Bilaga 3 Nu gällande avtal 91
Bilaga 4 Förslag till nytt film- och videoavtal 113

1 Sammanfattning och förslag

I utredningens direktiv ingår det att jag skall belysa behovet av ett statligt ansvarstagande inom filmområdet, samt att redovisa alternativa modeller för framtida kulturpolitiska insatser. Dessutom ingår det i uppdraget att analysera det nuvarande filmstödet och att belysa förutsättningarna för ett nytt film- och videoavtal.

1.1 Utgångspunkter för arbetet

Jag har arbetat med följande utgångspunkter i samband med utredningens genomförande.

1.1.1 Svensk film har finansieringsproblem

Svensk film har finansieringsproblem genom att intäkterna till Filminstitutet minskar. Detta har inneburit att jag har sökt efter nya och stabila intäktskällor för institutet.

1.1.2 Effektiviteten i stödsystemet har ifrågasatts

Allt fler hävdar att konstruktionen av nuvarande stödsystem varken stimulerar produktion av kvalitetsfilm eller ger något stöd för att utveckla en lönsam filmindustri.

1.1.3 Filminstitutets organisation har ifrågasatts

Filminstitutets verksamhet innefattar ett stort antal områden. Institutet delar både ut stöd till filmproduktion och är själv involverad som finansiär och producent. Institutet lämnar stöd för import av utländsk film till Sverige, men uppträder också själv som importör. Institutet ansvarar också för hela den s.k. filmkulturella verksamheten.

Det har inte varit möjligt att värdera effektiviteten i Filminstitutets verksamhet på den korta tid som stått till mitt förfogande. En viktig del i mina förslag är dock att jag anser att Filminstitutets verksamhet bör tydligare uppdelas, så att frågor som berör stödet till filmproduktion hanteras tydligt avskilt från de filmkulturella frågorna. Jag anser vidare att styrelsen skall få ett tydligare ansvar för hela verksamheten. Genom de förslag till finansiering

som lämnas kommer styrelse och ledning att ges bättre förutsättningar att också bedöma effektiviteten i verksamheten. Jag förutsätter att den styrelse som utses är beredd att ta detta större ansvar.

1.1.4 Krav på kvalitet förutsätter en lönsam svensk filmindustri

Den svenska filmpolitiken syftar till att stimulera produktion och distribution av värdefull svensk film. Detta antas av en del stå i motsats till att den film som produceras också skall vara kommersiellt lönsam. Jag anser att det svenska stödet för svensk filmproduktion också i fortsättningen skall baseras på önskemål om att stödet skall stimulera produktion av konstnärligt värdefull film. Samtidigt står det fullständigt klart att inget stödsystem ensamt kan garantera att det i framtiden ges möjligheter för svensk filmproduktion. Ett stödsystem måste också stimulera till produktion och marknadsföring av filmer som drar en sådan publik att rimlig lönsamhet kan uppnås i branschen. Först då skapas förutsättningar för en långsiktigt uthållig svensk filmproduktion.

1.1.5 Nuvarande ägarstruktur är oförändrad

Det har inte legat inom ramen för utredningen att analysera den svenska biografstrukturen bl.a. med avseende på ägarstrukturen och konkurrensförhållandena, varför jag har arbetat med förutsättningen att biografstrukturen är oförändrad. Det är dock värt att påpeka att de båda stora biografkedjorna svarar för ca 70 % av marknaden om man räknar antalet biografbesökare.

1.2 Sammanfattning av utredningens förslag

1.2.1 Ett nytt filmavtal bör och kan träffas

Jag har inte haft i uppdrag att föra formella förhandlingar med olika parter. Efter omfattande samtal och överläggningar anser jag att det finns förutsättningar för ett nytt film- och videoavtal, samt att det finns förutsättningar för en stabil finansiering av Filminstitutets verksamhet. Utan ett samarbetsavtal mellan staten och branschens parter finns det små förutsättningar för en svensk filmproduktion. Ett sådant alternativ har jag bedömt vara vare sig önskvärt eller realistiskt. Sverige skulle då riskera att inom Europa vara det land som inte hade en egen filmproduktion. I kapitel 7 beskriver jag möjligheten för att staten helt tar över ansvaret för finansieringen av Filminstitutet. Ett sådant alternativ är eko-

nomiskt genomförbart med de förutsättningar jag redovisar. Jag förutsätter dock att mitt förstahandsalternativ kan genomföras.

1.2.2 Nya finansieringskällor

Jag föreslår att upphovsrättslagen ändras, så att det utgår en ersättning till upphovsmännen för den hemkopiering som sker. Ersättningen till upphovsmännen sker genom en upphovsrättslig avgift på oinspelade video- och ljudkassetter. Avgiften föreslås bli arton kronor per videokassett och två kronor per ljudkassett. Det ligger inte inom ramen för mitt utredningsuppdrag att självständigt utreda den upphovsrättsliga lagstiftningen. Mitt förslag till ändring av upphovsrättslagen läggs fram under förutsättning att upphovsmännen är beredda att avsätta en del av sin ersättning till Filminstitutet. Det ligger i upphovsmännens egna intressen att stödja den svenska filmproduktionen. Efter överläggningar med de upphovsrättsliga organisationerna bedömer jag att minst 40 % av den upphovsrättsligt grundade ersättningen för videokassetter kan avsättas till Filminstitutet.

De nuvarande avtalsparterna förutsätts lämna bidrag i samma omfattning som nu.

Förslaget innebär vidare att Sveriges Television AB och Nordisk Television AB blir nya arvtalsparter och att de deltager på lika villkor. Ett rimligt årligt bidrag från Sveriges Television AB är 20 milj.kr. och från Nordisk Television AB 10 milj.kr. Tillskottet från den upphovsrättsliga avgiften och från televisionsföretagen på sammanlagt ca 93 milj.kr. innebär att institutet får en ny långsiktig finansieringsgrund, som är ett villkor för att den svenska filmproduktionen skall få en tillräcklig omfattning.

1.2.3 Ett nytt stödsystem

Jag föreslår att det införs ett nytt stödsystem för den svenska filmen. Mitt förslag innebär att det kommer att finnas ett förhandsstöd och ett efterhandsstöd och att de i kronor räknat blir lika stora.

Förhandsstöd

Förhandsstödet består av stöd för spelfilm och ett särskilt stöd för kortfilm. I förhandsstödet för spelfilm ingår både stöd för traditionell spelfilm och s.k. dokumentärfilm. Också stödet till kortfilm inrymmer stöd till alla slags kortfilmer inkl. dokumentära kortfilmer. På samma sätt ingår i dessa stödformer stöd till filmer för barn och ungdom. Jag förutsätter att Filminstitutets styrelse

särskilt bevakar att filmer för barn och ungdom utvecklas och produceras.

För spelfilm gäller att förhandsstödet kan utgå med högst 80 % av produktionskostnaden och vara högst 10 milj.kr. Jag förutsätter att samma krav på kvalitet som hittills har uppställts skall gälla och att därför begreppet "värdefull" spelfilm kan kvarstå.

Innan förhandsstödets ram skall det avsättas resurser för distribution och marknadsföring. En riktpunkt för filmens distribution bör vara att den kan ha premiär på åtminstone tio platser samtidigt.

Totalt beräknas förhandsstödet kunna uppgå till 85 milj.kr. per år, varav 26 milj.kr. utgör stöd till svensk kortfilm.

Efterhandsstöd

Efterhandsstödet för spelfilm beräknas uppgå till 85 milj.kr. och varje film kan få ett maximalt stöd på 8 milj.kr. En förutsättning för att efterhandsstöd skall utgå är att filmen har fått en biografpublik på minst 30 000 betalande besökare. Har den publiksiffran uppnåtts utgår ett stöd på 4 milj.kr. för att successivt öka till 8 milj.kr. när publiksiffran är 110 000 betalande besökare.

Övriga stödformer

Branschstödet ökar och i synnerhet ökar biografstödet. Biografstödet kompletteras med ett stöd som innebär att biograferna får ett stöd i relation till sin publik. Förslaget innebär att också de biografer som inte betalar någon avgift till Filminstitutet får ett visst stöd för sin verksamhet. Summan av dessa stödinsatser innebär att det ekonomiska stödet till den svenska filmen ökar kraftigt. I nuläget kan stödet beräknas till ca 92 milj.kr., vilket skall jämföras med mitt förslag att stödet skall vara ca 170 milj.kr. En sådan ökning ger erforderliga ekonomiska resurser för en framgångsrik svensk filmproduktion.

1.2.4 Ökat ansvar för stiftelsens styrelse

Stiftelsens styrelse får ökat ansvar och ökad självständighet. Enligt min uppfattning är detta en viktig förutsättning för att styrelse och ledning skall kunna ta ansvar för helheten och därmed också för effektiviteten både ifråga om filmstödet och institutets egen verksamhet. Styrelsen bör därför få en mer självständig sammansättning. Detta innebär bl.a. att styrelsen inte skall ha en sammansättning där avtalets parter är representerade. För den konstnärliga bedömningen av filmer som skall få förhandsstöd skall institu-

tet ha anställda konsulenter. Konsulenterna skall ha tidsbegränsade anställningar på högst tre år.

1.2.5 Staten finansierar den filmkulturella verksamheten

I mitt förslag till nytt film- och videoavtal föreslår jag att genom avtalet finansieras enbart produktion av film, samt visst branschstöd och ett visst biografstöd. Det innebär att det inte avsätts några medel för den filmkulturella verksamheten och att staten inte lämnar några bidrag till avtalets ändamål. Staten svarar i stället helt för den filmkulturella verksamheten. Jag räknar med att staten bibehåller sitt totala ekonomiska stöd och att det stödet avsätts för filmkulturella ändamål. Stödet är för budgetåret 1991/92 64 299 000 kr. och det ger erforderligt utrymme för en filmkulturell verksamhet. Genom en ändrad ansvarsfördelning finns det icke oväsentliga rationaliseringsmöjligheter, varför den totala filmkulturella verksamheten bör kunna öka. Filminstitutet bör t.ex. inte skaffa sig ytterligare egna biografer och bör inte heller bedriva en egen importverksamhet av film. Jag förutsätter att statens beställning av innehållet i den filmkulturella verksamheten blir målstyrd och långsiktig. Det bör inte ankomma på staten att föreskriva medlen för Filminstitutet t.ex. i form av antal tjänster m.m.

1.2.6 Ett helt statligt finansierat alternativ

Visar det sig inte möjligt att få till stånd ett nytt film- och videoavtal föreslår jag att finansieringen av verksamheten i sin helhet blir ett statligt ansvar. I ett statligt alternativ utgår jag ifrån att verksamheten skall ha samma omfattning, som jag har skissat i avtalsalternativet. Jag föreslår att staten finansierar ett sådant alternativ genom att biografbiljetter beläggs med mervärdesskatt och att den särskilda skatten på videokassetter bibehålls.

2 Den svenska filmpolitiken

2.1 Det nuvarande filmavtalet

Den svenska filmpolitiken har, sedan 1963 års filmavtal, varit i stort sett oförändrad. Stiftelsen Svenska Filminstitutet blev genom 1963 års avtal den organisatoriska ramen för samarbetet mellan statens och filmindustrins olika intressenter. Före 1951 förekom inga statliga bidrag till svensk filmproduktion. Under 1950- och 1960-talen utvecklades vissa former för stöd till filmen i form av återbäring av erlagd nöjesskatt.

Förutsättningarna för den svenska filmproduktionen ändrades i grunden genom 1963 års filmavtal. Avtalet slöts mellan staten och filmbranschen och gav ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för en svensk filmpolitik. De ekonomiska förutsättningarna skapades huvudsakligen genom att 10 % av biljettintäkterna från biograferna tillfördes en filmfond vid Svenska Filminstitutet. Detta avtal har därefter utgjort grunden för verksamheten vid Filminstitutet. I 1982 års film- och videoavtal kom videobranschens organisationer in som nya avtalspartners.

Filmavtalen har varit och är frivilliga överenskommelser mellan parterna och baseras på en gemensam uppfattning om värdet av en svensk filmproduktion. Staten har inte via filmavtalen lämnat ett ensidigt ekonomiskt stöd. Förutsättningen har hela tiden varit att filmindustrin själv skall svara för de huvudsakliga ekonomiska insatserna. Avtalen skall ses som ett uttryck för en vilja till ett samarbete där branschernas organisationer tillsammans med staten tar ett ansvar både för filmkulturella och ekonomiska frågor. Rent ekonomiskt åstadkommes via Filminstitutet en ekonomisk riskspridning, som tillsammans med statens stöd, anses bidra till att fler svenska filmer produceras än vad som annars skulle ha varit fallet.

Statens bidrag till filmavtalet består i att via lagstiftning lämna befrielse från mervärdesskatt på biografbiljetter och befrielse från kassettskatt på sådana videokassetter för vilka avgift betalas till filmfonden vid Filminstitutet. Staten lämnar dessutom via avtalet direkta bidrag till Svenska Filminstitutet.

2.2 Den svenska filmpolitikens syfte

Som framgår av bl.a. direktiven för denna utredning syftar svensk filmpolitik till att "inom vårt begränsade språkområde och vår kulturkrets skapa möjligheter för produktion av film, visning av

film och bevarande av det filmkulturella arvet". Det ingår inte i mitt utredningsuppdrag att formulera en ny svensk filmpolitik och jag utgår därför i fortsättningen från denna beskrivning av syftet med den svenska filmpolitiken.

2.3 Motiven för ett statligt filmstöd

2.3.1 En nödvändig del i en nationell kulturpolitik

Statliga ekonomiska insatser i kombination med branschens egna insatser har ansetts vara helt nödvändiga för att Sverige inom sitt begränsade språkområde skall kunna upprätthålla en filmproduktion som baseras på det svenska språket och på den svenska kulturen. Denna uppfattning stöds också av utvecklingen i andra länder. Inom den Europeiska Gemenskapen utgör den nationella filmpolitiken en mycket viktig faktor och ett fortsatt nationellt stöd för filmproduktion anses vara ett självklart och viktigt inslag i gemenskapens kulturpolitik. Endast i USA ger marknaden förutsättningar för en filmproduktion som inte bygger på statliga insatser.

Utan ett statligt stöd i samverkan med ett system för riskfördelning inom filmbranschen är en kontinuerlig produktion av svensk film inte möjlig att upprätthålla. Enligt uppgift från Filminstitutet krävs det minst 600 000 biografbesökare för att en spelfilm med normal budget skall bära sina egna kostnader. Endast ett fåtal filmer per år kan bedömas ha förutsättningar att nå en sådan publik. Den svenska filmpolitiken grundas också på den uppfattningen att det är produktion och distribution av **kvalitetsfilm** som skall stödjas. Det är i hög grad just denna typ av filmer som skulle ha svårigheter att hävda sig på en marknad helt utan stöd.

2.3.2 Övriga inslag i filmstödet

Barn- och ungdomsfilm

Den svenska filmstödet avser också att skapa förutsättningar för produktion och distribution av film för barn och ungdom. I Sverige liksom i andra europeiska länder är det väsentligt att stärka den nationella identiteten som en grund för den internationella förståelsen.

Via filmavtalen har också stöd lämnats till produktion av kortfilm och dokumentärfilm liksom till olika insatser för att bevara och renovera äldre svenska filmer, som utgör en väsentlig del av vårt kulturarv.

Stöd för distribution av svensk film

En viktig del av den svenska filmpolitiken är att skapa möjligheter att se bra svensk film också utanför storstäderna.

Stöd för export och import av film

Sverige kan genom export av svensk film bidra till att sprida kännedom om Sverige i andra länder. Import av utländsk kvalitetsfilm anses bidra till att öka kunskapen om andra kulturer.

2.4 Behovet av ett statligt ansvarstagande inom filmområdet

I direktiven för mitt utredningsuppdrag ingår att "belysa om det behövs ett statligt ansvarstagande inom filmområdet". Såsom den svenska filmpolitiken är formulerad och med hänsyn till uppenbara ekonomiska realiteter finner jag det vara uteslutet att målen skulle kunna uppnås utan att staten tar sin del av ansvaret. Jag ser däremot inga fördelar med att staten skulle ta hela ansvaret. En stor del måste falla på branschen. Syftet med ett fortsatt samarbetsavtal måste vara att underlätta de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna för en svensk filmproduktion. Jag anser det bl.a. vara angeläget att ansvarsförhållandet mellan staten och branschen klargörs och mitt förslag utgår ifrån att statens ansvar huvudsakligen ligger inom de filmkulturella områdena. Ansvaret för och finansieringen av själva produktionsstödet bör åvila branschen. Statens insats i denna del bör begränsas till att genom lagstiftning skapa de ekonomiska förutsättningarna. Jag beskriver denna ansvarsfördelning i följande kapitel.

Vid de överläggningar som jag haft med företrädare för både nuvarande och tillkommande avtalsparter har jag funnit att min uppfattning om värdet av ett nytt avtal delas av alla. Enligt min uppfattning föreligger goda förutsättningar för ett nytt film- och videoavtal i enlighet med av mig angivna riktlinjer.

För den händelse ett sådant avtal inte skulle gå att träffa eller det skulle anses önskvärt att staten ansvarade för hela finansie-

ringen redovisar jag i kapitel 7 ett sådant helt statligt finansieringsalternativ.

3 Filmstöd i olika länder

Stöd till produktion av film är vanlig i alla länder, som har en nationell filmproduktion. Den enda filmproduktion som förekommer på enbart kommersiella villkor är den som sker i USA. Skälen för nationellt stöd till filmproduktion är likartade de svenska, som jag närmare har beskrivit i avsnitt 3.1.

Jag har här valt att redovisa filmstödet i de nordiska länderna på grund av de stora likheter som föreligger mellan dem. Redovisningen bygger på uppgifter som sammanställts av Filminstitutet. Olika stödsystem förekommer också i övriga europeisk länder. Jag hänvisar i detta sammanhang till en sammanställning i Screen Digest oktober 1991.

Av denna sammanställning och av de samtal jag haft med företrädare för EG-kommissionen i Bryssel, Frankrike och Italien framgår att ledande filmländer i Europa lämnar ett omfattande stöd till nationell filmproduktion. Det främsta exemplet är Frankrike. De franska filmsatsningarna är stora och den franska televisionen bidrar med stora stödbelopp genom direkta, i lag stadgade avsättningar.

Också övriga länder inom EG har system där staten tar ansvar för filmkultur och filmproduktion. Inom EG-kommissionen i Bryssel accepteras fullt ut nationellt filmstöd som en del i EGs kulturpolitik. Den väsentligaste förutsättningen är att stödet får avse stöd för filmproduktion som sker på det egna språket. Den fria rörligheten av arbetskraft och kapital får inte hindras. Stöd till produktion av film på det svenska språket är helt förenligt med EGs regler. Däremot får stödet inte hindra producenter, regissörer, skådespelare och filmarbetare från EG-länder att arbeta i vårt land vid en kommande EG-anslutning. Jag bedömer att det av mig föreslagna systemet är fullt förenligt med nuvarande policy inom EG för kulturstöd.

3.1 Filmstöd i Sverige

Det svenska stödsystemet bygger på ett avtalsförhållande mellan staten och film- och videobranscherna. Utöver de medel som tillförs Filminstitutet genom avtalet lämnar staten direkta ekonomiska bidrag.

För budgetåret 1991/92 beräknas Filminstitutet disponera ca 126 milj.kr. genom avtalet och ca 64 milj.kr. genom statsbidrag. Totalt disponerar Filminstitutet ca 190 milj.kr. Medlen används både för filmproduktion och för filmkulturell verksamhet.

Fördelningen av det svenska filmstödet ser budgetåret 1991/92 ut på följande sätt:

Produktion av svensk långfilm ca 75 milj.kr.
Produktion till svenska kortfilmer ca 18 milj.kr.
Internationella samproduktionsfonder ca 8 milj.kr.

Stöd till produktion av svensk film är delad i två delar. Den ena delen är Filminstitutets egna engagemang i produktion av svensk film. Den delen som avser långfilmer kan uppskattas till ca 15 milj.kr. och beslut om dess användning fattas av institutets styrelse. Den andra delen är produktionsstöd till svenska långfilmer och det totala stödet kan beräknas till ca 60 milj.kr.

Beslut om produktionsstöd till svenska långfilmer fattas av stiftelsens produktionsstödsnämnd. Nämnden har fem ledamöter, varav en är ordförande. Ordföranden utses av styrelsen, två ledamöter av filmbranschen och två ledamöter av Svenska Teaterförbundet.

Selektivt produktionsstöd kan utgå till svenska långfilmer med konstnärlig inriktning och under förutsättning att resurserna för produktionens genomförande föreligger. Stödet är ett förhandsstöd och återbetalningspliktigt enligt regler som styrelsen bestämmer. Stödet täcker förluster upp till en viss andel av filmens produktionskostnad, dock högst med visst belopp. I underlaget för produktionsstödet får inräknas vissa kostnader för marknadsföring. Det är inte vanligt att återbetalning av produktionsstöd sker.

Stöd för produktion av svensk kortfilm är delad i flera delar. Den ena delen är Filminstitutets egna engagemang i produktion av svensk film. Den delen som avser kortfilm kan beräknas till ca 6 milj.kr. och beslut om dess användning fattas av institutets styrelse. De andra delarna disponeras av institutets produktionsstödsnämnd för kortfilm och konstnärsnämnden. Produktionsstödsnämnden för kortfilm disponerar ca 10 milj.kr. och konstnärsnämnden disponerar ca 2 milj.kr.

Närmare bestämmelser om produktionsstöd till svenska kortfilmer samt om sammansättning och uppgifter för produktionsstödsnämnden för kortfilm fastställs av styrelsen. De stöd som utgår är förhandsstöd och stöden återbetalas i praktiken inte.

Sverige är medlem i den nordiska film- och TV-fonden och i Europarådets samproduktionsfond Eurimages. Medlemsavgifterna är en del av det svenska filmstödet.

3.2 Filmstöd i Danmark

Danmark fick en ny filmlag den 1 maj 1989. Innan den lagen trädde i kraft fördelades huvuddelen av det danska filmstödet av tre konsulenter vid Det Danska Filminstitutet. Två av konsulenterna arbetade med vuxenfilm och en konsulent med barnfilm. Efter påtryckningar från bl.a. filmbranschen genomfördes en för-

ändring av filmstödet så att även en viss automatisk fördelning av stödet infördes.

Det danska filmstödet finansieras helt av staten. Tidigare uppgick det till ca 50 milj. danska kronor. I samband med införandet av den nya filmlagen tillfördes Filminstitutet ytterligare 15 milj. danska kronor från staten. Huvudposterna i det danska filmstödet såg 1990 ut på följande sätt:

25 milj. danska kronor att fördelas av en konsulent vid Filminstitutet,

18 milj. danska kronor att fördelas i automatiskt stöd till fullfinansierade filmer,

16 milj. danska kronor till barnfilm att fördelas av en barnfilmskonsulent vid Filminstitutet,

4 milj. danska kronor till Eurimage och Nordisk Produktionsfond.

Det danska automatiksystemet fungerar så att fullfinansierade filmer kan få 50 % av sina produktionskostnader täckta. Det finns dock ett tak satt till 3,5 milj. danska kronor per film. Problemet med systemet är att pengarna kan ta slut och att filmerna får stå i kö för att få de pengar filmerna är berättigade till.

Det finns numera två konsulenter för vuxenfilm vid Filminstitutet. Konsulenterna fattar beslut om de 25 milj. danska kronor som de har att fördela. I praktiken inriktas konsulenternas arbete på filmer som behöver mellan 50 och 100 procents produktionsstöd. Det finns inget förbud mot att en film får stöd såväl från automatiken som från någon av konsulenterna. Det har dock hittills inte blivit aktuellt.

Erfarenheterna från det nuvarande danska systemet är blandade. Det verkar som om det fanns ett uppdämt behov av att göra breda folkliga komedier. I alla händelser tillkom i rask följd fyra sådana filmer med stöd från automatiksystemet. Samtliga blev mer eller mindre misslyckade och fick dåliga publiksiffror. Under det senaste året har dock filmstödet sakta börjat spridas över ett bredare spektrum av filmer. Ett annat problem har varit att få pengarna i automatiksystemet att räcka till alla formellt korrekta ansökningar och bidragsberättigade produktioner.

Det finns för närvarande uttalad kritik i Danmark mot automatiksystemet. Kritikerna menar att systemet slår blint och att fel sorts film får stöd av danska skattemedel. Filminstitutets ledning och systemets tillskyndare bedömer dock att de problem som förekommit under det första året är av övergående natur. Man tror att antalet ansökningar kommer att minska och att producenterna dragit erfarenheter av de misslyckanden som första året inneburit. En påtaglig spärr i automatiksystemet är att pengarna utbetalas först i efterhand. Det innebär att producenten på egen hand eller via bank måste stå för finansieringen fram till dess att filmen är klar och har haft premiär.

Stödet via konsulenterna på Filminstitutet fungerar på samma sätt som det gjort under ett antal år. Det innebär att konsulenterna beslutar på konstnärliga grunder om vilka filmer som skall ha stöd, varefter Filminstitutets direktör förhandlar med berörda producenter om olika ekonomiska frågor. Beslut om att godkänna produktionen fattas av Filminstitutets styrelse. Styrelsen har hittills inte vägrat godkänna någon produktion. Filmstödet som fördelas via konsulenter skall ses som ett uttryck för filmlagens och Filminstitutets medvetna kulturpolitiska prioritering. Automatiksystemet är ett komplement till detta. Det danska systemet innebär att alla filmer får en möjlighet att komma i åtnjutande av statligt filmstöd på ett eller annat sätt.

3.3 Filmstöd i Norge

I samband med att den senaste borgerliga regeringen tillträdde i Norge sänktes det norska filmstödet. 1989 års nivå låg på 48,7 milj. norska kronor, medan motsvarande summa för år 1990 var 36,2 milj. norska kronor. Dessa summor är relaterade till den första och andra punkten i nedanstående redovisning av de olika stödformerna. Detta var naturligtvis en stor minskning av det norska filmstödet. Under hösten 1990 blev det regeringsskifte i Norge. På förslag av den nya socialdemokratiska regeringen beslöt stortinget att öka filmstödet till 46,1 milj. norska kronor för år 1991.

Det norska filmstödet är uppdelat i fyra olika delar enligt följande:

Det norska statsunderstödda filmföretaget Norsk Film A/S erhöll för år 1991 20,1 milj. norska kronor i produktionsstöd. En konstnärlig ledare lämnar förslag till styrelsen hur filmstödet skall fördelas. I regel satsas på ganska få filmprojekt per år. Dessa får i gengäld 70-80 % av sin produktionsbudget täckt av stöd från Norsk Film A/S. I dessa fall har företaget också produktionsansvar för filmen. Stödet har formen av en statlig kreditgarantiram, vilket innebär vissa ränteproblem för Norsk Film A/S. Problemet uppkommer genom att kostnaderna kommer före intäkterna.

Norsk Filminstitutt disponerar 1991 drygt 26 milj. norska kronor till produktionsstöd. Förslag till användningen av dessa resurser tas fram av ett särskilt produktionsutvalg. Till varje ansökningstillfälle söker tio till tjugo filmprojekt om stöd. Endast ett till två av dessa får positivt besked. Normalt är det årligen tre till fyra filmer som får i genomsnitt 7-8 milj. norska kronor i produktionsstöd. Beslut om stöd fattas av Norsk Filminstitutts styrelse.

En särskild produktionsfond för film och TV-film disponerar årligen 20 milj. norska kronor. I denna fonds styrelse

finns två representanter för norsk TV, två representanter från filmbranschen och en representant från staten. I två olika ansökningsomgångar per år får stöd ges till fyra till fem filmer. Ur denna fond ges även stöd till dokumentärfilmer.

Norska filmer ges ett efterhandsstöd som är helt relaterat till filmernas biljettintäkter. Sålunda får alla norska filmer ett extra stöd från staten i efterhand motsvarande 55 % av filmens biljettintäkter. Barnfilmer får motsvarande 100 % av biljettintäkterna från staten. Detta stöd betalas ut årligen t.o.m. tre år efter filmens premiär och tills dess att filmens eget kapital och räntor är täckta. Ett normalt år uppgår stödet totalt till ca 30 milj. norska kronor.

Det finns inget i det norska filmstödssystemet som hindrar att en film får bidrag från mer än en av de tre förstnämnda stöden. Detta förekommer dock i praktiken nästan aldrig. Det anses allmänt vara av särskilt värde att det finns olika källor att söka stöd ifrån. Därigenom garanteras viss bredd i den norska filmproduktionen. Det finns ingen särskild kvotering för barn- eller kortfilmer. Däremot finns det politiska uttalanden om att dessa filmtyper skall prioriteras, t.ex. genom önskemål att fem barnfilmer skall produceras inom en femårsperiod.

En särskild arbetsgrupp har under år 1991 på uppdrag av kulturdepartementet utrett nya former för det norska filmstödet. Diskussionen i Norge är för närvarande fokuserat kring två huvudfrågor. Den första gäller möjligheterna att avveckla garantisystemet med dess vidhängande ränteproblem och i stället införa ett rent statsstöd som kan tillgodogöras direkt. En andra fråga som diskuteras är att ersätta produktionsutvalget, som är knutet till Norsk Filminstitutt, med en konsulent enligt dansk modell. Filmbranschen i Norge önskar en sådan förändring. Även frågan om att införa en automatik i likhet med det danska systemet diskuteras.

3.4 Filmstöd i Finland

Den finska statliga stödet till filmproduktion uppgår år 1991 till 48,4 milj. finska mark. Detta är en ökning jämfört med tidigare år. För år 1992 blir ökningen 1 milj. finska mark.

Fram t.o.m. april 1989 bestämde den Finska Filmstiftelsen på rekommendation från en produktionsnämnd hur hela filmstödet skulle fördelas. Liksom i övriga nordiska länder ansågs det dock angeläget att få till stånd ett system där filmstöd kunde sökas från flera olika håll. Därför genomfördes en förändring av filmstödet med följande inriktning:

Ungefär 15 procent av det årliga filmstödet, dvs. ca 7,2 milj. finska mark, avsätts till en automatik. Inom ramen för au-

tomatiken kan en producent maximalt erhålla 50 % av produktionskostnaderna och högst 1,1 milj. finska mark per film. Under år 1991 kommer fem filmer att få stöd via denna automatik. Automatiken ger ett säkert men relativt lågt bidrag, varför denna form inte alltid upplevs som attraktiv av alla filmprojekt.

Cirka 25 % av filmstödet avsätts till fördelning av en produktionsnämnd. Denna nämnd har fem ledamöter, som representerar producenter, dramaturger, filmdirektörer m.fl. Det finns inga restriktioner för nämnden då det gäller hur mycket pengar som kan anslås till varje projekt. Normalt sett ligger stödet kring 60 % av produktionskostnaden.

Resterande 60 % av produktionsstödet fördelas efter beslut av Filmstiftelsens direktör. Av stödet skall 35 % gå till spelfilmer och 25 % till dokumentärfilmer. Underlag för beslut tas fram av två producenter inom Filmstiftelsen. Inte heller för dessa beslut föreligger några procentsatser eller andra ramar om hur stort stödet får vara.

Det är i princip möjligt för ett filmprojekt att få stöd både från produktionsnämnden och Filmstiftelsens direktör. Det är dock mycket ovanligt. Filmer som får stöd från automatiken kan däremot inte få del av något annat stöd. Detta stöd är utformat som en förlustgaranti. I praktiken är kraven för återbetalning dock så generösa att detta aldrig blir aktuellt.

4 Upphovsrätt till litterära konstnärliga verk

Det ingår visserligen inte i mitt utredningsuppdrag att utreda den svenska upphovsrättslagstiftningen. Orsaken till att jag nu lämnar förslag till ändring av den lagstiftningen är att en sådan lagändring kan innebära en stabil och långsiktig finansieringsgrund för Filminstitutet. Därtill kommer att de upphovsrättsliga frågorna nu diskuteras i flera europeiska länder. Några länder bl.a. Tyskland har redan i sin lagstiftning infört upphovsrättsligt grundad ersättning i form av en avgift på videokassetter.

4.1 Upphovsrätten

Med upphovsrätt avses den rätt som författare, kompositörer, konstnärer och andra upphovsmän har till sina verk. Bestämmelserna om denna rätt finns i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL). I lagen finns också bestämmelser om rättigheter som anses stå upphovsrätten nära, de s.k. närstående rättigheterna. Dessa bestämmelser ger utövande konstnärer, (artister, musiker, sångare m.fl), producenter av fonogram, grammofonskivor och andra ljudinspelningar, producenter av filmverk (filmer och videogram) m.fl. vissa tidsbegränsade rättigheter att bestämma över utnyttjandet över sina prestationer. Bestämmelserna om rätt till fotografisk bild är beträffande kopiering desamma som för upphovsrättsliga verk, men finns samlade i en särskild lag, lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild (fotoL).

Den upphovsrättsliga lagstiftningens syfte är att ge skydd åt skapandet på det litterära och konstnärliga området. Detta sker genom att den som skapat ett verk, utfört en prestation eller producerat ett fonogram eller en film ges en principiell ensamrätt att bestämma om utnyttjandet av verk och prestationer. Denna ensamrätt ger också upphovsmän och utövande konstnärer ett ekonomiskt underlag för verksamheten. Det utgör dessutom en förutsättning för de olika investeringar som måste göras för att dessa verk och prestationer skall kunna spridas till allmänheten. Utan en upphovsrättslig reglering skulle produktion av sådana verk knappast kunnat ske, eftersom någon möjlighet att återfå produktionskostnaderna då inte skulle finnas. Särskilt tydligt blir detta vid kostnadskrävande produktioner, t.ex. spelfilmsproduktion. En normal produktionskostnad för en svensk spelfilm ligger i dag på ett genomsnitt på ungefär 12 milj.kr.

Den upphovsrättsliga ensamrätten, de närstående rättigheterna och fotografirätten gäller dock inte oinskränkta. Av hänsyn till

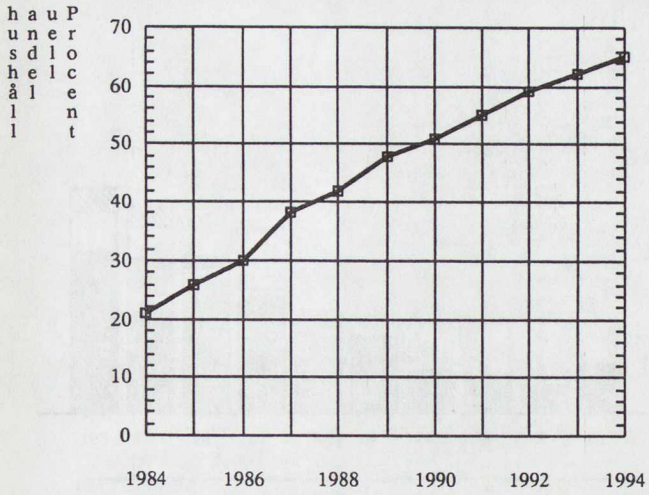
allmänna intressen har vissa inskränkningar gjorts. Av särskilt intresse i detta sammanhang är inskränkningen i 11 § URL. Enligt denna får enstaka exemplar av offentliggjort verk framställas för enskilt bruk. Med stöd av denna inskränkning kan var och en utan att begära tillstånd till det och utan att betala ersättning för utnyttjandet för enskilt bruk kopiera bl.a. radio- och TV-program samt musik- och videokassetter. Exemplaret får ej användas för annat ändamål. Då bestämmelsen tillkom förutsattes i huvudsak manuell kopiering utan ekonomisk betydelse för rättighetshavaren.

4.2 Den tekniska utvecklingen

Den tekniska utvecklingen efter den upphovsrättsliga lagstiftningens tillkomst har i väsentliga hänseenden påverkat upphovsmäns och andra rättighetshavares möjligheter att kontrollera hur och i vilka sammanhang deras verk och prestationer används. Bl.a. har utvecklingen på det reproduktionstekniska området gjort det möjligt för envar att framställa exemplar av skyddade verk i en omfattning och med en kvalitet som inte förutsågs när den upphovsrättsliga lagstiftningen kom till. Då existerade inte kassettbandspelaren och videobandspelaren. Det fanns i begränsad omfattning rullbandspelare, som kunde användas för inspelning av upphovsrättsskyddade verk inom musikområdet. Omfattningen av den inspelningen var av marginell betydelse för upphovsmännen. Denna tekniska utveckling har lett fram till ett utnyttjande för enskilt bruk som i grunden ändrat förutsättningarna för upphovsmännen inom film- och musikområdet att få ekonomisk ersättning för sina verk.

Hushållens användning av videobandspelare under senare hälften av 1980-talet framgår av följande diagram.

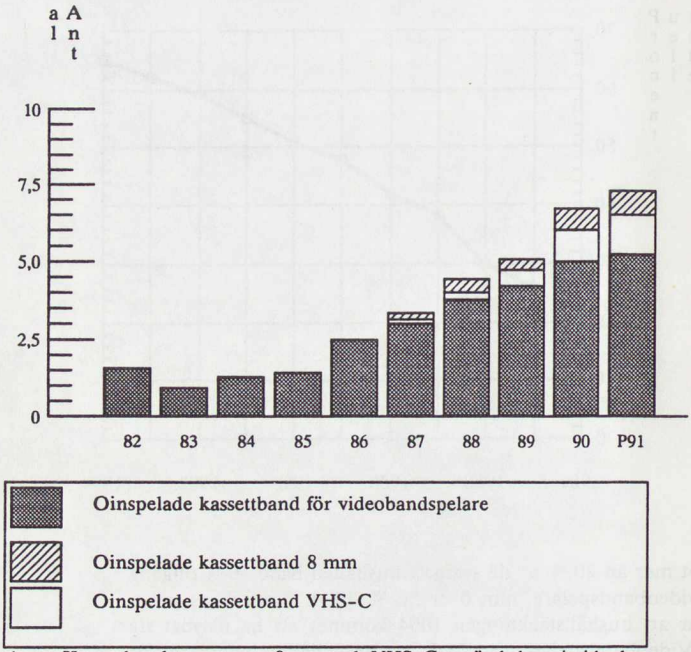
Diagram 1
Videobandspelare i de svenska hushållen 1984–1990 och branschens prognos för 1991–1994

Något mer än 20 % av de svenska hushållen hade 1984 tillgång till en videobandspelare, mot över 50 % 1990. Branschens prognos visar att hushållstäckningen 1994 kommer att ha närmat sig 65 %. Videobandspelaren används av hushållen i huvudsak för hemkopiering och för visning av hyrda inspelade kassetter. De används av hushållen i stort bara för uppspelning av upphovsrättsskyddade verk. En vanlig användning är bandning av TV-program.

Ytterligare ett mått på bruk av videobandspelare är försäljningen av oinspelade videokassetter. Nedanstående diagram visar försäljningsutvecklingen för oinspelade videokassettband under större delen av 1980-talet.

Diagram 2
Försäljningen av oinspelade videokassettband 1982–1990 och branschens prognos för 1991

Anm. Kassettband av typerna 8 mm och VHS-C används bara i videokameror.

Diagrammet visar en snabbt stigande försäljning under 1980-talet. Det höga värdet 1982 och de efterföljande årens låga värde förklaras av kassettskattens införande det året. Kassettskatten ledde till en omfattande hamstring av band och därför blev försäljningen under efterföljande år låg. Den relativt sett låga försäljningen under åren efter 1982 påverkades också av att skatten på videoband i början var hög (25 öre per spelminut). Skatten sänktes sedan år 1986 till 15 kr. per band.

Den helt dominerande användningen av oinspelade videokassettband är för hemkopiering. Hemkopiering sker antingen av redan inspelade kassetter eller av TV-sända program. Inspelningen av TV-sända program gör det möjligt för människor att se programmen när de själva vill, liksom att använda inspelningarna för lån och byte inom bekantskapskretsen.

Sändningen av TV-program har under 1980-talet ökat dramatiskt, främst till följd av utbyggnaden av kabelnät för vidaresändning av satellitprogram.

I Sverige såldes år 1989 ca 14 miljoner oinspelade ljudkassetter. Hushållstäckningen vad avser ljudkassettbandspelare får i dag anses vara i det närmaste fullständig och i flertalet hushåll finns tillgång till mer än en ljudkassettbandspelare.

Det huvudsakliga användningsområdet för oinspelade ljudkassetter är kopiering av upphovsrättsskyddad musik. Ett bra exempel är användningen av ljudkassetter i bilar. Regelmässigt är det i detta sammanhang hemkopierad musik som används.

Genom den tekniska utvecklingen har upphovsrättsskyddet kraftigt försvagats och i detta hänseende har utvecklingen varit till ekonomisk skada för musik- och filmbranscherna. Videobranschen har under senare tid drabbats av TV-utbudet av spelfilmer och möjligheter som finns att tidsförskjuta tittandet respektive att byta och låna spelfilmer som har spelats in via dessa TV-sändningar.

4.3 Vissa principfrågor

Filminstitutet har i olika skrivelser till regeringen hänvisat till den grundläggande principen att alla filmvisare skall bidra till produktion av ny svensk film. Biograferna och videobranschen bidrar till nyproduktionen av svensk film genom de avgifter de betalar till Filminstitutet, medan den snabba utbyggnaden av kabel-TV inte ger några bidrag till nyproduktion av svensk film. Utbyggnaden av kabel-TV och Sveriges Televisions utbud av långfilmer har bidragit till färre biografbesök och en vikande marknad för videobranschen. Detta har i sin tur lett till att den finansiella grunden för Filminstitutet har blivit försvagad. Filminstitutet har beträffande filmvisning i televisionen föreslagit att avgifter från kabelnät överförs till Filminstitutet, att filmavgifter införs på betal-TV-kanaler för långfilm samt att filmavgifter införs för TV-visningar.

När en film visas i televisionen har televisionsföretaget köpt rätten att visa filmen. Priset för den rättigheten är ett förhandlingsresultat mellan televisionsföretaget och den som äger filmrättigheten. Televisionsföretaget har däremot inte köpt rätten för sina kunder att tidsförskjuta tittandet eller att låna ut eller byta inspelade filmer som har sänts ut av televisionsföretaget. Det är denna hemkopiering som har negativa ekonomiska effekter för svensk film. Den ändring av lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk som jag nu föreslår stärker de ekonomiska förutsättningarna för nyproduktion av svensk film. Jag finner därför ingen anledning att därutöver föreslå avgifter på kabelnät, betal-TV-kanaler m.m.

4.4 Förslag till ändring av lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk samt av lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild

Det är rimligt att rättighetshavarna kompenseras för det ökade utnyttjandet av deras verk och för det inkomstbortfall som privatkopieringen innebär. Att förbjuda privatkopieringen genom en ändring av 11 § URL är inte vare sig önskvärt eller praktiskt genomförbart. Efterlevnaden av ett sådant förbud skulle över huvud taget inte kunna kontrolleras. Jag anser därför att rättighetshavarna bör kompenseras genom en upphovsrättslig avgift på oinspelade band, kassetter och liknande. Lagförslaget bifogas utredningen som bilaga 2. Genom att lägga avgiften på band och kassetter och inte på inspelningsapparaturen markeras kopplingen mellan konsumenten, som ytterst får stå för kostnaden, och kompensationen till rättighetshavarna.

4.4.1 Upphovsrättsliga avgifter i andra länder

Ett antal länder i Europa har en lagstiftning angående avgift på kassetter. Vid de kontakter jag har haft med den Europeiska Gemenskapen har jag inhämtat att det inte föreligger några hinder för att införa den typ av lagstiftning som jag nu föreslår.

En kassettavgift kan konstrueras på många olika sätt. Det kan därför vara av intresse att studera några av systemen i andra länder.

Det land som först genomförde bestämmelser om kompensation till rättighetshavarna för privatkopiering av ljud och bild var Västtyskland 1965. Därefter följde Österrike 1980 och Ungern 1982. Sedan dess har åtskilliga andra länder också tagit liknande steg eller förberett lagstiftning i ämnet.

Systemen varierar från land till land. Allmänt har man ansett att både audio- och videoinspelningar bör berättiga till ersättning. Vilka medier som ligger till grund för avgiftssystemen varierar. I vissa länder förekommer avgifter på såväl band som apparatur.

Betalningsskyldigheten läggs på tillverkare och importörer av inspelningsutrustning och/eller band. Det är vanligt att undantag görs för sådan utrustning och sådana band som är avsedda för professionella ändamål som t.ex. diktafoner. Föreskrifter om återbetalning av avgift för band som används för andra ändamål än inspelningsändamål förekommer också.

Inkasseringen av avgifterna görs antingen av en speciell inkasseringsorganisation, som bildats för just detta ändamål eller av en existerande rättighetshavarorganisation som sedan fördelar andelarna till organisationer som representerar de olika kategorierna av rättighetshavare. Det förekommer att det i lag föreskrivs att en

särskild andel av inkasserade avgifter skall användas för kulturella och/eller sociala ändamål.

4.4.2 Upphovsrättsavgifter i Österrike

I Österrike infördes bestämmelser om en tomkassettavgift i upphovsrättslagen 1980. Vissa justeringar i lagstiftningen ägde rum 1986.

Skyldiga att betala ersättningar är tillverkare och importörer av tomkassetter såväl audiokassetter som videokassetter. En subsidiär skyldighet finns hos återförsäljarna.

Avgiftens storlek bestäms i ett avtal mellan AUSTRO-MECHANA, en collecting society som företräder rättighetshavarna och organisationer som representerar de avgiftsskyldiga.

Avgiften utgår med visst belopp per timme, olika stort för audio- respektive videokassetter. Avgiften för videokassetter är ungefär 1,5 gånger den för audiokassetter. De användare som undertecknat avtal med inkasseringsorganisationen favoriseras genom lägre avgift. Ersättningsberättigade är upphovsmän, utövare och fonogramproducenter.

Genom bestämmelser i lag måste rättighetshavarnas organisationer sätta av mer än hälften av ersättningen till rättighetshavarnas sociala och kulturella ändamål. Till dessa medel har utländska rättighetshavare inte tillgång.

Återstoden, 49 % av inkasserad ersättning, fördelas mellan olika rättighetshavarkategorier och blir därefter föremål för individuell utbetalning till såväl nationella som utländska rättighetshavare.

4.4.3 Upphovsrättsavgifter i Island

Den isländska upphovsrättslagen innehåller sedan 1984 bestämmelser om en avgift på oinspelade audio- och videokassetter samt på videobandspelare.

Avgiftens storlek är fastställd i lag och uppgår för apparater till 4 % på importpriset eller på tillverkarens försäljningspris. Avgiften på band och kassetter är fastställda till belopp som indexreglerats. Avgiften för videokassetter är 3 gånger så stor som den för audiokassetter.

Avgiften inkasseras av ett collection center som överför 15 % av inkasserade ersättningar till en fond för kulturella ändamål. Återstoden skall fördelas till rättighetshavarna och om de organisationer som dessa representeras av inte kan komma överens om fördelningen, avgörs den genom skiljedom.

Utländska rättighetshavare har rätt till ersättning endast på grundval av materiell reciprocitet dvs. ersättningsrätten gäller ba-

ra i förhållande till länder som ger isländska rättighetshavare samma rätt.

4.4.4 Upphovsrättsavgifter i Västtyskland

I Västtyskland har rättighetshavarna kompenserats för privatkopiering sedan 1966. Till en början fick rättighetshavarna ersättning endast genom en royalty på inspelningsapparatur. Sedan den 1 juni 1985 finns i Västtyskland också en avgift på oinspelade videogram och fonogram.

Avgifternas storlek finns intagna i lag och gäller om ingenting annat överenskommits. Avgiften på oinspelade band utgår per timme och avgiften för videogram är ca 1,5 gånger avgiften för ljudband.

Avgiften inkasseras av en särskild collecting society, som bildats för ändamålet och som kontrolleras av rättighetshavarnas organisationer.

Inkasseringen och fördelningen av de tyska kassettavgifterna är intimt sammankopplad med den tyska lagstiftningen om collecting societies. Denna lagstiftning som i detalj reglerar hur rättighetshavarnas organisationer skall vara konstruerade samt sköta sitt uppdrag, saknar motsvarighet i Sverige. Bestämmelserna om collecting societies reglerar i viss utsträckning också skyldigheter och möjligheter för dessa att göra avsättningar för allmänkulturella och sociala ändamål.

Tomkassettavgiften i Västtyskland fördelas mellan rättighetshavarnas organisationer, olika för audio- och video. Föreskrift om att viss del skall användas till allmänkulturella ändamål saknas. Vissa av organisationerna använder dock mindre delar av inkasserade belopp för kulturella och sociala ändamål i enlighet med möjligheterna enligt lagstiftningen om collecting societies.

Tomkasettersättningen i Tyskland fördelas till individuella rättighetshavare. Principen om nationell behandling utan krav på reciprocitet tillämpas, vilket alltså innebär att utländska rättighetshavare har rätt till ersättning.

4.4.5 Upphovsrättsavgifter i Frankrike

De franska bestämmelserna om en avgift på oinspelade audio- och videoband trädde i kraft den 1 januari 1986.

En särskild nämnd där hälften av ledamöterna tillsätts av rättighetshavarna och den andra hälften av importörer och tillverkare av band samt konsumenter med en ordförande som utses av regeringen bestämmer kassettavgifternas storlek. Avgiften utgår per timme för ljudkassetter och videokassetter. Avgiften för video är 1,5 gånger större än avgiften för audio.

Berättigade till ersättning är upphovsmän, utövande konstnärer och producenter till verk på fonogram och videogram.

Enligt lagen skall ersättningen inkasseras av en eller flera organisationer som representerar rättighetshavarna. I Frankrike är det olika organisationer som kasserar in ersättningen för video- respektive audiokassetter.

Enligt den franska lagstiftningen är de olika collecting societies som företräder de olika kategorierna av rättighetshavare tvungna att använda 25 % av ersättningen till kulturella ändamål. Härmed avses stimulans till kreativitet och levande framföranden och utbildning av utövande konstnärer. Beslut rörande dessa medel fattas med två tredjedels majoritet av årsmötet i den berörda organisationen. Återstoden fördelas mellan upphovsmännen, de utövande konstnärerna och producenterna i andelar som bestäms i den franska upphovsrättslagen.

Det finns ingenting i den franska lagstiftningen som utesluter betalning av ersättning till utländska rättighetshavare.

4.4.6 Upphovsrättsavgifter i Finland

Då varken Norge eller Danmark ännu har någon upphovsrättslig avgift på tomkassetter är det bara Finland jämsides med Island av de nordiska länderna som har en sådan ordning.

Då såväl den nuvarande svenska upphovsrättslagstiftningen som arbetet med en revision av denna skett och sker i nordiskt samarbete, finns det anledning att med särskilt intresse studera de modeller som valts i andra nordiska länder.

Finland har haft en lagstiftning om en avgift på oinspelade band sedan 1984. Lagstiftningen har justerats 1991.

Skyldiga att betala ersättningen är importörer och tillverkare av band, kassetter och liknande, som kan användas för inspelning.

Rätt till återbäring av avgiften finns beträffande band som exporteras, används för yrkesmässig inspelning, band som används för handikappade samt för sådana band som av utbildningsministeriet särskilt undantagits.

Genom att tullen genom lagstiftning, som skärpts 1991, inte får lämna ut band till importör som inte kan visa att han antingen betalt tomkassettavgiften, ställt säkerhet för densamma eller eljest har inkasseringsorganisationens medgivande att få ut banden, har lagstiftaren sett till att de praktiska möjligheterna att inkassera ersättningen blivit utomordentligt goda.

Ersättningens storlek fastställs av undervisningsministeriet (som också har hand om lagstiftningsfrågor på upphovsrättsområdet) årligen efter förhandlingar med organisationer som representerar tillverkare och importörer och rättighetshavarna. Enligt artikel 26 A skall avgiften vara på en sådan nivå att den kan anses vara en rimlig kompensation för privatkopiering av verk som har

sänts i radio eller television eller som har inspelats på ett ljud- eller videoband. Ersättningen relateras till speltidens längd och för video är den ca 80 % högre än för audio.

Det är uttryckligen föreskrivet i artikel 26 A i den finska upphovsrättslagen att ersättningen skall betalas ut till rättsinnehavarna till de nämnda verken och till gemensamma ändamål.

Ersättningen skall kasseras in genom en organisation som representerar ett flertal finska upphovsmän på området och som godkänts av undervisningsministeriet för detta ändamål. I lagtexten anges vidare att en förutsättning för att ministeriet skall kunna godkänna en organisation för inkasseringsuppgiften är att denna organisation, dels gjort upp en fördelningsplan för ersättningarna, dels förbundit sig att använda en del av ersättningen för särskilda kulturella ändamål. Hur stor denna del skall vara, skall bli föremål för årliga överenskommelser mellan undervisningsministeriet och organisationen.

I enlighet med dessa bestämmelser fördelas i Finland år 1991 av ersättningen för audiokassetter 60 % för gemensamma kulturella ändamål och 40 % till individuell fördelning. Av videodelen går två tredjedelar till gemensamma kulturella ändamål och en tredjedel till individuell fördelning. Medel avsatta för gemensamma ändamål används som stöd till produktion av musik, film, television, video m.m. Av de två tredjedelar av videoersättningarna som används för gemensamma kulturella ändamål kan noteras bl.a. följande användningsområden under 1990.

Till Finlands Filmstiftelse för produktions- och distributionsstöd
3,5 miljoner FIM

AVEK (Upphovsmännens och Utövarnas Central för Audiovisuell Mediakultur) för produktion och distribution av kortfilm
9,25 miljoner FIM

AVEK och Finlands Filmstiftelse tillsammans för anordnande av kurser för filmarbetare 3 miljoner FIM

AVEK för stipendier för konstnärligt verksamma personer på det audiovisuella området 1,2 miljoner FIM

AVEK för stöd till videoverkstäder samt till produktion av audiovisuellt utbildningsmaterial 1 miljon FIM

AVEK och Finlands Filmstiftelse tillsammans för stipendier till filmare 0,9 miljoner FIM

Stöd till musikvideoproduktion 3 miljoner FIM

Den individuella fördelningen sker via olika rättighetshavarorganisationer. Utbetalning till utländska rättighetshavare förutsätter materiell reciprocitet.

4.5 Internationella regler

Upphovsrätten regleras internationellt genom flera olika konventioner. Den grundläggande överenskommelsen är 1886 års Bernkonvention till vilken Sverige år 1904 anslöt sig. Andra konventioner på området är Världskonventionen om upphovsrätt, och den Internationella konventionen 1961 om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag, den s.k. Romkonventionen. En av de grundläggande principerna i dessa konventioner är den om nationell behandling. Denna innebär att ett konventionsland måste ge verk av utländska upphovsmän samma skydd som landet tillerkänner verk av sina egna medborgare.

Denna princip, som är grundvalen för det internationella upphovsrättsliga skyddet, har fått vidkännas några få undantag. I vissa särskilda fall tillåter konventionerna att skyddet görs beroende av reciprocitet, dvs. att ett konventionsland inte är tvunget att ge verk av utländska medborgare det skydd som verk av landets egna medborgare åtnjuter med mindre den utländska medborgarens land ger verk av upphovsmän från det första landet motsvarande rättigheter.

Om man överväger att införa en ersättning på oinspelade band inställer sig frågan om Sveriges internationella åtaganden på det upphovsrättsliga området innebär att en sådan rätt måste ges även till andra än svenska upphovsmän. Rätt till ersättning vid tillverkning, försäljning eller import av oinspelade band och kassetter finns inte intagen i någon av de nämnda konventionerna. Som framgått av det föregående har vissa länder ansett det förenligt med sina konventionsåtaganden att föreskriva reciprocitet såsom förutsättning för skydd till utländska upphovsmän. Jag anser därför att ersättning till utländska rättighetshavare bör utgå endast under förutsättning av reciprocitet. Visar det sig att den internationella utvecklingen går mot principen om nationell behandling, får frågan övervägas på nytt.

4.6 Vissa överväganden

Ersättningen skall utgöra kompensation för ökat nyttjande och för ekonomiska förluster på grund av privatkopieringen. Den bör därför utgå till dem som är upphovsmän enligt upphovsrättslagen, fotografer enligt fotoL men också till innehavare av s.k. närstående rättigheter dvs. utövande konstnärer och framställare av filmer, grammofonskivor och andra ljud- och filmupptagningar.

Någon särskild rätt till ersättning för radioföretag på grund av utnyttjande i företagets rätt enligt 48 § URL har jag inte funnit skäl att föreslå. De negativa effekterna för ett sådant företag av privatkopieringen torde vara mindre än för de övriga nämnda rättsinnehavarna. Innehar radioföretaget upphovsrätten, är det emellertid självfallet berättigat till ersättning som vilken upphovsman som helst.

Av praktiska skäl bör tidpunkten för ersättningsskyldighetens inträde vara när anordning som är ägnad som underlag för att framställa exemplar av verket för enskilt bruk av tillverkaren för första gången säljs för spridning till allmänheten. För importerade kassetter bör tidpunkten vara importtillfället, eftersom det då finns möjlighet att genom tullmyndigheternas medverkan åstadkomma en effektiv kontroll av att avgiften verkligen betalas. Metoden har med framgång prövats i Finland. Jag föreslår emellertid inte i detta sammanhang några regler om detta.

Ersättningsskyldigheten skall åvila tillverkaren respektive importören av anordningar. Med anordning avses såväl ljud- och filmkassetter som andra tekniker avsedda för kopiering. Är anordningen inte lämpad för privatkopiering inträder ingen ersättningsskyldighet. En ytterligare förutsättning för att ersättningsskyldighet skall inträda är att anordningen säljs för spridning till allmänheten. I annat fall föreligger ju inte den risk för privatkopiering som är grunden för avgiften.

Om ingenting särskilt hade angetts i lagtexten skulle avgiftens storlek fått förhandlas fram mellan å ena sidan de ersättningsberättigade och å andra sidan de ersättningsskyldiga. Därest någon överenskommelse inte kommit till stånd skulle frågan ha fått lösas vid domstol på sedvanligt sätt. Då parterna i ett fall som det förevarande saknar egentliga påtryckningsmedel, bör en sådan artificiell förhandlingssituation enligt min mening inte tillskapas. Att för detta speciella ändamål införa skiljedomsinstitutet i den upphovsrättsliga lagstiftningen har jag inte heller funnit lämpligt. Avgiften, som skall utgöra skälig ersättning till rättighetshavarna för privatkopieringen, bör i stället fastställas av regeringen efter samråd med berörda parter.

Det är i praktiken omöjligt att på förhand fastställa vilken eller vilka upphovsmän som kommer att kopieras. Ersättningsrätten är således principiell. Det är därför heller inte möjligt att låta varje ersättningsberättigad upphovsman själv kräva in avgiften från tillverkare och importörer. Därför bör krav på ersättning få göras gällande endast av en organisation som för ändamålet företräder samtliga kategorier av ersättningsberättigade svenska upphovsmän.

Svenska upphovsmän, utövande konstnärer och producenter är utomordentligt välorganiserade. De har redan nu rutiner för såväl inkassering som fördelning av upphovsrättsliga ersättningar. Ett fungerande samarbete mellan å ena sidan upphovsmännen, foto-

graferna och de utövande konstnärerna och å andra sidan fonogram-, film- och videoproducenterna finns också etablerat. En fördelning av den nu föreslagna avgiften bör därför inte stöta på några praktiska problem av betydelse. Det är självfallet de nämnda organisationernas sak att avgöra efter vilka grunder fördelningen skall ske. Inget hindrar heller att en sådan organisaion bestämmer om avsättning till kollektiva ändamål. Ett sådant ändamål är det filmstöd som jag främst har att utreda. Jag förutsätter att ett särskilt avtal träffas mellan den upphovsrättsliga organisationen och Filminstitutet. Beslut om ersättning för filmstöd bör vara ett långsiktigt beslut.

Genom att upplåta åt en organisation att bevaka, driva in och fördela ersättningen, får man en samordning av indrivningen som också besparar de ersättningsskyldiga ett stort antal olika ersättningskrav.

Genom att föreskriva att ersättningen endast får inkasseras genom en organisation, uppnår man att organisationen blir legitimerad att driva in ersättning oavsett om den ersättningsberättigade är medlem i organisationen eller inte. Liksom är fallet i avtalslicenserna i 15 a § och 22 d § URL bör en sådan utomstående upphovsman i lag garanteras en likabehandling med medlemmarna i organisationen. Då det skall stå organisationen fritt att använda inkasserade medel för kollektiva ändamål har någon ovillkorlig rätt till individuell ersättning inte föreslagits.

Tillämpligheten av ersättningsbestämmelsen bör begränsas till de länder som hör till Bernunionen eller Världskonventionen som ger svenska medborgare eller dem som har sin vanliga vistelseort i Sverige motsvarande rätt. Samma begränsning bör gälla för utövande konstnärer i förhållande till Romkonventionen. Regeringen har bemyndigande att meddela sådana föreskrifter (62 § upphovsrättslagen).

Ersättningen bör under vissa förutsättningar kunna återkrävas från organisationen. Den som vill göra gällande återkrav har då att visa att anordningen inte använts för privatkopiering. Härigenom möjliggörs att avgiften ges ett schabloniserat innehåll och befästs avgiftens utformning som just en avgift och inte en skatt.

Av praktiska skäl bör organisationens krav på ersättning och krav om återbetalning preskriberas efter en kortare tid. Jag föreslår att organisationens krav på ersättning skall preskriberas tre år efter utgången av det år då försäljningen eller importen ägde rum. Anspråk på återbetalning från organisationen bör preskriberas efter betydligt kortare tid och jag föreslår här sex månader efter utgången av det år då rätten till återbetalning uppkom. En längre preskriptionstid för dessa krav skulle blockera användningen av uppburen ersättning under alltför lång tid.

4.7 Specialmotiveringar till förslag till ändringar i upphovsrättslagstiftningen

11 §

Första stycket

Den har rätt till ersättning enligt bestämmelsen som är upphovsman till verk som antingen sänts i radio eller i television eller som har upptagits på anordning genom vilket det kan återges. Det senare begreppet innefattar exempelvis musikinspelningar på skiva eller kassett och videogram. De begrepp som valts för att beskriva underlaget för vilket ersättningen skall utgå, innebär att såväl bandmaterial som annan inspelningsteknik träffas av bestämmelsen. Anordningen skall dock vara ägnad som underlag för inspelning för privat bruk. Är den på grund av utformningen eller eljest inte ägnad för sådan användning, skall ersättningsskyldighet inte föreligga. Att materialet kan användas såväl professionellt som av privatpersoner medför däremot inte att ersättningsskyldigheten bortfaller.

Det är för bestämmelsens tillämpning inte nödvändigt att anordningen är helt "tom" när den säljs. Den kan ändå vara ägnad som underlag för inspelning för privat bruk. En kassett med ljud och bild kan vara inspelad i syfte att undgå ersättningsskyldigheten. Den träffas då ändå av bestämmelsen. Färdiginspelade musik- och videokassetter är också i regel försedda med en anordning som förhindrar inspelning och på så sätt bör man kunna skilja dem från vad som egentligen är en tomkassett.

Ersättningsskyldigheten inträder när anordningen importeras för spridning till allmänheten här i landet. För kassetter som tillverkas här i landet gäller att ersättningsskyldighet inträder, när den första gången säljs till allmänheten. Genom föreskriften att kassetterna skall spridas till allmänheten här i landet vid såväl import som inhemsk tillverkning undantas kassetter och dylikt som tillverkats för export eller som införts i landet av privatpersoner. Om det av omständigheterna framgår att anordningen inte kommer att användas för det här avsedda ändamålet, utan i stället kommer att användas professionellt av t.ex. ett bibliotek eller en radiostation, skall ersättningsskyldighet inte föreligga.

Ersättningen skall betalas av importören eller av tillverkaren.

Andra stycket

Regeringen fastställer varje år det belopp till vilket ersättningen skall uppgå. Det sker efter samråd med de organisationer som företräder upphovsmännen och de ersättningsskyldiga. Det får ankomma på regeringen att bestämma formerna för detta samråd.

Ersättningen bör uppgå till belopp som utgör skälig gottgörelse till upphovsmännen för kopiering av verk som avses i första stycket.

Tredje stycket

Rätten att kräva in ersättningen tillkommer en organisation som företräder samtliga kategorier av ersättningsberättigade svenska upphovsmän och som godkänts av regeringen. Organisationen skall företräda upphovsmännen för ändamålet men behöver inte företräda dem i annat avseende (något hinder att den företräder dem i andra frågor finns givetvis inte). Föreskrifter om fördelningen saknas helt. Det är en sak som rättighetshavarnas organisationer avgör. Inget hindrar att man avsätter uppburna ersättningar för kollektiva ändamål. Jag förutsätter också att så sker.

Fjärde stycket

Bestämmelsen garanterar att upphovsmän som inte företräds av den inkasserande organisationen likabehandlas med organisationernas medlemmar vare sig ersättningen utbetalas individuellt eller används för kollektiva ändamål.

Femte stycket

Under vissa förutsättningar kan erlagd ersättning krävas tillbaka från organisationen som nämns i andra stycket. En sådan förutsättning är att materialet uteslutande har använts för annat än enskilt bruk trots att det ursprungligen var ägnat att användas för enskilt bruk. Annars inträder över huvudtaget ingen ersättningsskyldighet. Bevisbördan ligger på den som vill göra gällande återkrav men beviskravet bör inte ställas särskilt högt. Ingår materialet typiskt sett i t.ex. en myndighets verksamhet bör detta som regel vara tillräckligt. Den åberopade användningen får dock inte vara helt tillfällig.

Rätten till återbetalning förfaller om den inte gjorts gällande inom sex månader efter utgången av det år då rätten till återbetalning uppkom.

45 och 46 §§

Genom att hänvisning i dessa paragrafer gjorts till 11 a § blir även utövande konstnärer och framställare av fonogram, filmer,

videogram och andra inspelningar av ljud- eller filmverk berättigade till ersättning.

61 a §

Genom föreskriften i 61 a § säkerställs att reciprocitet utgör förutsättningen för ersättning till fonogramproducenter vars framställare inte är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige samt att reciprocitet också utgör en förutsättning för att ersättning skall utgå till filmproducent som inte är svensk medborgare, svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige eller vars upptagning inte ägt rum i Sverige.

5 a § lag om rätt till fotografisk bild

Genom hänvisningen i 5 a § görs ersättningsrätten i 11 a § tillämplig också på fotografiska bilder. Lagrummet har utformats med 7 a § FotoL såsom förebild.

Ändringar i förordningen (1973:529) om tillämpning av lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild med avseende på andra länder och områden m.m.

4.8 Ekonomiska konsekvenser av en upphovsrättslig ersättning

Upphovsmännen har genom samverkan utnämnt en organisation att företräda samtliga kategorier av ersättningsberättigade upphovsmän, fotografer, utövande konstnärer och producenter och som har rätt att kräva en upphovsrättslig ersättning.

4.8.1 Den upphovsrättsliga avgiften

Jag föreslår att avgiften för ett tomt videokassettband av regeringen bestäms till 18 kr. per band och avgiften för ett tomt ljudkassettband till 2 kr. per band. Av de avgifterna räknar jag med att minst 40 % av avgiften för videokasetter kommer att tillföras Filminstitutet. Jag har haft överläggningar med de upphovsrättsliga organisationerna och kan därvid konstatera att samtliga intressenter önskar att en sådan lagstiftning införs i Sverige. En gemensam organisation är redan bildad, Copy Swede, som också har förklarat att man anser det ligga i rättighetsinnehavarnas intresse att tillföra Filminstitutet resurser på det sätt jag har föreslagit.

Däremot råder det inbördes oenighet mellan olika företrädare för rättshavarna om hur fördelningen av inflytande bruttobelopp skall ske. Med hänsyn till de stora värden som står på spel anser jag dock att även dessa frågor kommer att kunna lösas av parterna vid slutliga förhandlingar. I mitt förslag förutsätter jag därför att via ett avtal med Copy Swede Filminstitutet tillförs 40 % av influtna avgifter från en i lag reglerad upphovsrättslig avgift. Den del av avgiften för videokassettband som jag räknar med för indirekta ändamål tillförs filmfonden vid Filminstitutet. Enligt branschens bedömning kommer det år 1991 att säljas 8,5 miljoner videokassettband. Det innebär att filmfonden vid Filminstitutet skulle ha tillförts ca 61,2 milj.kr. år 1991. Det finns ingenting som talar för att försäljningen av oinspelade videokassettband kommer att vara lägre år 1993, utan snarare motsatsen. Andelen svenska hushåll som beräknas ha en videobandspelare år 1991 uppskattas av branschen till ca 57 %, för att år 1993 ha stigit till ca 62 %. Blir den prognosen verklighet bör också försäljningen av oinspelade videokassetter öka. Fortsätter försäljningen av dessa band att öka på samma sätt under åren 1992–1993 är det inte orimligt att beräkna den totala försäljningen år 1993 till 9,5 miljoner band. Det innebär i så fall att filmfonden vid Filminstitutet år 1993 kan tillföras ca 68,4 milj.kr. Det innebär att Filminstitutet får en stor och grundläggande finansieringskälla, som ger en stabil ekonomisk grund under en lång tidsperiod.

Avgiften från ljudkassetter beräknas för år 1993 bli ca 28 milj. kr. Beräkningen bygger på förutsättningen att försäljningen av oinspelade ljudkassetter år 1993 kommer att ha samma volym som år 1989. År 1989 såldes ca 14 miljoner oinspelade ljudkassettband. Regeringen bör i sin budgetprövning för år 1993 beakta att statsbidrag som tidigare har utgått för vissa insatser inom fonogram- och musikalieområdet inte längre bör vara ett statligt ansvarstagande. Genom den upphovsrättsliga avgiften har upphovsmännen fått resurser för ett bredare eget ansvar.

4.8.2 Kassettskatten

Enligt lagen (1982:691) om skatt på vissa kassettband skall skatt erläggas för inspelade och oinspelade videokassettband och oinspelade ljudkassettband. Kassettskatten för videokassettband är 15 kr. per band och för ljudkassetter 1 kr. och 50 öre per band.

Kassettskatten infördes med motiveringen att den kraftiga ökningen av hemkopieringen av musik och bild varit till nackdel för rättighetsinnehavare av olika slag. Deras verk utnyttjades på ett sätt som inte var tänkt. Departementschefen ansåg att dessa negativa verkningar av hemkopieringen skulle kompenseras genom direkt ekonomisk ersättning till grupper av rättighetshavare och genom andra insatser på bl.a. musik- och filmområdena. Kassett-

skatten skulle skapa ekonomiskt utrymme för dessa åtgärder. Departementschefen ansåg också att en beskattning var motiverad av statsfinansiella skäl. Riksdagen ställde sig bakom dessa uttalanden.

Enligt lag om upphävande av lagen (1982:691) om skatt på vissa kassettband upphör skatten att gälla vid utgången av år 1992. Enligt mitt förslag genomförs en ändring av lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk den 1 januari 1993. Det innebär att en avgift på 18 kr. bestäms per oinspelad videokassett och att en avgift på 2 kr. bestäms per oinspelad ljudkassett. Ett införande av en upphovsrättslig avgift påverkar konsumentpriset. Det finns här anledning att påminna om att försäljningen av videokassetter och ljudkassetter skulle vara marginell om det inte hade funnits upphovsrättsskyddade verk att hemkopiera.

Det faktum att den upphovsrättsliga avgiften genomförs vid samma tidpunkt som kassettskatten avskaffas får inte innebära att den upphovsrättsliga avgiften betraktas som en skatt. Den upphovsrättsliga avgiften ger upphovsmännen en ekonomisk kompensation för hemkopieringen. De belopp som avsätts till indirekta ändamål avsätts till detta av den organisation som företräder upphovsmännen till förmån för kollektivet av upphovsmän.

5 Filmproduktion och filmkultur

5.1 Stödet för den svenska spelfilmsproduktionen

Det finns flera skäl för att jag nu efter omfattande diskussioner med företrädare för olika intressenter i film- och videobranschen presenterar ett till vissa delar omarbetat och till vissa delar ett nytt stödsystem för den svenska spelfilmen. Det råder en mycket stor enighet om att det gamla stödsystemet är behäftat med ett antal svagheter. Nuvarande produktionsstöd utgår endast som förhandsstöd. De filmer som får stöd behöver inte visa på vare sig kvalitet i faktisk färdigställd produktion eller nå en viss publik.

5.1.1 Brister i det nuvarande systemet

Formerna för det nuvarande förhandsstödet garanterar inte kvalitet i produktionen av spelfilm som var stödets ursprungliga syfte. Beslut om stöd fattas i en partssammansatt nämnd, något som kan tendera att gynna kompromisser. Därigenom släpps fram filmer som inte uppfyller de krav på kvalitet som är ett av de viktiga syftena med den filmpolitiken. Många av de filmer som producerats har inte heller haft publikmässiga framgångar.

Erfarenheterna visar att flertalet filmer som söker stöd förr eller senare får stöd. Systemet med förhandsstöd har utvecklats till ett kösystem.

Producentrollen har blivit kraftigt försvagad. Splittrad finansiering i kombination med förhandsstöd kan medföra att ingen finansiär/producent känner det ekonomiska totalansvaret för den film som produceras.

Få produktioner påbörjas innan beslut om förhandsstöd fattas. Externa finansiärer har blivit alltmer sällsynta och branschen tillförs inte något externt riskkapital.

Ett förhandsstöd är dyrbart att administrera och kollektiva konstnärliga beslut i nämnder kan alltid ifrågasättas.

Inom det nuvarande förhandsstödet avsätts det resurser för marknadsföring, men resurserna är för bristfälliga.

5.1.2 Kvalitetsaspekter och kvantitet

Det övergripande syftet med svensk filmpolitik som det anges i kapitel 2 kan när det gäller spelfilm (vad som populärt också betecknas som långfilm) översättas till stöd för produktion av film

av god kvalitet, som ses av många människor. Det är naturligtvis förenat med svårigheter att avgöra vad som är film av god kvalitet respektive att underkänna en film med hänsyn till kvalitetsbrister.

Även om man starkt betonar kvalitetsaspekten i ett stödsystem är det därför inte ointressant att utforma ett system som stimulerar till produktion av filmer som lockar många åskådare. Många anser att människors intresse av att se en film och betala för detta är ett gott mått också på filmens kvalitet. Det ligger en del i ett sådant synsätt. Många s.k. publikfilmer är av mycket god kvalitet och endast få filmer som drar stor publik kan anses vara kvalitetsmässigt "dåliga". Det ligger vidare i varje filmskapares intresse att få en stor publik som tar del av filmens budskap. Slutligen är produktion av film som når en stor publik en förutsättning för lönsamhet i filmbranschen. Endast därigenom skapas erforderligt ekonomiskt utrymme för produktion av också smalare och svårare film.

Mot denna bakgrund bör det även i fortsättningen finnas ett förhandsstöd, men där förhandsstödet beaktar behovet av resurser för marknadsföring. En ny stödform bör införas som ger ett stöd i efterhand och där stödet baserar sig på om filmen har en publik framgång eller inte. Stödet knyts på det sättet till en mera marknadsinriktad bedömning. Stödformen gör det möjligt för externa finansiärer att deltaga i en films finansiering.

5.1.3 Förhandsstödet

Mitt förslag till nytt stödsystem innefattar både ett stöd i förhand och ett stöd i efterhand.

Förhandsstödet skall ges som stöd för produktion av "värdefull" film enligt tidigare definition av begreppet värdefull. I detta sammanhang bör särskilt uppmärksammas produktion av sådana producenter och regissörer som är nya på marknaden. I samtliga fall gäller givetvis att manus, producent och andra medverkande skall bedömas ha förutsättningar att producera en film som fyller högt ställda kvalitetskrav och som därtill har förutsättningar att produceras inom angivna ekonomiska ramar. Utgångspunkten för förhandsstödet skall vara att det skall ges till filmer och filmare som annars inte skulle ha förutsättningar på marknaden. Detta förhandsstöd, som utdelas av Filminstitutet enligt vad jag närmare beskriver senare i detta kapitel, skall naturligtvis kontinuerligt utvärderas. Utvärderingen skall göras med utgångspunkt från syftet med stödet till produktion av värdefull svensk film. Det bör ankomma på Filminstitutets styrelse att närmare utforma denna utvärdering.

5.1.4 Efterhandsstödet

Övriga filmer som skall erhålla stöd får detta i efterhand. Endast filmer som uppnår en viss publik inom en 12-månadersperiod efter premiär erhåller stöd.

En förutsättning för att en spelfilm skall kunna erhålla ett efterhandsstöd bör vara att filmen har haft en biografpublik på minst 30 000 betalande personer. En publik på 30 000 personer är ett lågt tal för en film under förutsättning att film skall betraktas som en kulturell produkt som riktar sig till många människor. I filmpolitiken har filmen alltid betraktats som en kulturyttring som riktar sig till många människor. En publik på 30 000 personer innebär att det ändå saknas 570 000 personer för att filmen skall bära sina egna kostnader.

En films genomslagkraft mäts visserligen inte enbart genom att den via biografvisning når en stor betalande publik. Filmen kan nå publik genom visning i andra sammanhang än på biograf. Det kan ske genom visning i biografer för slutna sällskap, t.ex. genom skolvisningar, genom att filmen finns på videokassett för uthyrning och slutligen genom att filmen visas via televisionen. Det är dock f.n. endast den betalande biografpubliken som ger underlag för utbetalning av stöd.

Det finns enligt min uppfattning inga skäl att frångå tidigare praxis att det är biografvisning av film som skall grunda rätt till filmstöd. Ett stödsystem måste vara enkelt att administrera. Samtidigt måste det vara så utformat att stödets slutliga storlek kan bestämmas inom en rimlig tid. Ett stöd som är relaterat till antalet biografbesökare uppfyller dessa krav. En biograffilm möter sin publik under en kort tidsperiod och erforderlig statistik finns sedan tidigare tillgänglig.

När biografpubliken blir den enda grunden för om stöd skall utbetalas eller inte kan det uppfattas som orättvist. Jag vill dock i det sammanhanget särskilt peka på de särskilda värdena i att se en film på biograf. Kvalitetsmässigt är det en överlägsen visningsform. Biograferna har också en social funktion. De utgör en samlingspunkt för människor. Det finns också ett samband mellan en films biografpublik och i vilken omfattning filmen når en publik genom uthyrning av videokassetter och genom visning i televisionen.

Jag har vid mina överläggningar med branschföreträdare och andra intressenter i ett kommande filmavtal övervägt huruvida ett kvalitetsbegrepp skulle införas också för efterhandsstödet. Ett sådant skulle t.ex. kunna utformas så att en jury satte kvalitetspoäng på varje film som ansökt om efterhandsstöd. Endast filmer som både uppnådde acceptabel kvalitets- och publiknivå skulle därvid erhålla stöd. Jag har dock inte funnit att några avgörande fördelar skulle stå att vinna med ett sådant system.

5.1.5 Fördelar med ett nytt stödsystem

Det av mig föreslagna systemet har påtagliga fördelar jämfört med nuvarande system. Systemet ger utrymme för värdefull filmproduktion inom ramen för förhandsstödet och det ger "debutanter" erforderliga möjligheter. Efterhandsstödet stimulerar till marknadsföring av kvalitetsinriktad film eftersom stödet förutsätter en minsta publik på 30 000. Det ökade ekonomiska intresset att marknadsföra producerade filmer bör kunna lämna ett aktivt bidrag till ökad lönsamhet i filmbranschen. Utformningen både av efterhandsstöd och förhandsstöd, där bl.a. nämnder avskaffas till förmån för "filmkonsulenter" innebär minskade administrativa kostnader. Jag är också övertygad om att den konstnärliga bedömningen kan ske med ökad integritet om de nuvarande nämnderna med partsintressen försvinner.

5.2 Den svenska dokumentärfilmen

År 1988 firade dokumentärfilmen 100 år. Den första film som gjordes var en dokumentärfilm. Dokumentärfilmen är en uttolkare av verkligheten och den förvaltar arvet från en gången tid. Filmerna skapar förståelse och de påverkar ett skeende. De reflekterar vad som händer i världen och de ställer frågor kring företeelser och de för vidare ett arv från en generation till en annan.

Utmärkande för dokumentärfilmen är arbetsprocessen. Inom traditionell spelfilm ryms inte det forskningsarbete som krävs för att göra en dokumentärfilm. Arbetsprocessen liknar den som gäller inom forskningen. Filmaren ställer hypoteser, prövar, förkastar och börjar om igen. Efter den processen följer arbetet med att gestalta och omforma det filmaren kommit fram till, så att materialet kan finna sin filmiska form.

Den svenska dokumentärfilmen har varit och är framgångsrik både ur ett nationellt och ett internationellt perspektiv. Sedan flera årtionden har svensk dokumentärfilm internationellt intagit en framträdande plats.

Dokumentärfilmer av hög kvalitet för biografvisning är en nästan unik svensk specialitet möjliggjord genom filmskaparna, samt genom filmpolitiska åtgärder i form av produktions- och distributionsstöd. Det finns i dag en ny generation dokumentärfilmare, som vill gå vidare med och utveckla dokumentärfilmen.

I det nuvarande stödstystemet finns det inga särskilda stödformer för dokumentärfilmen. Dokumentärfilmen erhåller stöd genom att använda sig av ett flertal olika stödformer, där dokumentärfilmen får konkurrera med andra filmer. Dokumentärfilmen kan erhålla stöd genom Filminstitutets egna engagemang i produktion av svensk film (A-ändamål), produktionsstöd till svenska

långfilmer (B-ändamål) och produktionsstöd till svenska kortfilmer (C-ändamål).

Det nuvarande stödsystemet är inte lämpligt för att stödja produktion av svensk dokumentär långfilm. Ett inte ovanligt förfaringssätt är att en dokumentärfilm påbörjas som en kortfilm, som erhåller produktionsstöd från kortfilmsstödet, för att sedan byggas ut till att bli en långfilm. Syftet kan från början ha varit att filmen skall bli en långfilm, men stödsystemet leder till konsekvenser av denna art. Det är ett systemfel när en dokumentär långfilm inte från början kan bedömas som en dokumentär långfilm. Ett annat problem med det nuvarande stödsystemet är att när en dokumentär långfilm har fått produktionsstöd till långfilm (B-ändamål) har filmen fallit under samma regler som gäller för spelfilm. En av reglerna är att filmen skall ha premiär på biograf. Detta är en förklaring till varför vissa svenska filmer har haft mycket långa publiksiffror på biograf.

Jag har därför övervägt att föreslå en särskild stödform för den dokumentära långfilmen, men funnit att dessa filmer trots allt också i fortsättningen bör kunna erhålla stöd inom ramen för ett förhandsstöd. Jag vill understryka att förhandsstödet bl.a. av denna anledning ökats.

Det är inte lämpligt att de dokumentära långfilmerna skall vara beroende av ett efterhandsstöd på samma sätt som spelfilmerna. Den avgörande skillnaden är att den dokumentära långfilmen inte kan bedömas på samma sätt som spelfilmen vad avser antalet besökare på biograf. Den dokumentära långfilmen kan finna en stor publik genom biograferna, men andra visningsformer har en stor betydelse. Det är föreningsvisningar, skolvisningar och inte minst genom televisionen som dokumentärfilmerna når sin publik. Dessutom är det inte möjligt att värdera dokumentärfilmen genom biografpublikens storlek, eftersom dessa filmer har en betydligt längre livslängd än vad som gäller för spelfilmer. Ett efterhandsstöd som bygger på publiksiffror skulle inte kunna betalas ut förrän det gått en lång tidsperiod. Den tidsperioden skulle bli så lång att stödet inte skulle fungera som ett stöd för att underlätta produktionen av svenska dokumentära långfilmer. Detta innebär inte att dessa filmer inte kan erhålla ett efterhandsstöd om de uppfyller villkoren för ett sådant stöd.

Den dokumentära långfilmen har som jag tidigare framhållit en publik som är mera spridd än vad som gäller för vanlig spelfilm. Spelfilmen möter först sin publik via biograferna, för att sedan visas i andra former. Det är därför i detta sammanhang angeläget att framhålla vilken betydelse televisionsföretagen har för den dokumentära långfilmen. Det är genom televisionen som dessa filmer kan möta sin stora publik, samtidigt som televisionen kan följa upp en sådan visning genom andra program. På det sättet kan den dokumentära långfilmen få sitt stora genomslag genom televisionen. Detta utesluter inte att vissa dokumentära fil-

mer kan nå en stor publik, ibland även en stor publik via vanliga biografvisningar.

5.3 Den svenska kortfilmen

Inom begreppet kortfilmen ryms flera olika slags film. Det är novellfilm, dokumentärfilm, barnfilm, experimentfilm och animerad film. Kvalitativt är den svenska kortfilmen framgångsrik både nationellt och internationellt. Internationellt är den svenska kortfilmen hyllad och den står inte sällan som ett föredöme för olika nationella filmpolitiska program. Den svenska kortfilmen har tilldelats en mångfald internationella pris under den senaste tioårsperioden.

Novellfilmen har ofta varit inkörsporten till en karriär på långfilmssidan, men kan likväl som kortfilmen i övrigt motiveras av sin egen rätt. Kortfilmen är en plantskola, men även en möjlighet för etablerade att söka nya uttryckssätt. Kortfilmen är dessutom i stort sett oöverträffad som underlag för diskussion och debatt inom föreningar och inom skolan. Filmen kan föra in världen i klassrummet och välgestaltade spelscener ger möjlighet till identifikation och inlevelse. Inte minst har kortfilmen en stor betydelse för att väcka debatt och ge kunskap i frågor som rör flyktingar, rasism och miljö.

Kortfilmen är en egen konstform. Den kan skildra ett ögonblick eller ett skeende på samma sätt som poesin. Kortfilmen kan vara en historia, ett enda skeende, ett påstående eller en absurditet. Kortfilmen kan vara beskrivande, utmanande eller provocerande. Den behöver inte forma sig efter bestämda mönster. Kortfilmen är på sitt eget sätt en väg att skapa nya vägar. Filmen kan bryta traditionella berättarsätt och därigenom uppmuntra filmskapandet och utveckla ett filmberättande.

Kortfilmen svarar för den konstnärliga förnyelsen genom att den kan stå fri från alla konventioner. Den behöver inte anpassa sig till olika konventioner och den behöver inte uppfylla några kommersiella krav. Med detta synsätt har kortfilmen en egen ställning och den skall inte betraktas som ett bihang till spelfilmen.

I det nuvarande stödsystemet finns det särskilda stödformer för den svenska kortfilmen. Kortfilmen kan erhålla stöd genom Filminstitutets egna engagemang i produktion av svensk film (A-ändamål), produktionsstöd till svenska kortfilmer (C-ändamål), varav minst 50 % skall användas till kortfilm som vänder sig till barnpubliken och stöd till den svenska kortfilmen genom konstnärsnämnden.

Det finns skäl för att den svenska kortfilmen även med ett nytt film- och videoavtal skall ha en egen stödform. Det är inte lämpligt att konstruera ett stödsystem för kortfilm på samma sätt som

jag föreslagit för spelfilmer. Den avgörande skillnaden är att kortfilmen inte kan bedömas på samma sätt som spelfilmen vad avser antalet besökare på biograf. För kortfilmen är det andra visningsformer som har en stor betydelse. Det är genom föreningsvisningar, skolvisningar och inte minst genom televisionen som kortfilmen nått sin publik.

Jag föreslår att det införs ett särskilt stöd för den svenska kortfilmen. Stödet bör utgå som ett förhandsstöd.

Kortfilmen har ibland problem att nå sin publik vid sidan om visningar i televisionen. Det bör därför vara möjligt att en del av det totala kortfilmsstödet avsätts för gemensamma ändamål. Gemensamma ändamål skall i detta sammanhang uppfattas som resurser för marknadsföring av den svenska kortfilmen.

5.4 Ett nytt film- och videoavtal

År 1991 förlängdes 1982 års film- och videoavtal t.o.m. utgången av år 1992. I det förlängda avtalet sker det ingen automatisk förlängning av avtalet. Ett nytt film- och videoavtal måste därför träffas i god tid före utgången av 1992.

I avsnitt 2.4 har jag redovisat min syn på ett avtalsförhållande mellan staten och film- och videobranscherna. Enligt min uppfattning är avtal en grundförutsättning för en framgångsrik svensk filmproduktion. Det avtalsförhållande som har funnits sedan år 1963 är unikt i världen. 1963 års filmavtal och 1982 års film- och videoavtal har under snart 30 år utgjort grunden för den svenska filmpolitiken.

Det har inte ingått i mitt uppdrag att förhandla med parterna. Mitt avtalsförslag bygger dock på ingående samtal och överläggningar och jag redovisar det som en grund för senare slutförhandling. Jag vill i detta sammanhang understryka att med den finansieringsform och den ansvarsfördelning som jag föreslår är det i sista hand de parter som lämnar olika bidrag som har att utforma villkoren. Statens roll i sammanhanget är att tillhandahålla viss lagstiftning, bl.a. angående upphovsrätt, fortsatt befrielse från mervärdesskatt m.m. I förhandlingarna har staten att också bevaka rimliga synpunkter från andra intressenter som inte är direkta avtalsparter t.ex. skådespelare, regissörer och övriga filmarbetare. Min uppfattning är dock att staten i ett nytt filmavtal inte skall vara alltför styrande när det gäller detaljer och mitt förslag har därför rensats så mycket som möjligt från detaljerade bestämmelser. Alla frågor om tillämpning, som parterna inte uttryckligen vill reglera i ett avtal bör överlämnas till Filminstitutets styrelse och vad gäller konstnärliga bedömningar till de föreslagna filmkonsulenterna.

Jag anser mitt avtalsförslag vara väl diskuterat med parterna och anser därför att det råder god uppslutning om de principiella

riktlinjerna. Däremot, som vid varje förhandling, kan ingenting sägas i förväg om de ekonomiska delarna. Varje part kommer i den remissomgång som eventuellt följer på denna utredning att presentera sina utgångsbud.

Jag redovisar i följande avsnitt grundläggande förutsättningar för de huvudsakliga förändringarna i mitt förslag till nytt film- och videoavtal samt vissa motiv för förslaget. I bilaga 4 finns förslag till ett nytt film- och videoavtal.

5.4.1 Ändrade förutsättningar för ett nytt avtal

Vid de överläggningar jag har haft med olika intressenter kan jag konstatera att det finns en grundläggande uppfattning och en strävan från samtliga parter att det skall bli ett nytt avtal. I det följande redovisar jag de mer principiella synpunkter som parterna framfört.

Filmbranschen

Biografbiljetter har aldrig varit belagda med mervärdesskatt i Sverige. Däremot har 10 % av biljettpriset överförts till Filminstitutet. Den 1 januari 1991 genomfördes en breddning av mervärdesskatten, vilket har fått direkta ekonomiska konsekvenser för filmbranschen. Genom att biografbiljetter aldrig har varit belagda med mervärdesskatt innebär den breddade mervärdesskatten att biografbranschen måste betala den breddningen fullt ut. Den har inte några möjligheter att dra av ingående mervärdesskatt mot utgående mervärdesskatt. Branschen uppskattar de direkta kostnaderna av den breddade mervärdesskatten till ca 15 milj.kr. för år 1991. Genom detta ändras enligt branschens mening förutsättningarna för ett nytt avtal.

Jag kan konstatera att skatteomläggningen och den därigenom breddade mervärdesskatten innebär direkta försämringar för branschen. De ökade kostnaderna, som motsvaras av ökade skatteintäkter för staten uppgår till ca 15 milj.kr.

Filmbranschen har också andra problem p.g.a. mervärdesskatten. Mervärdesskatteutredningen föreslog i sitt betänkande (SOU 1987:45) att svensk filmproduktion oavsett inspelningsteknik och produktionsinriktning skulle inordnas under skattskyldigheten och samtidigt få fullständig rätt till avdrag för ingående mervärdesskatt. Utredningen föreslog samtidigt att ett kvalificerat undantag från skatteplikt skulle införas för rätt till biograffilm och videogram som godkänts för offentlig visning.

Ett viktigt skäl för utredningen att låta filmbranschen få fullständig rätt till avdrag för mervärdesskatt på gjorda förvärv var att skapa rättvisa i förhållande till film producerad i utlandet.

Ingående mervärdesskatt vid produktion av svensk film är en kostnad, eftersom den inte är avdragsgill mot någon utgående mervärdesskatt. För film producerad i utlandet gäller i regel att producenten är skattskyldig och således har rätt till avdrag för sin ingående mervärdesskatt.

Budgetåret 1988/89 var de totala produktionskostnaderna för svensk biograffilm ca 180 milj.kr. Ungefär 25 % av produktionskostnaderna är skattepliktiga förvärv, vilket med en mervärdesskatt på 23,46 % ger en skattebelastning på ca 10,5 milj.kr. Till denna summa skall läggas skattebelastning för erforderlig kopiering av svensk biograffilm, vilket för budgetåret 1988/89 kan beräknas till ca 7 milj.kr. Den sammanlagda belastningen av mervärdesskatt på den svenska filmproduktionen uppgick budgetåret 1988/89 till ca 17,5 milj.kr. Regeringen har i prop. 1991/92:50 om sänkning av mervärdesskatt för vissa varor och tjänster m.m. föreslagit att efterbearbetning av film befrias från mervärdesskatt.

Det finns ytterligare ett frågetecken i samband med den breddade mervärdesskatten som gäller själva produktionen. En svensk filmproduktion är oftast en samproduktion, där parterna sätter in såväl kapital som egna resurser. Det är relativt vanligt att en filmproduktion organiseras som en juridisk person t.ex. handelsbolag eller kommanditbolag. Den fråga som nu väcker bekymmer i filmbranschen är om parterna i ett sådant bolag skall erlägga mervärdesskatt på de praktiska resurser som tillförs ett sådant bolag. Frågan har inte slutligt prövats, men filmbranschen befarar att en befrielse från mervärdesskatt i detta sammanhang inte går att åstadkomma.

Videobranschen

Videobranschen deltar i det nuvarande avtalet och betalar avgifter till Filminstitutet. Avgifterna är för varje hyrvideogram som innehåller en långfilm 40 kr. och för varje hyrvideogram som innehåller en kortfilm 24 kr. Avgiften för säljvideogram som innehåller en långfilm är 15 kr. Videobranschen har rätt att göra avdrag för videoavgiften vid beräkning av nettointäkten av rörelse vid taxering för inkomst. Likaledes gäller att branschen har rätt att göra avdrag på skatt för sådana videoband för vilka avgift har erlagts till Filminstitutet. Skatten på videokassetter upphör med utgången av år 1992, varför videobranschens företrädare anser att deras möjlighet att delta i finansieringen av Filminstitutet har minskat.

5.4.2 Avtalsparterna i ett nytt avtal

I nu gällande filmavtal ingår nio olika parter. Parterna är Sveriges Biografägareförbund, Föreningen Sveriges Filmproducenter, Fol-

kets Husföreningarnas Riksorganisation, Riksföreningen Våra Gårdar, Sveriges Filmuthyrareförening u.p.a., Sveriges Videodistributörers Förening, VideoHandelns Samarbetsorganisation, Videouthyrarnas Samarbetsorganisation och staten.

Det förekommer också ett frivilligt samarbete mellan Sveriges Television och Filminstitutet, vilket bl.a. innebär att Sveriges Television lämnar ett årligt ekonomiskt bidrag till Filminstitutet.

Grunden för ett nytt avtal bör vara att de som visar rörlig bild skall kunna vara parter och att de genom ett sådant partsförhållande bidrar till nyproduktion av svensk film. De viktigaste nya parterna är televisionsföretagen.

Jag förutsätter att två televisionsföretag blir avtalsparter. Det ena är Sveriges Television AB och det andra är Nordisk Television AB. Televisionsföretagen deltar i så fall på samma villkor som gäller för de övriga avtalsparterna, de stödjer den svenska filmproduktionen ekonomiskt och får därigenom tillgång till filmer som sedan kan visas i televisionen. Sveriges Television AB deltar även nu i finansieringen av Filminstitutets verksamhet, men gör det inte som avtalspart. I koncessionsvillkoren för en ny markbaserad televisionskanal ingår att företaget skall bidra till den svenska filmproduktionen på samma villkor som gäller för Sveriges Television AB.

När det gäller övriga visare av rörlig bild bedömer jag det inte som möjligt att de medverkar i ett nytt film- och videoavtal. Det är inte möjligt att få utlandsbaserade företag att lämna ekonomiska bidrag till svensk filmproduktion. Lösningen i de fallen är naturligtvis att rättighetsinnehavarna till svensk film får ett så bra pris som möjligt vid försäljning av visningsrätter till de företagen. Det stora ekonomiska intrånget sker när spelfilmer som sänds i televisionen används för hemkopiering. Jag har tidigare i avsnitt 4 lämnat förslag till hur den frågan kan lösas.

Videobranschen representeras av tre olika organisationer. Jag finner det naturligt att samtliga organisationer inom videobranschen deltar i ett nytt avtal, även om jag senare i detta avsnitt kommer att föreslå vissa förändringar vad avser inbetalningen av videoavgifterna.

5.4.3 Stiftelsen Svenska Filminstitutets ändamål

I nuvarande avtal har stiftelsen ett flertal arbetsuppgifter. Senare i detta avsnitt kommer jag att redovisa min principiella inställning till arbetsfördelningen mellan staten och film- och videoavtalets parter. Jag kommer då också att redovisa ett förslag till ett statligt ansvarstagande för den filmkulturella verksamheten.

Stiftelsen skall enligt nuvarande avtal främja värdefull filmproduktion, öka intresset hos allmänheten för film, främja spridning och visning av värdefull film, följa den tekniska utvecklingen in-

om filmens område, direkt eller i nära samarbete med fortbildningsorganisationer, filmstudior och andra sammanslutningar sprida kunskap om filmen, medverka till bevarande av filmer och material av film- och kulturhistoriskt intresse, verka för internationellt samarbete inom sitt verksamhetsområde, inom och utom Sverige vid behov företräda filmens intresse samt att i övrigt verka för ändamål inom filmens område.

Filminstitutet verkar inom ett mycket brett område. Det är svårt att särskilja de områden där staten har det primära ansvaret och de delar som film- och videobranscherna har ett särskilt intresse för. Detta leder till motsättningar mellan olika verksamheter och en svår gränsdragning dem emellan. Detta avspeglar sig bl.a. i den ekonomiska redovisningen. Redovisningen är sådan att det inte är möjligt att utan stora arbetsinsatser fördela kostnaderna på de olika verksamheterna.

Jag finner det därför lämpligt att skilja mellan de verksamheter som primärt faller på staten och de verksamheter som regleras genom avtalet.

Stiftelsens ändamålsparagraf har därför förenklats. Stiftelsen skall främja värdefull svensk filmproduktion, fördela biografstöd och branschstöd samt medverka i vissa internationella samproduktionsfonder. Övriga i tidigare avtal inrymda att-satser föreslås ingå i den mening som reglerar statens "upphandling" av filmkulturella insatser: "Stiftelsen kan därutöver utföra uppdrag åt staten inom det filmkulturella området."

Den av mig föreslagna ändamålsparagrafen skapar en bättre ansvarsfördelning mellan parterna och klargör också tydligare statens roll. Därigenom läggs en grund för en effektivare organisation och styrning av Filminstitutet. I ändamålsparagrafen kvarstår den väsentliga inriktningen för verksamheten. Institutets uppgift är alltfort att främja värdefull svensk film. Det ankommer på styrelsen att ange medlen för detta ändamål och på sedvanligt sätt ansvara för verksamheten. Begreppet främja värdefull svensk filmproduktion skall uppfattas som att filmstöd liksom hittills bara kan utgå till kvalitetsfilm. Ur filmpolitisk synpunkt är det inte angeläget att stödja en filmproduktion som inte är en kvalitetsproduktion. Jag anser att den praktiska bedömningen av detta begrepp inte behöver närmare specificeras i avtalet. Den görs fortlöpande av de av mig föreslagna konsulenterna inom ramen för förhandsstödet.

5.4.4 Stiftelsens styrelse, nämnder och ledningsfunktionen

Styrelsen består nu av sju ledamöter utsedda av regeringen. Regeringen skall vid sammansättningen företrädesvis till ledamöter utse personer med erfarenhet från skilda håll på film- och videoområdet.

Det är lämpligt att regeringen även i fortsättningen utser styrelsens ledamöter. Antalet styrelseledamöter bör vara lägst fem och högst sju. Antalet styrelseledamöter är avhängigt av vilken roll styrelsen skall spela. I mitt avtalsförslag får styrelsen en mer förstärkt roll än vad den har inom ramen för det nuvarande avtalet. Styrelsen bör därför vara professionellt sammansatt. Varje styrelseledamot skall ha professionell kompetens inom ett centralt område. Givetvis gäller för institutets styrelse att även konstnärlig kompetens måste vara representerad. Jag finner det direkt olämpligt att styrelsen sammansätts på ett sådant sätt att dess ledamöter uppfattas som partsrepresentanter.

I nuvarande avtal finns det föreskrifter om ett förvaltningsråd. Förvaltningsrådet är ett rådgivande organ till styrelsen. Rådet består av trettio till fyrtio ledamöter, som utses av film- och videobranscherna, filmarbetarnas och andra av stiftelsen berörda organisationer. Institutets styrelse får avgöra särskilt viktiga ärenden först efter hörande av förvaltningsrådet. Rådet granskar stiftelsens verksamhetsberättelse och avger utlåtande över den till regeringen.

I mitt avtalsförslag finns ingenting föreskrivet om ett förvaltningsråd. Jag har ovan redovisat min syn på en professionell styrelse vid Filminstitutet. Styrelsen skall ha befogenheter att fullt ut fungera som styrelse med det fulla ansvaret för stiftelsens verksamhet. Det är naturligtvis fullt möjligt för styrelsen att till sig knyta olika rådgivande grupper inom film, video och TV om styrelsen finner det angeläget.

Inom stiftelsen finns nu en produktionsstödsnämnd för långfilm, en produktionsstödsnämnd för kortfilm, en videonämnd samt en branschgrupp för parallelldistribution och en visningsnämnd. De två sistnämnda har utsetts direkt av styrelsen som beredande och beslutande organ.

Beslut om produktionsstöd fattas av produktionsstödsnämnden för långfilm. Nämnden består av fem ledamöter, varav en är ordförande. Ordförande utses av styrelsen, två ledamöter av filmbranschen och två ledamöter av Svenska Teaterförbundet.

Kortfilmsnämnden fattar beslut om produktionsstöd till svenska kortfilmer. Närmare bestämmelser för kortfilmsnämndens verksamhet fastställs av styrelsen i samråd med Svenska Teaterförbundet och efter yttrande från film- och videobranschen.

I mitt förslag till avtal är det styrelsen som beslutar om bidrag till svensk film. Den konstnärliga bedömningen av olika filmprojekt görs av för detta ändamål anställda konsulenter. Därmed upphör behovet av produktionsstödsnämnder. Jag förutsätter att styrelsen inte gör egna konstnärliga bedömningar och att det bara i yttersta undantagsfall skall inträffa att styrelsen fattar beslut som avviker från konsulenternas bedömningar.

Vissa av de medel som finns tillgängliga genom film- och videoavtalet skall enligt nuvarande avtal användas för att främja

spridning och visning av värdefull film. Utöver medel via avtalet tillförs verksamheten specialdestinerade statsbidrag. För den verksamheten svarar visningsnämnden som består av en ordförande och sex andra ledamöter, samtliga utsedda av regeringen. Detta innebär att regeringen utser stiftelsens styrelse, men att regeringen också utser visningsnämndens ledamöter. Konstruktionen innebär att stiftelsens styrelse inte har det fulla ansvaret för stiftelsens verksamhet.

Visningsnämnden behövs inte i mitt avtalsförslag, eftersom nämndens verksamheter inte längre faller inom ramen för avtalet. Däremot kan det vara befogat att styrelsen utser en visningsnämnd till följd av det särskilda avtalet med staten. Jag förutsätter att den verksamhet som i dag bedrivs via visningsnämnden också i fortsättningen anses vara väsentlig och därför kommer att ingå i statens "beställning".

Mitt förslag att styrelsen får det fulla ansvaret innebär för stiftelsens verksamhet lägre kostnader för administrationen av svensk filmpolitik.

Institutets verkställande ledning får en ny funktion i mitt avtalsförslag. Den konstnärliga bedömningen av olika filmprojekt förs över till konsulenter med tidsbegränsade anställningar. Institutets ledning får i stället ett betydligt större ansvar för administration och ledning av den samlade verksamheten. Ledningen får i likhet med ledning för annan verksamhet ett totalansvar för effektivitet och resultat. Det bör övervägas om inte institutets VD bör automatiskt ingå i styrelsen på grund av den nya ansvarsrollen.

5.4.5 Vissa bestämmelser för stiftelsen

Stiftelsens verksamhetsår är i dag den 1 juli-den 30 juni. I mitt förslag är verksamhetsåret den 1 januari-den 31 december. Ändring av verksamhetsåret bör kunna genomföras utan svårigheter och vara till fördel för stiftelsens verksamhet. I och med att avtalet inte förutsätter statsbidrag krävs inte längre anknytning till det statliga budgetåret.

För granskning av styrelsens verksamhet samt verkställande direktörens förvaltning och räkenskaper utser regeringen årligen tre revisorer jämte suppleanter, av vilka en revisor och en suppleant utses på förslag av Sveriges Filmproducenter och videobranschen. Två av revisorerna, liksom suppleanterna för dessa, skall vara auktoriserade revisorer.

I förslaget till nytt avtal föreskrivs det att regeringen utser två revisorer jämte suppleanter, av vilka en revisor och en suppleant utses på förslag av föreningen Sveriges Filmproducenter och videobranschen. En av revisorerna, liksom suppleanten för denna, skall vara auktoriserade revisorer.

5.4.6 Avgifter

Avgifter på biografbiljetter

Biografägare, eller den som eljest anordnar biograföreställning, betalar f.n. till stiftelsen en avgift motsvarande 10 % av bruttobiljettintäkterna vid föreställning. Filmhyra utgår inte på den del av intäkten som utgör avgiften. Avgift utgår inte för biograföreställning på sådant fast visningsställe, där det ges högst fem föreställningar i veckan utöver barnmatinéer.

Mitt avtalsförslag innebär inte någon förändring vad avser biografavgiften. Jag har tidigare i detta avsnitt redovisat de ändrade ekonomiska förutsättningarna för filmbranschen. Trots de ändrade förutsättningarna bör biografavgiften vara oförändrad. En sänkning av biografavgiften måste vara mycket stor för att kompensera filmbranschen för de merkostnader de har fått genom den breddade mervärdesskatten. Orsaken till det är att filmhyra inte utgår på den delen av intäkten som utgör avgiften till stiftelsen. Den nuvarande biografavgiften beräknas för budgetåret 1991/92 ge institutet en intäkt på ca 70 milj.kr. Den breddade mervärdesskatten beräknas för samma tidsperiod innebära en kostnad för branschen på ca 15 milj.kr. En sänkning av biografavgiften till 6 % innebär att filmbranschens kostnader minskar med 14 milj.kr. En sådan sänkning innebär samtidigt att institutets intäkt från biografbiljetterna minskar från ca 70 milj.kr. till ca 52 milj.kr. En förändring av den storleksordningen skulle göra att grunden för ett fortsatt avtal kan ifrågasättas.

Filmbranschen har också i fortsättningen fördelar av ett avtal som ökar förutsättningarna för en svensk filmproduktion. Den svenska filmproduktionen är av stor betydelse för publiktillströmningen till de svenska biograferna. Svensk film har i ett internationellt perspektiv en stor publikandel. Genom den gemensamma finansieringen av svensk filmproduktion via Filminstitutet skapar filmbranschen ett kommersiellt välmotiverat riskfördelningssystem. Branschens företrädare har vid de överläggningar som ägt rum för sin del inte heller framfört invändningar mot ett fortsatt avtal med bibehållen biografavgift.

Avgift på videokassetter

De som bedriver yrkesmässig verksamhet för uthyrning av videogram betalar avgifter till institutet. Avgiften är för varje videogram som innehåller en långfilm 40 kr. och för varje videogram som innehåller en kortfilm 24 kr. Också den som bedriver yrkesmässig verksamhet för utgivning av videogram för försäljning deltar i ett nytt avtal. Avgiften för varje videogram som innehåller en långfilm är 15 kr.

Jag har tidigare i detta avsnitt redovisat de ändrade ekonomiska förutsättningarna för videobranschens deltagande i ett nytt avtal. Jag utgår dock ifrån att det skall vara möjligt att träffa ett förnyat avtal med företrädare för videobranschen. I mina beräkningar har jag utgått ifrån en oförändrad avgiftsnivå i kronor räknat. De avgifter som regleras i avtalet bör bestämmas i prisläge den 1 januari 1993. Avgiften har i det nuvarande avtalet inte varit indexreglerade, vilket har inneburit att videoavgifternas verkliga värde successivt har minskat. Motsvarande gäller inte för biografsidan, eftersom avgiften utgör en andel av biljettpriset. Det finns f.n. ingen enighet mellan företrädarna för de olika organisationer som representerar videobranschen. En organisation har som förutsättning för sin medverkan i ett nytt avtal krävt att branschen befrias från mervärdesskatt på samma sätt som gäller för biografbiljetter och en organisation har framfört synpunkter att avgiften för hyrvideogram kan höjas kraftigt. Distributörsidan har förklarat sig villiga att delta i ett nytt avtal, men har förutsatt att avgiftsnivån skall sänkas. Inom branschen finns det olika uppfattningar om det skall utgå en avgift på säljvideogram eller inte. Argumentet för att avskaffa den avgiften är att den har blivit en för stor del av konsumentpriset, varför avgiften hämmar försäljningen av säljvideogram.

Det nuvarande systemet för att betala in videoavgifterna till institutet bygger på att varje videogramuthyrare/säljare till stiftelsen överlämnar en förbindelse att betala avgift enligt gällande avtal. Systemet är administrativt tungrott och dyrbart. Smidigare och billigare blir det om grossisterna betalar avgiften direkt till institutet. Avgiften kan i det fallet vara en del av grossistens pris till detaljisten.

Jag bedömer trots de problem som redovisats vid mina överläggningar att det finns förutsättningar för att också videobranschen, efter slutliga förhandlingar, är villiga till fortsatt medverkan i finansieringen av Filminstitutet. För detta talar att också videobranschen för sin framtida utveckling behöver tillgång till svensk film. Svensk film på video utgör en viktig faktor för att videobranschen skall nå en bred publik.

För både film- och videobranscherna gäller att de har ekonomiska fördelar av mitt förslag om en upphovsrättslig avgift. En del av den avgiften kommer att tillföras branscherna genom att de äger upphovsrätter, samtidigt som en del av avgiften tillförs institutet för stöd till den svenska filmproduktionen.

Televisionsföretagen

Sveriges Television AB är inte part i det nuvarande avtalet. Företaget bidrar budgetåret 1991/92 med ca 9,3 milj.kr. till institutets verksamhet. Företaget har också förbundit sig att delta i filmpro-

duktioner samt att köpa visningsrätter till ett motsvarande belopp. Nordisk Television AB, innehavare av koncessionen till den nya markbaserade televisionskanalen har av naturliga skäl inte varit avtalspart.

Det är angeläget att alla som i Sverige är beroende av svensk filmproduktion deltar i finansieringen av Filminstitutet. I alla länder har Televisionsföretagen kommit att bli stora finansiärer av respektive lands filmproduktion. Detta bör även gälla Sverige. Jag finner det rimligt att Sveriges Television AB bidrar med 20 milj. kr. i prisläge den 1 januari 1993 och att Nordisk Television AB deltar på motsvarande sätt som Sveriges Television AB. Det innebär att Nordisk Television AB skall bidra med 10 milj.kr. i prisläge den 1 januari 1993. Totalt innebär det att televisionsföretagens bidrag blir 30 milj.kr. och att summan indexregleras. Genom att medverka i avtalet visar televisionsföretagen sitt intresse och sitt stöd för den svenska filmproduktionen. Det stödsystem som jag kommer att föreslå innebär dessutom att televisionsföretagen kan få del av stödet om de producerar biograffilm av god kvalitet. Givetvis är också TV-företagen beroende av att det kontinuerligt produceras ny svensk film som kan visas i televisionen.

Ledningen för Sveriges Television har vid de överläggningar som ägt rum förklarat sig vara intresserad av att delta i ett nytt filmavtal. Någon diskussion om finansieringsnivån har dock inte skett. En sådan diskussion får slutföras vid kommande förhandlingar. Av naturliga skäl har motsvarande överläggningar inte ägt rum med Nordisk Television, eftersom koncession beviljades först när denna utredning var i sitt slutskede.

5.4.7 Användningen av stiftelsens medel

I nu gällande avtal finns i detalj reglerat hur stiftelsen skall fördela de intäkter som uppkommer genom de avgifter som avtalet föreskriver. De fördelas så att lägst 20 % används för stiftelsens engagemang i produktion av svensk film, lägst 38 % används för produktionsstöd till svenska långfilmer, lägst 4 % används för produktionsstöd till svenska kortfilmer, lägst 4 % används för att främja spridning och visning av värdefull film, högst 23 % används för stiftelsens gemensamma förvaltning och filmkulturella ändamål, 3 % används för branschfrämjande åtgärder, lägst 3 % används för stöd till produktion eller distribution av värdefulla videogram och lägst 3 % används för stöd till biograferna. Statsbidrag kan sedan utgå till institutet för fördelning enligt avtalet, liksom specialdestinerade statsbidrag.

Denna fördelningsordning är detaljerad och de olika punkterna griper in i varandra. Samtidigt är fördelningen ett uttryck för att avtalet till en del finansierar filmkulturell verksamhet. Jag kom-

mer senare i detta avsnitt att behandla den filmkulturella verksamheten, samt hur den kan finansieras helt med statliga anslag.

Förvaltningskostnader och bidrag till internationella fonder i det nya avtalet

Förslaget till nytt avtal innebär att stiftelsen får använda ett högsta belopp på 8 milj.kr. i prisläge den 1 januari 1993 för stiftelsens samtliga kostnader för verksamheten. Den verksamhet som avses är den som uppkommer genom avtalet. Den filmkulturella verksamhet som följer av den särskilda "beställningen" från staten finansieras via denna beställning. I den omfattning institutet kommer att ha annan verksamhet skall den verksamheten bära sina egna kostnader. Stiftelsen skall också genom avtalet betala avgifter till internationella produktionsfonder. Med det avses Nordiska filmfonden och Europarådets samproduktionsfond, Eurimages. Stiftelsen bör dock inte belastas med kommande okända avgifter till andra fonder, eller höjningar av nuvarande avgifter utan att staten i särskild ordning kompenserar stiftelsen för dessa kostnader. Det är ju staten som via internationella överenskommelser fattar beslut om ev. sådana avgifter.

Fördelningsgrunder i det avtalet

De medel som finns att fördela på olika ändamål är den summa som framkommer efter att intäkterna har minskats med stiftelsens verksamhetskostnader och produktionsfonderna.

Jag föreslår att intäkterna fördelas mellan stöd till svenska långfilmer, stöd till svenska kortfilmer, biografstöd och stöd till branschfrämjande åtgärder.

I avtalets § 23 och § 24 regleras fördelningen av stödet till kortfilm och spelfilm. De procentsatser som där anges utgår från de beräkningar som jag gjort med hänsyn till vad som sägs i kapitel 6 om intäkterna till Filminstitutet. Procentsatserna kan fastställas först efter slutliga förhandlingar och skall i nuläget ses som en konkretisering av den av mig angivna finansieringsnivån. Med de av mig angivna förutsättningarna vad avser intäkter (se kapitel 6) skall stödet till svenska långfilmer vara 73 % av de fördelningsbara medlen. 41 % av de medel som används till stöd för svenska långfilmer skall användas till förhandsstöd och 59 % skall användas till efterhandsstöd. För båda stödformerna gäller att stöd skall lämnas till värdefull svensk filmproduktion.

Förhandsstödet får täcka kostnader upp till högst 80 % av filmens produktionskostnad, dock högst med visst belopp. Detta senare belopp anser jag kunna beslutas av styrelsen. Filmens produktionskostnad bör ha en vid tolkning och inte enbart avse di-

rekta produktionskostnader utan även kostnader för filmens distribution och marknadsföring. Inom filmens kostnadsram skall resurser ha avsatts för marknadsföring och distribution. En riktpunkt för filmens distribution bör vara att en film producerad i Sverige kan ha premiär på tio platser samtidigt. Beslut om förhandsstöd kan enbart fattas när filmens totala finansiering är löst, samt när det är klart hur filmen skall distribueras och marknadsföras. Vid beslutstillfället skall filmens "liv" fram till arkivläggningen vara klar. Jag finner det synnerligen viktigt att styrelsen vid sina beslut om filmstöd reserverar medel så att filmproducenten har resurser för att marknadsföra sin film. Vid beslut om förhandsstöd skall det därför vara klart att filmen kan göras i erforderligt antal kopior. Beslut bör därför samtidigt kunna fattas om stöd för parallelldistribution. Stöd till parallelldistribution är också i fortsättningen en del av biografstödet.

Konsulenter för den konstnärliga bedömningen av förhandsstöd

Förhandsstödet syftar till att främja produktion av sådan film som har särskilt konstnärligt värde och som inte kan antas kunna finansieras på marknadens villkor. I detta sammanhang bör särskilt uppmärksammas att förhandsstödet skall kunna användas för att ge nya producenter och regissörer en chans att producera film. Över huvud taget gäller att frihetsgraden skall vara stor. Styrelsen bör dock uppmärksamma att förhandsstödet inte skall användas för sådana filmer som kan få sin finansiering via efterhandsstöd.

Med hjälp av förhandsstödet bör också ett antal filmer för barn kunna årligen produceras. Dessa filmer för barn behöver inte ha den längd som gäller för övrig spelfilm. Inom ramen för förhandsstödet kan styrelsen avsätta en del för utvecklingsarbete inom filmens område. Ett sådant exempel är anslag för utarbetande av underlag för filmprojekt. Konsulenterna svarar för den konstnärliga bedömningen även vad avser de medel som avsätts för utvecklingsarbete inom filmens område.

För den konstnärliga bedömningen skall styrelsen ha anställda konsulenter. Konsulenterna skall ha en tidsbegränsad anställning på högst tre år. Det är stiftelsens styrelse som fattar beslut om filmstöd. Endast i undantagsfall kan det bli aktuellt att styrelsen fattar beslut som strider mot konsulenternas konstnärliga bedömning.

Efterhandsstöd

Efterhandsstöd till svenska långfilmer skall enligt mitt förslag kunna täcka kostnader upp till högst 8 milj.kr. av filmens produktionskostnad. Efterhandsstöd skall kunna utgå till filmer av god

kvalitet och som får en viss biografpublik. För att filmstöd i efterhand skall kunna utgå till en långfilm skall den inom ett år efter biografpremiären ha setts av minst 30 000 betalande biografbesökare. Stöd utgår då med 4 milj.kr. Fullt stöd kan utgå när filmen har setts av 110 000 betalande biografbesökare. Fyra milj.kr. av stödet bör utgå vid 30 000 besökare, för att sedan successivt öka till fullt belopp vid 110 000 besökare. Det innebär att stödet ökar med 500 000 kr. för varje ytterligare 10 000-tal biografbesökare. Jag utgår från att stiftelsens styrelse tillser att det inte sker oegentligheter vad avser antalet försålda biljetter. Det kan annars löna sig för filmens ägare att själv köpa biljetter till ett belopp som kan vara mycket lägre än vad som kan utbetalas i filmstöd.

Enligt avtalsförslagets första paragraf skall stiftelsen som hittills främja värdefull filmproduktion. I begreppet värdefull filmproduktion inbegrips att det skall vara en filmproduktion med kvalitet. När styrelsen beslutar om efterhandsstöd skall den också avgöra om filmen har erforderlig kvalitet. Jag anser dock att denna prövning inte skall innebära annat än att styrelsen givetvis i sina beslut bör tillse att filmer som är av pornografisk natur respektive filmer som spekulerar i våld och rasism inte erhåller stöd.

Film som har erhållit ett förhandsstöd kan få ett efterhandsstöd om filmen därigenom kan få ett högre stödbelopp. Efterhandsstödet blir då mellanskillnaden mellan förhandsstödet och efterhandsstödet. Denna möjlighet bör finnas för att inte missgynna t.ex. långfilmer som har fått ett lågt förhandsstöd, men som sedan visar sig uppfylla de krav som finns på ett efterhandsstöd.

Kortfilm

Stöd till kortfilm utgår f.n. genom produktionsstödsnämnden för kortfilm, genom A-anslaget och genom de bidrag som delas ut genom konstnärsnämnden. Jag föreslår att 26 milj.kr., dvs. 13 % av de fördelningsbara medlen används till förhandsstöd för den svenska kortfilmen.

Begreppet svensk film

En film anses som svensk i nuvarande avtal om ett antal krav är uppfyllda. Producenten skall vara en i landet bosatt svensk medborgare eller svenskt bolag eller annan svensk sammanslutning eller institution. Filmens produktion finansieras uteslutande med svenskt kapital och den svenska insatsen av artistiska medarbetare är av påtaglig betydelse. Film som tillkommit i samverkan mellan svenska och utländska intressen skall likställas med svensk film under förutsättning att den svenska kapitalinsatsen uppgår till

minst 25 % av produktionskostnaderna för filmen och dels att den svenska insatsen av artistiska medarbetare är av påtaglig betydelse. Inför Sveriges medlemskap i den Europeiska Gemenskapen är det förmodligen inte möjligt att definiera svensk film på det sättet. Jag har i stället valt att definiera svensk film som film där i huvudsak svenska språket eller i Sverige förekommande minoritetsspråk används.

Biografstödet

Biografstödet byggs ut kraftigt. En del av stödet betalas till biograferna i förhållande till biografernas publiksiffror. Detta innebär bl.a. att de mindre biograferna gynnas särskilt genom att de inte betalar någon avgift till Filminstitutet.

5.4.8 Övriga avtalsfrågor

Jag föreslår att avtalstiden blir sex år och att avtalet gäller under tiden den 1 januari 1993–den 31 december 1998. Om avtalet inte sägs upp förlängs det automatiskt med tre år i sänder. För att göra det möjligt att göra justeringar i avtalet har det införts en regel om möjlighet att ha en kontrollstationsförhandling tre år efter avtalets början.

Jag vill på nytt understryka att mitt avtalsförslag förutsätter att det samtidigt träffas ett avtal som gör att medel från upphovsrättsavgifterna tillförs svensk filmproduktion.

Det har med den begränsade tid som utredningen haft till sitt förfogande inte funnits utrymme för en mer grundlig analys av den lämpligaste uppbyggnaden av Stiftelsen Svenska Filminstitutet. Den nuvarande ordningen med avtalet som såväl stiftelseurkund som finansieringsavtal förefaller mindre lämplig. Det kan finnas skäl att i framtiden hålla isär dessa handlingar. Sådana frågor finns det emellertid utrymme för att ta upp i samband med de slutliga förhandlingarna om ett nytt avtal.

5.5 Den filmkulturella verksamheten

Den filmkulturella verksamheten finansieras i dag på flera olika sätt. Staten och film- och videobranscherna deltar i finansieringen genom att vissa delar av filmfondens medel fördelas till filmkulturell verksamhet. Filmfonden tillförs medel genom avgift på biografbiljetter och avgifter på videogram. Staten tillför fonden medel genom direkta statsbidrag, som sedan fördelas enligt de regler som finns i film- och videoavtalet. Därutöver lämnar staten ytterligare direkta bidrag till särskilt angivna verksamheter.

Jag har i mitt förslag till nytt film- och videoavtal utgått från att avtalet endast omfattar stöd för produktion och distribution av värdefull film, biografstöd, deltagande i internationell samproduktion och andra med filmproduktion sammanhängande aktiviteter. Det innebär att avtalet inte kommer att finansiera den filmkulturella verksamheten. Jag har därvid förutsatt att staten i särskild ordning anger mål och omfattning av den filmkulturella verksamheten och uppdrar åt filminstitutet att utveckla de aktiviteter som erfordras för att uppställda mål skall infrias. För denna verksamhet betalar staten ersättning. Jag har förutsatt att staten anslår medel i nuvarande nivå, dvs. 64,2 milj.kr.

En sådan ansvars- och därmed följande arbetsfördelning mellan staten och övriga parter finner jag vara angelägen. Denna tydligare ansvarsfördelning bör också underlätta arbetet inom filminstitutet. Genom den av mig föreslagna uppdelningen blir det staten som svarar för finansieringen av den filmkulturella verksamheten och film- och videobranscherna som svarar för finansieringen av filmproduktionen.

5.5.1 Den nuvarande filmkulturella verksamheten

För budgetåret 1991/92 lämnar staten ett bidrag till filmfonden vid Filminstitutet på 29 milj.kr. Den summan fördelas enligt film- och videoavtalets regler. Dessa detaljerade regler har tidigare redovisats i avsnitt 5.4.7. Inom ramen för så gott som samtliga i fördelningen angivna ändamål kan olika filmkulturella aktiviteter inrymmas. Detta gäller stiftelsens engagemang i produktion av svensk film, spridning och visning av värdefull film, stiftelsens gemensamma förvaltning och filmkulturella ändamål, stöd till produktion och distribution av värdefulla videogram och stöd för biograferna. Högst 2 % av de fördelningsbara medlen kan avsättas som en reserv. Under verksamhetsåret 1991/92 får reserven användas för stiftelsens gemensamma förvaltning och filmkulturella ändamål.

I specialdestinerade statsbidrag för budgetåret 1991/92 har det avsatts sammanlagt 35 229 000 kr. Därav har avsatts 3 516 000 kr. för produktionsgarantier till svenska kortfilmer, 10 651 000 kr. för främjande av spridning och visning av värdefull film, 6 895 000 kr. som bidrag för filmkulturella ändamål, 7 025 000 kr. för bidrag till filmkulturella insatser för barn och ungdom, 5 000 000 kr. för stöd till biografer och 2 142 000 kr. för bidrag till projekt på filmområdet.

5.5.2 Oförändrade men omfördelade statliga anslag

För att göra det möjligt att se konsekvenserna av ett ändrat ansvarsförhållande för det filmkulturella området görs alla beräk-

ningar och analyser som om ansvarsförhållandet hade ändrats för budgetåret 1991/92.

Jag kommer att som utgångspunkt för mina överväganden ha att staten inte minskar sitt ekonomiska engagemang inom filmområdet. Det innebär att jag kommer att lämna förslag till fördelning av 64 229 000 kr. Fördelningsförslaget kommer att ha som utgångspunkt att den nuvarande filmkulturella verksamheten skall kunna bedrivas i oförändrad omfattning. Fördelningsförslaget skall uppfattas så att den filmkulturella verksamheten inte minskar genom mitt förslag. Det ankommer sedan på staten att lägga ut uppdrag inom det filmkulturella området. I samband med de uppdragen bör staten ange vad staten efterfrågar, samt vilka ekonomiska resurser som kan stå till förfogande. Förfaringssättet blir mer att Filminstitutet lämnar offert och att det ankommer på beställaren att antaga eller förkasta offerten. Det är naturligtvis fullt möjligt för staten att i detta sammanhang välja någon annan att utföra de filmkulturella beställningarna. Staten bör vid sin beställning ange mål i långsiktiga former och anvisa medel åtminstone under treårsperioder.

Kostnaderna för den filmkulturella verksamheten måste fördelas om mellan staten och film- och videoavtalet. Staten tillför för budgetåret 1991/92 29 milj.kr. till filmfonden vid Filminstitutet, för att sedan fördelas enligt film- och videoavtalets regler. I mitt förslag till nytt film- och videoavtal skall staten inte tillföra några pengar till filmfonden.

Också behovet av att anslå specialdestinerade anslag faller bort eftersom de i mitt förslag finansieras via avtalet. Detta gäller sammanlagt 16 658 000 kr. och består av följande poster.

Produktionsgarantier till svenska kortfilmer	3 516 000 kr.
Biografstöd	5 000 000 kr.
Nordisk Filmfond och Eurimages	6 000 000 kr.
Konstnärsnämnden för stöd till kortfilm	2 142 000 kr.

5.5.3 Den ekonomiska omfattningen av den nuvarande filmkulturella verksamheten

Filminstitutets ekonomiska redovisning gör det inte möjligt att ange den exakta omfattningen av den filmkulturella verksamheten.

Den följande redovisningen syftar till att dels beskriva kostnaderna för den nuvarande filmkulturella verksamheten, dels ge underlag för en bedömning av huruvida de statliga totala bidragen räcker till att finansiera dagens verksamhet på de filmkulturella områdena. Jag har därmed inte tagit ställning till effektiviteten i dagens verksamhet, om den nuvarande fördelningen skall bestå eller om nya områden bör tillkomma. Denna fråga måste mer ingående diskuteras i samband med statens kommande upphand-

ling av filmkulturella tjänster. Som jag tidigare framhållit anser jag att statens upphandling skall vara målstyrd. Jag ifrågasätter därför om vid en kommande upphandling dagens uppdelning till alla delar är den mest lämpliga.

I mitt räkneexempel utgår jag ifrån statens totala anslag för budgetåret 1991/92 på 64 229 000 kr. och räknar ned detta anslag med de budgeterade kostnaderna för samma år.

5.5.3.1 Spridning och visning av värdefull film

En av Filminstitutets uppgifter är att främja spridning och visning av värdefull film, samt att öka intresset hos allmänheten för film. Detta arbete sker direkt eller i samarbete med visningsorganisationer, filmstudior och andra sammanslutningar inom filmens område. Dessa organisationers arbete spelar en stor roll för möjligheterna att se kvalitetsfilm på biograf och i synnerhet gäller detta visningar på mindre och medelstora orter. För budgetåret 1991/92 tillförs detta ändamål 10 651 000 kr. i specialdestinerat statsbidrag och ca 6,2 milj.kr. genom film- och videoavtalet. Filminstitutet beräknar för budgetåret 1991/92 en medelsanvändning på 16,1 milj.kr. Fördelningen beräknas ske på det sättet att 7,6 milj.kr. används för stöd till visningsorganisationer och filmfestivaler, 4,5 milj.kr. används för lokalt arbete med video för barn och ungdom, 1,7 milj.kr. används för stöd till import och lansering av kvalitetsfilm, 1,2 milj.kr. används för fraktstöd och breddning av repertoarer, 700 000 kr. används för tidskriften Tusen och en film och 400 000 kr. används för speciella projekt.

Jag räknar med att statens engagemang vad avser spridning och visning av film även fortsättningsvis är av storleksordningen 16,9 milj.kr. per år. Detta innebär att av de statliga medlen på 64 229 000 kr. återstår det att fördela 47 329 000 kr.

5.5.3.2 Bidrag till filmkulturella ändamål

Statens bidrag till filmkulturella ändamål är för budgetåret 1991/92 6 895 000 kr. Huvuddelen av de resurserna anslogs av vårriksdagen 1991 utöver regeringens proposition. Riksdagen ökade det totala anslaget med 5 milj.kr. utöver regeringens förslag. Dessa medel används för filmrestaurering, arkiv, bibliotek, cinematek, tidskrifter, biografer och visningsverksamhet.

Jag räknar med att statens engagemang kommer att ha samma omfattning som nu och att kostnaden blir oförändrat 6 895 000 kr. Detta innebär att av de statliga medlen på 64 229 000 kr. återstår det att fördela 40 434 000 kr.

5.5.3.3 Filmkulturella insatser för barn och ungdom

Statens bidrag till filmkulturella insatser för barn och ungdom är för budgetåret 1991/92 7 025 000 kr. Medlen används för att stödja lokala barn- och ungdomsprojekt för filmkulturella insatser, produktion av olika slags filmpedagogiskt studiematerial och för framställning av kopior av filmklassiker. För budgetåret 1991/92 beräknas 4,1 milj.kr. användas för stöd till lokala barn- och skolbioprojekt, 1,7 milj.kr. till filmpedagogiska aktiviteter och 1,2 milj.kr. för framställning av kopior av filmklassiker.

Jag räknar med att statens engagemang kommer att ha samma omfattning som nu och att kostnaden blir 7 025 000 kr. Detta innebär att av de statliga medlen på 64 229 000 kr. återstår det att fördela 33 409 000 kr.

5.5.3.4 Värdefulla videogram

Enligt det nuvarande film- och videoavtalet används lägst 3 % av de fördelningsbara medlen för stöd till produktion och distribution av värdefulla videogram. För budgetåret 1991/92 beräknas det bli ca 4 650 000 kr. Inom ramen för mitt förslag till nytt film- och videoavtal har det inte skett några avsättningar för stöd till produktion och distribution av värdefulla videogram. Jag anser att det ligger inom ramen för det filmkulturella ansvaret.

Jag räknar med att staten svarar för den verksamheten och att kostnaden är oförändrat 4 650 000 kr. Detta innebär att av de statliga medlen på 64 229 000 kr. återstår det att fördela 28 759 000 kr.

5.5.3.5 Övrig filmkulturell verksamhet

Enligt nu gällande film- och videoavtal får högst 23 % av de fördelningsbara medlen avsättas för stiftelsens gemensamma förvaltning och filmkulturella ändamål. För budgetåret 1991/92 beräknas det bli ca 35 650 000 kr. Enligt mitt avtalsförslag avsätts det inom avtalets ram 8 milj.kr. i prisläge den 1 januari 1993 för kostnader för verksamheten. Jag beräknar att motsvarande summa i prisläge budgetåret 1991/92 är 7,5 milj.kr. För att täcka nuvarande administrationskostnader och däri inrymd verksamhet erfordras därför 28 150 000 kr. om verksamheten och administrationen skall ha samma omfattning som tidigare. Detta innebär att av de statliga medlen återstår det att fördela 609 000 kr.

Inom ramen för stiftelsens engagemang i produktion av svensk film finns det en viss kulturell verksamhet, som enligt mitt förslag skall finansieras av staten. Jag beräknar för den verksamheten

609 000 kr., vilket innebär att de statliga medlen på 64 229 000 kr. i sin helhet har fördelats.

Slutsatsen blir att Filminstitutet med ett oförändrat statsbidrag kan bedriva en filmkulturell verksamhet av minst samma omfattning som den nuvarande. Jag är övertygad om att betydande rationaliseringar kan göras genom den tydligare arbetsuppdelning jag föreslår. Ytterligare resurser kan frigöras genom att institutet omprövar viss verksamhet, t.ex. den med andra importörer konkurrerande importen av utländska filmer. Det ankommer i första hand på institutets styrelse och ledning att lägga förslag som redovisar vilka besparingar som kan uppnås. De medel som därvid kan frigöras bör styrelse och ledning få disponera för insatser inom ramen för filmkulturella ändamål.

5.5.4 Stiftelsens gemensamma förvaltning och filmkulturella ändamål

I detta avsnitt redovisas utförligare användningen av medel under ändamålet gemensam förvaltning och filmkultur. Enligt vad som sägs under 5.5.3.5 uppgår dessa medel sammantaget till 35 650 000 kr., varav ca 7 500 000 kr. kommer att finansieras via det nya avtalet. Redovisningen avser den del som finansieras genom film- och videoavtalet (E-ändamålet) och de delar som finansieras genom det särskilda statsbidraget till filmkulturella ändamål.

Avsikten med denna redovisning är att den skall utgöra en utgångspunkt för den upphandling av filmkulturella tjänster som staten enligt mitt förslag skall göra för kommande avtalsperiod. Jag har inte haft möjlighet att värdera de nuvarande insatserna. Några allmänna synpunkter redovisas i avsnitt 5.5.5.

Redovisningen kommer att avse det ekonomiska utfallet för budgetåret 1990/91, eftersom det inte är möjligt att redovisa siffror för budgetåret 1991/92. Verksamheten kan delas upp i tre delar, nämligen administrativ service, filmfrämjande verksamheter och filmkulturella verksamheter.

5.5.4.1 Administrativ service

Filminstitutets administrativa enhet bedriver verksamhet av inte enbart administrativ natur. Nettokostnaden för den verkställande ledningen var 4 859 000 kr. I kostnaderna finns förutom de direkta kostnaderna för styrelsen och ledning en post för specialsatsningar och nya initiativ inom Filminstitutets olika verksamhetsområden.

Personalavdelningens nettokostnad är 5 517 000 kr. och avdelningen har ansvaret för institutets personalfrågor och personalad-

ministrativa uppgifter. Avdelningen svarar också för en rad servicefunktioner och även för institutets biografer i Filmhuset. Ekonomiavdelningens nettokostnad var 4 250 000 kr. Avdelningen svarar för traditionellt förekommande arbetsuppgifter inom en ekonomiavdelning och för olika typer av statistik om de svenska biograferna och videogrammarknaden.

Avdelningen för information och förlag kostade 2 392 000 kr. Avdelningen har det övergripande ansvaret för all intern och extern information om Filminstitutets verksamhet. Förlagsverksamheten kommer att redovisas under den filmkulturella verksamheten.

Fastighetsavdelningen visar ett överskott på 4 439 000 kr. Fastighetsavdelningen ansvarar för underhåll och service av Filminstitutets fastigheter. Cirka 50 % av Filmhuset hyrs ut till byggnadsstyrelsen. I detta sammanhang bör det nämnas att byggnadsstyrelsen från den 1 januari 1993 avser att ta ut marknadsmässig tomträttsavgäld, vilket i så fall kommer att innebära att tomträttsavgälden kommer att öka med ca 4,6 milj.kr. Av den ökade tomträttsavgälden bör hälften av kostnaden falla på Filminstitutet och hälften av kostnaden på byggnadsstyrelsen.

5.5.4.2 Filmfrämjande verksamhet

Den filmfrämjande verksamheten sker bl.a. genom avdelningen för film och publik. Nettokostnaden för avdelningen var 901 000 kr. Avdelningen har i uppgift att stärka filmens roll i det lokala kulturlivet genom olika insatser för att öka publikintresset för film på biograf. Det bedrivs en omfattande verksamhet för att stödja lokalt filmkulturellt arbete för barn och ungdom. Avdelningen bedriver för närvarande ett utvecklingsarbete i tre regioner. Syftet är att hitta metoder för att öka publiken på biograferna och att bredda utbudet av film. Avdelningen har också egen filmpedagogisk verksamhet i nära kontakt med mottagarna. En stor del av verksamheten är ansvaret för import- och lanseringsstöd.

Videoavdelningens kostnader var 703 000 kr. Det är videoavdelningen som svarar för institutets verksamhet vad avser distribution av värdefull film på video, samt för marknadsföringen av de filmerna.

Utlandsavdelningens kostnader var 2 090 000 kr. Avdelningen svarar för att i utlandet informera om svensk film och svenska filmartister. Dessutom sköter avdelningen organisationen av svenskt deltagande i festivaler, allmänna kulturfrågor och internationella cinemateksfrågor. Det sker ett omfattande samarbete med Svenska institutet om olika typer av filmmanifestationer. Avdelningen svarar också för den internationella försäljningen av filmer

som ägs av institutet och för flertalet samproduktioner samt för uppdragsverksamhet.

Avdelningen för teknisk information och utveckling kostade 828 000 kr. Avdelningen svarar för att stödja och stimulera den professionella film- och videoproduktionen i form av fortlöpande information. Informationen sker främst genom egna tidskrifter och publikationer.

Visningsavdelningens kostnader var 6 313 000 kr. Avdelningens huvuduppgift är att bedriva distribution i olika former av filmer som producerats med stödmedel samt annan film som saknar distribution. Vidare har avdelningen att svara för institutets förvärv av visningsrätter till kvalitetsfilm, samt visningar av dessa filmer. Målet är att göra okänd film känd och att introducera film i Sverige som av kommersiella skäl inte skulle ha kommit till landet. Distributionen av egna biograffilmer sker bl.a. genom Filminstitutets egna biografer. En annan del av avdelningens verksamhet är att den har övertagit distributionen från kommersiella distributörer, för att på det sättet garantera att det finns en tillgång på äldre film.

5.5.4.3 Filmkulturella verksamheter

Inom ramen för de filmkulturella verksamheterna finns institutets filmarkiv. Kostnaden för arkivet var 4 588 000 kr. Arkivets huvuduppgift är att bevara det svenska filmarvet åt eftervärlden. Arkivet tar i så stor omfattning som möjligt hand om den utländska film som har distribuerats i Sverige. Antalet titlar i arkivet är mer än 13 000. Cinemateket bygger till stor del sin verksamhet på att de kan låna filmer från filmarkivet. En annan del av arkivets verksamhet är restaurering av gamla filmer som har kopierats på nitratbas. Dessa filmer måste renoveras och omkopieras för att kunna bevaras för framtiden.

Cinematekets kostnader var 4 182 000 kr. och dess uppgift är att visa i första hand klassisk film och ny utländsk film. Cinemateket har totalt ca 10 000 medlemmar och antalet biografbesökare var budgetåret 1990/91 ca 68 000. Under samma tidsperiod gavs ca 1 300 föreställningar.

Tidskriften Chaplin kostade 2 518 000 kr. Tidskriften är en av Sveriges största kulturtidskrifter och Nordens största filmtidskrift. Den har i nuläget ca 5 100 prenumeranter.

Kostnaden för avdelningen information och förlag var vad avser förlagsdelen 266 000 kr. Inom förlagsdelen utges vissa skrifter inom filmområdet.

Dokumentationsavdelningens kostnader var 4 503 000 kr. Avdelningen består av bibliotek, klipparkiv samt bild- och affischarkiv. Biblioteket är huvudbibliotek i Sverige för filmlitteratur. Genom klipparkivets verksamhet bevakas vad som skrivs om film,

TV och video. Likaledes bevaras material som kommer från filmbolagen och från filmfestivaler. Bild- och affischarkivet samlar bilder och affischer om film. För att internt och externt underlätta hantering av filmfakta byggs det för närvarande upp en filmdatabas.

Kostnaderna för Rotebrolaboratoriet var 315 000 kr. Laboratoriet tvättar och renoverar skadad film. Laboratoriet arbetar också med skyddsbehandling av film, samt behandling av film för långtidsförvaring.

Under budgetåret 1990/91 hade Filminstitutet kostnader för den produktionstekniska avdelningen. Avdelningen har numera blivit ett dotterbolag till institutet, varför det skall bära sina egna kostnader.

5.5.5 Vissa synpunkter på verksamheten

Det har inte varit möjligt att inom angiven tidsram för utredningen göra en ekonomisk och organisatorisk genomgång av Filminstitutet och dess verksamhet. Jag anser att det i första hand bör ankomma på styrelse och ledning att i anslutning till ett nytt avtal göra en sådan översyn av verksamheten eventuellt med hjälp av externa konsulter.

Genom den av mig föreslagna avtalskonstruktionen och den av mig föreslagna delningen av institutets verksamhet i en filmkulturell del som staten svarar för och en filmstödsdel som avtalets parter svarar för finns det icke oväsentliga rationaliseringsmöjligheter inom de ovan redovisade verksamheterna.

Ovanstående redovisning visar också att institutet skulle kunna genomföra rationaliseringar genom en tydligare och mer renodlad organisatorisk verksamhet. Jag uppfattar den nuvarande verksamheten så att de olika avdelningarna inom institutet delvis har arbetsuppgifter som är organisatoriskt splittrade på olika avdelningar. En sådan ordning leder i sig till dubbelarbete.

Institutet har egna biografer i Filmhuset och hyr dessutom biografer i Stockholm, Göteborg och Malmö. Sverige är ett biografrikt land, men biograferna har lönsamhetsproblem. Jag är medveten om att institutets biografer kan visa film som finns i filmarkivet och att den möjligheten inte finns för andra biografer. Min slutsats blir dock att institutet inte skall skaffa sig ytterligare biografer och att institutets styrelse allvarligt bör pröva om inte det vore effektivare om nuvarande biografverksamhet i stället hyrdes. Det är alltid förknippat med stora risker att bedriva egen verksamhet.

Filminstitutet bedriver en egen importverksamhet av film, samtidigt som institutet ger stöd till andra importörer av film. Detta innebär att institutet konkurrerar med de som erhåller stöd från institutet och delvis innebär det att institutet konkurrerar

med filmbranschen. Jag finner det mer rimligt att institutet stödjer import av film genom att de ger stöd till importörer och inte själva sysslar med import av film. Ett sådant förhållningssätt innebär att institutet kan ge stöd till framgångsrika importörer av kvalitetsfilm, samtidigt som institutets egna verksamhet begränsas till att ta ställning till vem som skall få stöd.

Inför statens framtida beställning av filmkultur bör staten ta ställning till hur arkiveringen av film skall ske. I nuläget sker det en arkivering av film genom Filminstitutet, samtidigt som det finns en statlig myndighet som svarar för arkivering av ljud och bild.

Filminstitutet har en internationell verksamhet, som till stora delar har sin motsvarighet i Svenska institutet. Inför sin framtida beställning bör staten ta ställning till hur arbetsfördelningen bör vara mellan Filminstitutet och Svenska institutet. Den nuvarande ordningen kan vara förenad med dubbelarbete genom att det inte finns klara gränsdragningar.

Även om den produktionstekniska avdelningen numera bedrivs som ett särskilt dotterbolag är Svenska Filminstitutet som moderföretag helt och fullt ansvarig för verksamheten. I det ögonblick negativa resultat uppstår drabbas Filminstitutet av krav på att kostnaderna skall täckas genom bidrag. Detta beroendeförhållande är mycket påtagligt genom att dotterbolagets eget kapital är mycket lågt. Det är min uppfattning att styrelsen måste ompröva sitt engagemang i en sådan riskfylld verksamhet. Om den bedöms ha ett stort värde för branschen och de mål som filmavtalet anger bör en förstärkning av det egna kapitalet ovillkorligen ske.

6 Finansieringsfrågor

I regeringens proposition om filmstöd (prop. 1990/91:81) redovisas de ekonomiska konsekvenserna av förlängningen av 1982 års film- och videoavtal, samt anslagsfrågor i samband med det statliga filmstödet.

Avtalet innebär som tidigare angivits att filmfonden vid Filminstitutet tillförs intäkter genom avgifter på biografbiljetter och avgifter på hyrvideogram och köpvideogram. Avgiften på biljettintäkterna är 10 % och avgiften gäller för de större biograferna. Biografer som har högst fem föreställningar per vecka betalar inga avgifter. Avgiften för varje hyrvideogram är 40 kr. och avgiften för varje köpvideogram är 15 kr.

För budgetåret 1991/92 beräknas intäkterna från avtalet bli 110 milj.kr. Denna summa fördelar sig med ca 70 milj.kr. på biografavgifter och ca 40 milj.kr. från videogramavgifter. Utöver biografavgifter och videogramavgifter tillförs filmfonden statsbidrag, bidrag från Sveriges Television AB och ränteintäkter från fondens kapitalförvaltning. Statsbidraget för budgetåret 1991/92 är 29 milj.kr. Bidraget från Sveriges Television AB och ränteintäkterna beräknas bli ca 16 milj.kr. för samma tidsperiod. Totalt ger det 155 milj.kr. till filmfonden, för att fördelas till olika ändamål enligt avtalets fördelningsnyckel.

6.1 Nuvarande avtal och statsbidrag

I avtalet finns reglerat till vilka ändamål filmfonden skall användas, samt fördelningen mellan olika ändamål. Dessa detaljerade regler har tidigare redovisats i avsnitt 5.4.7. I pengar räknat innebär detta för budgetåret 1991/92 att för stiftelsens egna engagemang i produktion av svensk film disponeras lägst 31 milj.kr., för produktion av svensk film lägst 58,9 milj.kr., för produktionsstöd för svenska kortfilmer lägst 6,2 milj.kr., för spridning och visning av värdefull film lägst 6,2 milj.kr., för stiftelsens gemensamma förvaltning och filmkulturella ändamål högst 35,65 milj.kr., för branschfrämjande åtgärder inom film- och videobranscherna 4,65 milj.kr., för stöd till produktion och distribution av värdefulla videogram lägst 4,65 milj.kr. och för stöd till biografer lägst 4,65 milj.kr.

Utöver de medel som finns för fördelning enligt filmfonden tillkommer för budgetåret 1991/92 specialdestinerade statsbidrag. De specialdestinerade statsbidragen är för produktionsstöd till svenska kortfilmer 3 516 000 kr., för främjande av spridning och

visning av värdefull film 10 651 000 kr., för bidrag till filmkulturella ändamål 6 895 000 kr., bidrag till filmkulturella insatser för barn och ungdom 7 025 000 kr., stöd till biografer 5 000 000 kr. och för bidrag till projekt på filmområdet 2 142 000 kr.

De sammanlagda effekterna av filmfondens fördelning och de specialdestinerade statsbidragen innebär följande fördelning på olika ändamål:

Ändamål	Belopp milj.kr.
Stiftelsens egna engagemang	31,0
Produktionsstöd till spelfilm	58,9
Produktionsstöd till kortfilm	9,7
Spridning och visning av värdefull film	16,9
Kostnader för förvaltning och div. filmkulturella ändamål	48,9
Branschfrämjande åtgärder	4,7
Biografstöd	9,65
Projektbidrag för kortfilm som disponeras av konstnärsnämnden	2,1
Summa	**181,5**

Av stiftelsens engagemang i produktion av svensk film beräknas för budgetåret 1991/92 ca 5,5 milj.kr. användas för bidrag till den nordiska filmfonden och ca 2,2 milj.kr. användas för bidrag till Europarådets samproduktionsfond Eurimages. Det svenska bidraget till Eurimages är lägre än vad det skall vara enligt Europarådets beräkningar. Enligt de beräkningarna skall bidraget vara ca 3,6 milj.kr. för budgetåret 1991/92. För stöd till spelfilm beräknas ca 15,5 milj.kr., och för stöd till kortfilm ca 6 milj.kr. Inom ramen för stöd till spelfilm finansieras stöd till dokumentärfilm, men andelen särredovisas inte. Inom kortfilmsdelen är halva beloppet avsatt för barnfilm och barnfilm kan i undantagsfall ha en längd, som gör att den inte kan anses vara kortfilm. Under förutsättning att stiftelsens engagemang i produktion av svensk film fördelas på vissa av de övriga ändamålen blir effekterna följande:

Produktion av svensk film tilldelas lägst 58,9 milj.kr. från ändamålet produktionsstöd till svenska långfilmer och 15,5 milj.kr. från ändamålet stiftelsens engagemang i produktion av svensk film. Totalt blir stödet lägst 74,4 milj.kr.

Produktionsstödet till svenska kortfilmer blir lägst 9,7 milj.kr. från ändamålet produktionsstöd till svenska kortfilmer och 6 milj. kr. från ändamålet stiftelsens engagemang i produktion av svensk film. Totalt blir stödet lägst 15,7 milj.kr. Till den summan skall föras 2,1 milj.kr. som disponeras av konstnärsnämnden för stöd till svenska kortfilmer.

Filmstödets fördelning enligt ovan kan sammanfattningsvis beskrivas genom nedanstående tabell:

Det sammanlagda svenska filmstödets fördelning

Ändamål			Belopp milj.kr.
Spelfilm			74,4
varav	produktionsstöd	58,9	
	stiftelsens egna engagemang	15,5	
Kortfilm			17,8
varav	produktionsstöd	9,7	
	stiftelsens egna engagemang	6,0	
	konstnärsnämnden	2,1	
Summa			**92,1**

Samtliga beräkningar enligt ovan innebär att den reserv på 2 %, som finns enligt filmavtalet, inte har fördelats på olika ändamål. För budgetåret 1991/92 får den användas för stiftelsens gemensamma förvaltning och filmkulturella ändamål.

6.2 Ekonomiska effekter av ett nytt avtal

Jag har tidigare i avsnitt 5.4.6 redovisat min syn på olika avgifter. För att göra det möjligt att se konsekvenserna av ett nytt avtal redovisar jag de ekonomiska effekterna, som om ett nytt avtal hade gällt för budgetåret 1991/92.

Biografavgiften är oförändrat 10 % av biljettintäkterna och avgiften definieras på samma sätt som i det nuvarande avtalet. Detta ger en oförändrad intäkt till filmfonden på ca 70 milj. kr.

Videoavgifterna är oförändrade. Totalt ger detta en intäkt på ca 40 milj.kr. till filmfonden.

Den totala intäkten från biografavgiften och videogramavgiften blir ca 110 milj.kr., vilket är samma summa som det nuvarande avtalet ger.

En del av upphovsrättsavgiften på oinspelade videokassetter kommer att användas för stöd till svensk filmproduktion. Avgiftens nivå fastställs av regeringen. Den upphovsrättsliga organisationen träffar å sin sida avtal med Filminstitutet om att överföra en viss procentandel av denna avgift till institutet. Jag förutsätter att samma avtalstid skall gälla för detta avtal som det som föreslås gälla för film- och videoavtalet och att avtalet träffas samtidigt med filmavtalet. Jag har tidigare i avsnitt 4.7.1 föreslagit att regeringen fastställer den upphovsrättsliga avgiften på oinspelade videokassetter till 18 kr. Den del av avgiften som upphovsmännen avsätter för stöd till svensk film kommer upphovsmännen till godo genom att det är upphovsmännen själva som svarar för den svenska filmproduktionen. Jag räknar med att upphovsmännen är beredda att träffa avtal med Filminstitutet, som innebär att 40 % av de influtna upphovsrättsliga avgifterna tillfaller Filminstitutet. Budgetåret 1991/92 beräknas försäljningen av oinspelade videokassetter bli ca 8,7 miljoner band, vilket skulle innebära att film-

fonden tillförs ca 63 milj.kr. I det nuvarande avtalet finns det inga intäkter från en upphovsrättsavgift.

Sveriges Television AB lämnar ett årligt bidrag till filmfonden på 5 milj.kr. i 1982 års prisläge, samt en minst lika stor summa på samproduktion och förvärv av visningsrätter. För budgetåret 1991/92 beräknas bidragsumman bli ca 9,3 milj.kr. Jag har tidigare i avsnitt 5.4.2 redovisat min syn på televisionens medverkan i ett nytt avtal och räknar därför att Sveriges Television AB bidrar med årligt belopp på 20 milj.kr. Jag förutsätter också att Nordisk Television AB medverkar på samma villkor som gäller för Sveriges Television AB. Det innebär att företaget bidrar med ett årligt belopp på 10 milj.kr. Totalt innebär det att televisionsföretagen årligen bidrar med 30 milj.kr. Detta är en ökning från nuvarande ca 9,3 milj.kr. till 30 milj.kr. Ökningen blir totalt ca 20,7 milj.kr.

Ränteintäkterna beräknas till ca 13 milj.kr. och ökningen beror på att filmfondens kapital kommer att vara högre än i det nuvarande avtalet.

Den totala fördelningsbara summan enligt nuvarande avtal är ca 155 milj.kr. Den fördelningsbara summan enligt mitt förslag blir ca 216 milj.kr., vilket gör det möjligt att genomföra en svensk filmpolitik på en hög nivå.

6.3 Den ekonomiska fördelningen i ett nytt avtal

För att kunna jämföra effekterna av det nuvarande avtalet och det föreslagna avtalet redovisar jag konsekvenserna, som om det nya avtalet hade gällt för budgetåret 1991/92.

6.3.1 Samproduktionsfonder och förvaltningskostnader

I det av mig föreslagna nya avtalet skall bidragen till den nordiska filmfonden och till Europarådets samproduktionsfond Eurimages betalas genom avtalet. För budgetåret 1991/92 är avgiften ca 5,5 milj.kr. till den nordiska filmfonden och ca 3,6 milj.kr. till Europarådets samproduktionsfond. Jag förutsätter i detta sammanhang att Sverige betalar hela sin medlemsavgift och inte som nu bara en del. Bidragen som går till dessa fonder återförs till medlemsländerna genom att fonderna används för olika europeiska filmprojekt. Den totala avgiften till fonderna är ca 9,1 milj.kr. och efter avdrag av den posten återstår att fördela ca 207 milj. kr.

Enligt avtalsförslaget skall ett bestämt belopp få användas för institutets förvaltningskostnader. Förvaltningskostnader avser i detta sammanhang de kostnader institutet har för att bedriva verksamhet i enlighet med vad som sägs i avtalet. Det finns i denna del inga möjligheter att jämföra mellan det nuvarande avtalets ändamål för stiftelsens gemensamma förvaltning och filmkulturel-

la ändamål och det nya avtalsförslaget. Filminstitutet har gjort vissa beräkningar av förvaltningskostnaderna i det nya avtalet. För egen del vill jag konstatera att förvaltningskostnaderna, med den föreslagna avtalskonstruktionen bör kunna vara relativt låga, samt att de inte påverkas i nämnvärd grad av de belopp som finns att fördela enligt avtalet. Jag räknar därför med att ett belopp på 8 milj.kr. är en rimlig kostnadsnivå för institutets förvaltningskostnader inom ramen för ett nytt avtal. En sådan summa gör det möjligt att ha minst fyra konsulenter. Efter avdrag för dessa kostnader finns det ca 199 milj.kr. att fördela enligt avtalets ändamålsbestämmelser.

6.3.2 Filmproduktion

I det nuvarande avtalet kan stödet till spelfilmsproduktionen beräknas vara lägst 74,4 milj.kr. Inom ramen för den summan ryms eventuellt stöd till dokumentärfilmer av långfilmskaraktär. För beräkning av den summan se tabell under avsnitt 6.1. Av tillgängliga medel 199 milj.kr. har jag föreslagit att 145,3 milj.kr. används till produktionsstöd för spelfilm. Detta motsvarar de 73 procent som anges i avtalet. Detta innebär att filmstödet nära nog fördubblas. Enligt min bedömning är en sådan nivå nödvändig om svensk filmproduktion skall kunna fortleva på längre sikt. Det är också angeläget att understryka att summan inte kan uppfattas som en subvention eftersom branschens olika intressenter genom filmavtalet funnit det kulturellt och ekonomiskt angeläget att åstadkomma en bred riskspridning. Samtliga parter bidrar till finansieringen. I stället för att finansiera enstaka filmer gör man det genom Svenska Filminstitutet och dess filmfond.

Jag vill också på nytt understryka att här angivna procentsatser och belopp är att betrakta som räkneexempel som baseras på den väsentliga förutsättningen att den angivna inkomstnivån uppnås. Slutlig klarhet om detta kan inte fås förrän vid slutliga förhandlingar och, inte minst viktigt, förrän riksdagsbeslut tagits om ändring av den upphovsrättsliga lagstiftningen enligt mitt förslag.

Jag föreslår vidare att av det totala stödet för produktion av spelfilm avsätts 60 milj.kr. (41 %) till förhandsstöd och 85,3 milj. kr. till efterhandsstöd (59 %). Under förutsättning att hela förhandsstödet används för produktionsstöd och finansieringsandelen i varje film är maximala 80 % räcker det till stöd för ungefär 3-4 spelfilmer, 2-3 barnfilmer och 2-3 dokumentärfilmer. Beräkningen bygger på antagandet att den genomsnittliga produktionskostnaden är ca 12 milj.kr. för en film. Under förutsättning att efterhandsstödet används så att varje film får ett maximalt stöd på 8 milj.kr. räcker det till stöd för ungefär 11 filmer. I båda fallen bygger siffrorna på att den genomsnittliga produktionskostnaden för en film är ca 12 milj.kr.

I det nuvarande avtalet är stödet till den svenska kortfilmsproduktionen lägst ca 17,8 milj.kr. För beräkning av den summan se tabell under avsnitt 6.1. Jag föreslår att 25,9 milj.kr. (13 %) avsätts för stöd till den svenska kortfilmen. Detta är en ökning jämfört med nuvarande avtal på 8,1 milj.kr. dvs. ca 45 %. En sådan ökning ger erforderliga möjligheter för den svenska kortfilmen att klara sig i ett ekonomiskt perspektiv. I detta sammanhang har jag förutsatt att det specialdestinerade statsbidraget till konstnärsnämnden inte längre utgår.

6.3.3 Branschstöd

I det nuvarande avtalet är stödet till branschfrämjande åtgärder inom film- och videobranscherna ca 4,7 milj.kr., vilket motsvarar 3 % av de fördelningsbara medlen. I mitt avtalsförslag har jag föreslagit att 3 % av de fördelningsbara medlen fördelas för stöd till branschfrämjande åtgärder inom film- och videobranscherna. En sådan fördelning innebär att ca 6 milj.kr. avdelas för stöd till branschfrämjande åtgärder. Vid en jämförelse med det nuvarande avtalet innebär det en ökning med ca 1,3 milj.kr. och procentuellt innebär det en ökning med ca 28 %.

I det nuvarande avtalet är biografstödet lägst 4,65 milj.kr., vilket motsvarar lägst 3 % av de fördelningsbara medlen. Det specialdestinerade statsbidraget är 5 milj.kr., varför det totala biografstödet uppgår till minst 9,65 milj.kr. I mitt avtalsförslag har jag föreslagit att 11 % av de fördelningsbara medlen fördelas till biografstöd. En sådan fördelning innebär att ca 22 milj.kr. fördelas till biografstöd. Vid en jämförelse med det nuvarade avtalet innebär det en ökning med ca 12,4 milj.kr. och procentuellt innebär det en ökning med ca 128 %.

7 Ett statligt finansieringsalternativ

Visar det sig inte möjligt att få till stånd ett nytt film- och videoavtal på ungefär den nivå som jag har skisserat i avtalsförslaget bör andra alternativ övervägas. De samlade insatserna för filmproduktion och biografstöd bör ha en viss ekonomisk nivå för att verksamheten skall kunna bli framgångsrik. En nivå som är väsentligt lägre fyller egentligen ingen funktion. Ett annat sätt att uttrycka det är att det behövs en viss kritisk massa för att det skall kunna bli någon bra filmproduktion.

I det fall det inte går att få till stånd ett nytt film- och videoavtal återstår i huvudsak två alternativ. Det ena alternativet är att staten inte anslår medel för produktionsstöd till filmproduktion, vilket med stor sannolikhet innebär att svensk filmproduktion kommer att upphöra. Filmpolitiken reduceras till att staten tar ansvar för vården av hittills producerad film och ev. övriga filmkulturella åtgärder. I förhållande till tidigare filmpolitik understruket av de beslut om ökning av filmanslagen som senast togs i riksdagen skulle detta innebära en kraftig ändring där Sverige skulle riskera att bli det enda land inom Europa som inte bedriver en egen nationell filmproduktion med också samhällets stöd.

Det andra alternativet är att staten tar hela ansvaret för finansieringen av filminstitutets verksamhet på den nivå och med den organisation av Filminstitutet som jag här har beskrivit. Ett sådant alternativ skulle, som jag nedan redovisar, vara möjligt att finansiera och t.o.m. ge ett visst överskott till statsbudgeten. I min redovisning utgår jag från beräkningar för budgetåret 1991/92.

Statens kostnader för den filmkulturella verksamheten förutsätts bli oförändrat 64 229 000 kr. Staten måste därtill tillskjuta bortfallet från film- och videoavtalet på 153 milj.kr. och de 63 milj.kr. som härrör sig från de upphovsrättsliga avgifterna. Staten måste alltså brutto öka sitt anslag med 216 milj.kr. Därifrån kan dock dras insatserna för branschfrämmande åtgärder, viss del av biografstödet och ev. också stödet till parallelldistribution. Sammantaget utgör dessa belopp ca 26 milj.kr. Statens finansieringsbehov netto blir 190 milj.kr.

Staten kan finansiera en sådan anslagsökning genom att biografbiljetterna inte längre är befriade från mervärdesskatt. För år 1991 beräknas försäljningsvärdet av biografbiljetter bli ca 850 milj.kr. Den summan kan inte användas som grund för hur stora inkomster staten kan få genom att påföra mervärdesskatt på biografbiljetter. Priset på biografbiljetterna kan förväntas minska med den summa som nu betalas som avgift till Filminstitutet. Den avgiften beräknas för år 1991 bli ca 75 milj.kr. Detta innebär

att en mervärdesskatt på biografbiljetter för år 1991 skulle ge en statlig inkomst på ca 194 milj.kr. Av biografbranschens omsättning beräknas 10 % vara ingående mervärdesskatt, som skall dras bort från utgående mervärdesskatt. Det innebär att nettoeffekten för staten blir ca 109 milj.kr. i ökade inkomster.

Skatten på oinspelade video- och ljudkassetter upphör med utgången av år 1992. I ett statligt finansieringsalternativ bör skatten vara oförändrat 15 kr. per band. Genom en sådan skatt tillförs staten för budgetåret 1991/92 ca 130 milj.kr.

Tillsammans innebär ett införande av mervärdesskatt på biografbiljetter och skatt på oinspelade videokassetter en inkomstökning för staten på ca 239 milj.kr. Den summan skall jämföras med de ökade utgifterna för filmpolitiken, som jag har beräknat till ca 190 milj.kr. Det är därför möjligt för staten att ta hela ansvaret för finansieringen av Filminstitutet utan merkostnad. Det skulle t.o.m. kunna bli ett visst överskott i statsbudgeten.

Den av mig föreslagna ändringen i upphovsrättslagen baserar sig på ett samband mellan förslaget och stöd till svensk filmproduktion. Om staten tar hela finansieringsansvaret ligger det utanför mitt uppdrag att föreslå någon ändring i upphovsrättslagen, varför förslaget då inte gäller. Frågan om en upphovsrättslig lagstiftning får behandlas i ett annat sammanhang. I övrigt bör grunderna i mitt förslag, stödsystem, ansvarsfördelning inom institutet m.m., genomföras.

Även om staten helt tar ansvaret för finansieringen bör av mig angivna former för filminstitutets ledning och fördelning av stödinsatser kunna gälla. Jag anser att det också och i synnerhet i ett sådant alternativ är angeläget att Svenska Filminstitutet får ett i förhållande till staten så självständigt ansvar för den operativa verksamheten som möjligt.

Kommittédirektiv

Dir. 1991:19

Översyn av filmstödet

Dir 1991:19

Beslut vid regeringssammanträde 1991-03-21

Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Göransson, anför.

Mitt förslag

Jag föreslår att en särskild utredare tillkallas för att göra en översyn av filmstödet.

I uppdraget ingår

- att belysa om det behövs ett statligt ansvarstagande inom filmområdet,
- att redovisa alternativa modeller för framtida kulturpolitiska insatser på filmområdet. Modellerna skall rymmas inom ramen för oförändrade statliga ekonomiska insatser,
- att analysera det nuvarande filmstödets rationalitet och effektivitet,
- att redovisa förutsättningarna för ett nytt avtal med dem som visar film,
- att i övrigt redovisa och analysera frågor som är av betydelse för svensk film och lämna förslag till åtgärder.

Bakgrund

1963 års filmavtal och 1982 års film- och videoavtal har under snart 30 år utgjort grunden för den svenska filmpolitiken. Staten har sagt upp 1982 års film- och videoavtal till den 1 juli 1991. Parterna har därefter fört förhandlingar om stiftelsen Svenska Filminstitutets fortsatta verksamhet och om möjligheterna att behålla ett avtalsförhållande även efter den nuvarande avtalsperiodens slut.

Mellan filmbranschen, videobranschen och staten har den 20 december 1990 träffats ett avtal om att förlänga 1982 års film- och videoavtal. Förlängningen är kortsiktig och avser perioden fr.o.m. den 1 juli 1991 t.o.m. den 31 december 1992. Avtalet har ingen automatisk förlängning, varför nya förhandlingar måste föras före avtalstidens utgång, om ett nytt avtal skall kunna gälla fr.o.m. den 1 januari 1993.

Svensk filmpolitik syftar till att inom vårt begränsade språkområde och vår kulturkrets skapa möjligheter för produktion av film, visning av film och bevarande av det filmkulturella arvet.

Insatserna har hittills i huvudsak gjorts inom ramen för ett avtal med film- och videobranscherna och med Filminstitutet som verkställande organ. Fram till 1982 var det i huvudsak biografsidan som bidrog med finansiering. Efter 1982 har videosektorn bidragit med betydande belopp.

Visningen av film har genom televisionen ökat betydligt. Det har skett genom nya betal-TV-kanaler och nya reklamfinansierade kanaler, samt genom Sveriges Television. Filmvisning i televisionen är ett effektivt sätt att nå en stor publik. Allmänhetens ökade intresse för film har inneburit att berörda företags omsättning har ökat. Lönsamheten är för närvarande dålig för åtskilliga av dessa.

Utredningsuppdraget

Den svenska produktionen av rörliga bilder har tidigare varit koncentrerad till ett begränsat antal miljöer, ett fåtal filmbolag och till Sveriges Television. Under senare tid har en rad produktionsbolag startats och bl.a. tillkomsten av nya TV-företag har stimulerat denna utveckling ytterligare. Detta kan vara en stimulans för produktion av biograffilm och annan film, men det kan också utgöra ett hot. Det är väsentligt att svensk långfilm, dokumentärfilm och kortfilm, som genom film- och videoavtalet har fått stöd, även i en framtid kan göra sig gällande.

Film visas inte som tidigare bara på biograferna. Videobandspelaren och televisionen har ökat visningsmöjligheterna. Detta ger helt nya möjligheter för allmänheten att ta del av filmutbudet. Samtidigt är det viktigt att bevara biografen som visningsform. Den filmupplevelse som en biograf ger kan inte ersättas med visning i hemmiljö.

De filmkulturella insatserna (bevarande av film m.m.) har skett inom ramen för film- och videoavtalet. På andra kulturområden har statens ansvar för motsvarande insatser hanterats på annat sätt. Arkivet för ljud och bild har dock ett ansvar som berör filmområdet.

Mot den bakgrund jag har beskrivit är det angeläget att belysa det samlade statliga ansvarstagandet inom filmområdet, samt att

lämna förslag till den framtida inriktningen. I uppdraget ingår att redovisa och analysera hela filmstödet, samt att lämna förslag för det framtida filmstödet. Förslagen skall ligga inom ramen för oförändrade statliga ekonomiska insatser.

Förlängningen av film- och videoavtalet är kortsiktig och avtalet gäller t.o.m. den 31 december 1992. Utredaren bör därför redovisa förutsättningarna för ett nytt film- och videoavtal och därvid särskilt belysa förutsättningarna för ett långsiktigt avtal.

Televisionen har en viktig roll, både som distributionskanal för film och som producent av filmer av olika slag. Satelliter och kabelnät har på ett avgörande sätt ändrat förutsättningarna på detta område. En huvudfråga i svensk filmpolitik är hur de televisionsföretag som med sina sändningar vänder sig till Sverige, inom ramen för ett avtal, skall kunna bidra till filmkulturella insatser. Utredaren bör därför redovisa förutsättningarna för att samtliga filmvisare deltager i detta sammanhang.

För det fall filmvisarna inte är beredda att inom ramen för ett avtal bidra till filmkulturella insatser av angivet slag, bör utredaren belysa alternativen. Utredaren skall också redovisa hur eventuella förslag skall finansieras.

Filminstitutet har sedan sin tillkomst haft en central roll i svensk filmpolitik. Den rollen har stärkts genom att specialdestinerade statsbidrag har tillförts Filminstitutet inom olika områden. Utredaren bör därför analysera Filminstitutets nuvarande verksamhet och lämna förslag om institutets framtida inriktning och verksamhet.

Utredningsarbetet bör bedrivas i nära samverkan med film- och videoavtalets parter, Filminstitutet och berörda organisationer.

Utredaren skall redovisa uppdraget före utgången av oktober 1991.

För utredningen gäller regeringens direktiv (dir. 1984:5) till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförslagens inriktning.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för utbildningsdepartementet

att tillkalla en särskild utredare - omfattad av kommittéförordningen (1976:119) - med uppdrag att göra en översyn av filmstödet

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar

att kostnaderna skall belasta åttonde huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Utbildningsdepartementet)

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att 45 och 47 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 11 a § och 61 a §, av följande lydelse.

Ny paragraf

Föreslagen lydelse

11 a §

Upphovsman till verk som har utsänts i radio eller television eller som har upptagits på anordning genom vilken det kan återges, har rätt till ersättning när band, skiva eller liknande anordning, som är ägnad som underlag för att framställa exemplar av verket för enskilt bruk, införs till landet för spridning till allmänheten eller när den första gången av tillverkaren säljs till allmänheten här i landet. Detta gäller dock inte om det av omständigheterna framgår att anordningen inte kommer att användas för att framställa exemplar för enskilt bruk. Ersättningen skall betalas av den som tillverkar eller inför anordningen.

Ersättningens storlek fastställs årligen av regeringen efter samråd med organisationer som företräder de ersättningsskyldiga och upphovsmännen.

Föreslagen lydelse

Rätt till ersättning får göras gällande endast av en organisation som för ändamålet företräder samtliga kategorier av ersättningsberättigade svenska upphovsmän. Rätten till ersättning förfaller om den inte görs gällande inom tre år efter utgången av det år då införseln eller försäljningen ägde rum.

Upphovsman som inte är medlem i en sådan organisation skall i fråga om ersättning som utbetalas och i fråga om förmåner från organisationen som väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med organisationens medlemmar.

Rätt till återbetalning av erlagd ersättning för anordningen får göras gällande om den har använts för annat ändamål än för att framställa exemplar för enskilt bruk. Krav på återbetalning får riktas endast mot den organisation som uppburit ersättningen. Rätten till återbetalning förfaller om den inte gjorts gällande inom sex månader efter utgången av det år då rätten till återbetalning uppkom.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

45 §

En utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk må icke utan hans samtycke upptas på grammonfonskiva, film eller annan anordning, genom vilken det kan återgivas, och ej heller utsändas i ljudradio eller television eller genom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ett framförande som har upptagits på en anordning som avses i första stycket får inte utan konstnärens samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes.

Beträffande upptagning, utsändning och överföring, som avses i denna paragraf, skall vad i 3, 6-9 §§, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17, 20 och 21 §§, 22 § första stycket, 22a-22d, 24, 24a, 26, 27, 28, 41 och 42 §§ sägs äga motsvarande tillämpning.

En utövande konstnärs framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk må icke utan hans samtycke upptas på grammofonskiva, film eller annan anordning, genom vilken det kan återgivas, och ej heller utsändas i ljudradio eller television eller genom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ett framförande som har upptagits på en anordning som avses i första stycket får inte utan konstnärens samtycke överföras från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes.

Beträffande upptagning, utsändning och överföring, som avses i denna paragraf, skall vad i 3, 6-9 §§, 11 § första stycket, *11a §*, 14 § första stycket, 17, 20 och 21 §§, 22 § första stycket, 22a-22d, 24, 24a, 26, 27, 28, 41 och 42 §§ sägs äga motsvarande tillämpning.

46 §

En grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller filmverk har upptagits får inte utan framställarens samtycke eftergöras förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Som eftergörande anses även att upptagningen överförs från en sådan anordning till en annan.

Beträffande förfarande, som enligt denna paragraf är beroende av framställares samtycke, skall

En grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller filmverk har upptagits får inte utan framställarens samtycke eftergöras förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Som eftergörande anses även att upptagningen överförs från en sådan anordning till en annan.

Beträffande förfarande, som enligt denna paragraf är beroende av framställares samtycke, skall

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
vad i 6-9 §§, 11 § första stycket, 14 § första stycket, 17 och 21 §§, 22 § första stycket, 22a-22c, 24 och 24a §§ samt 26 § andra stycket sägs äga motsvarande tilllämpning.	vad i 6-9 §§, 11 § första stycket, 11a §, 14 § första stycket, 17 och 21 §§, 22 § första stycket, 22a-22c, 24 och 24a §§ samt 26 § andra stycket sägs äga motsvarande tillämpning.
Ny paragraf	
	61a §
	Vad i 11a § första stycket är föreskrivet om rätt till ersättning vid import och försäljning av band, skiva eller liknande anordning som är ägnad som underlag för att framställa exemplar för enskilt bruk skall gälla även för ljudupptagningar av den som inte är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i annat land än Sverige under förutsättning att ljudinspelning av den som är svensk medborgare, svensk juridisk person eller har sin vanliga hemvist i Sverige åtnjuter motsvarande rätt i det landet. Detsamma gäller för upptagning av filmverk som framställts av den som inte är svensk medborgare, svensk juridisk person eller som har sin vanliga hemvist i annat land än Sverige och för framställning som gjorts i annat land än Sverige.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1960:730) om rätt till fotografisk bild

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1960:730) om fotografisk bild att det i lagen skall införas en ny paragraf, 5a §, av följande lydelse.

Ny paragraf

Föreslagen lydelse

5a §

Vad i 11a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om rätten till fotografisk bild.

Nu gällande avtal[1]

Parterna

1. svenska staten

2. Sveriges Biografägareförbund, Folkets Husföreningarnas Riksorganisation, Riksföreningen Våra Gårdar, Sveriges Filmuthyrareförening u.p.a. och Föreningen Sveriges Filmproducenter (nedan kallade filmbranschen), och

3. Sveriges Videodistributörers Förening (SVF), VideoHandelns Samarbetsorganisation (VHS) och Videouthyrarnas Samarbetsorganisation (VIDSAM) (nedan kallade videobranschen)

har träffat det avtal om förlängning av 1982 års film- och videoavtal som framgår av bilaga A.

Avtalet är från statens sida träffat under förbehåll av regeringens godkännande.

Detta avtal har upprättats i nio likalydande exemplar av vilka staten tagit ett, filmbranschen fem och videobranschen tre.

Stockholm den 20 december 1990.

Mot ovanstående avtal har Filmägarnas Kontrollbyrå Aktiebolag intet att erinra:

[1] Bilagorna 5 och 6 har upphört att gälla.

1 §

Stiftelsen Svenska Filminstitutet skall ha till ändamål
att främja värdefull svensk filmproduktion,
att öka intresset hos allmänheten för film,
att främja spridning och visning av värdefull film,
att följa den tekniska utveckningen inom filmens område,
att direkt eller i samarbete med folkbildningsorganisationer, filmstudior och andra sammanslutningar sprida kunskap om filmen,
att medverka till bevarandet av filmer och material av film- och kulturhistoriskt intresse,
att verka för internationellt samarbete i här berörda avseenden,
att inom och utom Sverige vid behov företräda filmens intressen, samt
att i övrigt verka för ändamål inom filmens område.

Stiftelsen skall förvalta de avgifter som inflyter till följd av detta avtal samt de medel som tillfaller stiftelsen genom dess verksamhet eller eljest, allt för de ändamål som anges i denna paragraf.

2 §

Stiftelsens verksamhet leds av en styrelse. Dessutom finns ett förvaltningsråd och vissa nämnder för särskilda ärenden. Stiftelsen har vidare en verkställande direktör.

3 §

Med film i detta avtal avses även videogram i alla de fall där det är praktiskt lämpligt och motiverat.

Om styrelsen

4 §

Styrelsen skall bestå av sju ledamöter, utsedda av regeringen som tillika bestämmer vem som skall vara styrelsens ordförande.

Styrelsens ledamöter skall utses för hela avtalstiden.

Regeringen skall vid sammansättningen av styrelsen företrädesvis till ledamöter utse personer med erfarenhet från skilda håll på film- och videoområdet.

Den som varit ledamot under två mandatperioder får utses till ledamot för ytterligare en period endast om särskilda skäl föreligger.

Styrelsen utser inom sig vice ordförande.

5 §

Styrelsen skall ha sitt säte i Stockholm.

6 §

Styrelsen beslutar om fördelningen av de under räkenskapsåret influtna medlen i enlighet med de närmare bestämmelser som anges i 32 §. Den fastställer för varje räkenskapsår en budget för verksamheten.

Styrelsen avgör i övrigt sådana viktigare frågor rörande stiftelsens verksamhet, organisation och ekonomiska förvaltning som inte enligt bestämmelser i detta avtal eller dess bilagor ankommer på andra organ hos stiftelsen.

Styrelsen får inte utan regeringens tillstånd sälja eller belåna Filmhuset.

7 §

Ordföranden skall tillse att sammanträden hålls när det behövs. Om styrelseledamot eller verkställande direktören fordrar att styrelsen sammankallas, skall en sådan begäran efterkommas.

Styrelsen är beslutför när ordföranden eller vice ordföranden och minst hälften av de övriga ledamöterna är närvarande. Som styrelsens beslut gäller den mening som de flesta enar sig om eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden vid sammanträdet biträder.

Verkställande direktören har rätt att närvara och yttra sig vid sammanträde med styrelsen.

Om förvaltningsrådet

8 §

Förvaltningsrådet är ett rådgivande organ till styrelsen.

Rådet består av trettio till fyrtio ledamöter som för en tid av mellan ett och tre år utses av film- och videobranschernas, filmarbetarnas och andra av stiftelsens verksamhet berörda organisationer.

Styrelsen utväljer, i samråd med film- och videobranscherna, senast i mars varje år de organisationer som skall få möjlighet att utse ledamöter i förvaltningsrådet.

10 §

Den som är ledamot i förvaltningsrådet får inte samtidigt vara verkställande direktör i stiftelsen eller ledamot i styrelsen eller någon av de nämnder som anges i 16 §.

11 §

Förvaltningsrådet utser inom sig ordförande, vice ordförande och det eller de utskott som behövs.

12 §

Särskilt viktiga ärenden får avgöras av styrelsen endast efter förvaltningsrådets hörande. Styrelsen får vidare inhämta rådets synpunkter i andra ärenden av större betydelse.

Rådet granskar stiftelsens verksamhetsberättlese och avger snarast efter granskningen utlåtande däröver till regeringen.

13 §

Förvaltningsrådet sammanträder på kallelse av styrelsen.

Rådet sammanträder när styrelsen eller minst sex ledamöter i rådet begär det. Sammanträde skall alltid hållas dels inom två veckor efter det stiftelsens verksamhetsberättelse färdigställts, dels så snart förslag till budget för stiftelsens verksamhet föreligger.

Vid rådets sammanträden skall styrelsen närvara. Till sammanträdena kan kallas de anställda hos stiftelsen som rådet önskar höra.

14 §

Närmare bestämmelser om förvaltningsrådets verksamhet - såsom om beslutförhet, kallelser till sammanträden och protokoll - skall antas av styrelsen efter hörande av rådet.

15 §

Stiftelsens verkställande direktör skall utses av styrelsen. Han får ej vara ledamot i styrelsen.

Direktören skall handha den löpande förvaltningen enligt riktlinjer och anvisningar som styrelsen meddelar.

Om nämnderna

16 §

Hos stiftelsen skall finnas en produktionsstödsnämnd för långfilm, en produktionsstödsnämnd för kortfilm och en visningsnämnd.

Närmare bestämmelser om nämndernas sammansättning och uppgifter finns i bilagorna 3 och 4.

Vissa bestämmelser för stiftelsen

17 §

Utöver vad som följer av bestämmelserna i detta avtal eller dess bilagor skall styrelsen genom arbetsordning eller särskilda beslut bestämma om de närmare verksamhetsformerna för stiftelsen.

18 §

Stiftelsens räkenskapsår (verksamhetsår) skall vara den 1 juli – den 30 juni.

För granskning av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning och räkenskaper utser regeringen årligen tre revisiorer jämte suppleanter, av vilka en revisor och en suppleant utses på förslag av Föreningen Sveriges Filmproducenter och videobranschen. Två av revisorerna, liksom suppleanterna för dessa, skall vara auktoriserade revisorer.

Senast den 1 november skall berättelse för nästföregående räkenskapsårs förvaltning jämte räkenskaper överlämnas till revisorerna. Dessa skall därefter senast den 1 december till styrelsen och förvaltningsrådet avge revisionsberättelse.

Stiftelsens verksamhetsberättelse skall senast den 15 januari överlämnas till regeringen, filmbranschen, videobranschen och förvaltningsrådet. Regeringen beslutar huruvida ansvarsfrihet skall beviljas.

20 §

Stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn enligt lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

21 §

Regeringen fastställer ersättning till styrelsens ledamöter och till revisorer och suppleanter för revisorer. Regeringen fastställer vidare ersättning till ledamöter i förvaltningsrådet och i nämnderna för särskilda ärenden.

Styrelsen bestämmer i övrigt löner, arvoden och anställningsvillkor.

Om efterlevnaden av avtalet

22 §

Filmbranschen och videobranschen förbinder sig att verka för att detta avtal efterlevs. Organisationer som är bundna av avtalet är pliktiga att söka förmå sina medlemmar att följa avtalets bestämmelser.

23 §

Biografägare eller den som eljest anordnar biografföreställning (nedan kallad biografägare) skall till stiftelsen erlägga en avgift, motsvarande tio procent av bruttobiljettintäkten vid föreställningen. Med sådan intäkt avses bruttoinkomst enligt de av Filmägarnas Kontrollbyrå Aktiebolag fastställda allmänna bestämmelserna vid filmleveranser. Filmhyra skall inte utgå på den del av intäkten som utgör avgiften. Det är i detta sammanhang utan betydelse för avgiftsplikten om film visas med hjälp av videoteknik i stället för med traditionell teknik.

24 §

Avgift skall inte utgå för biograföreställning på sådant fast visningsställe, där det enligt det register som förs av Kontrollbyrån ges högst fem föreställningar i veckan utöver barnmatinéer.

Med barnmatiné avses företällning som riktar sig till barn och som börjar senast klockan 17.

Om biograföreställningar har anordnats i syfte att kringgå bestämmelserna om avgiftsplikt, får styrelsen besluta att avgiftsplikt föreligger. Innan styrelsen beslutar i sådant ärende skall styrelsen höra biografägaren och dennes organisation.

Styrelsen får medge befrielse från avgift för biograföreställning, där film- och biografhyra avstås och där biiljettintäkterna anslås till välgörande ändamål.

För visning av film, som på sätt gällde före den 1 juli 1963, förklarats vara ägnad att tjäna vetenskapligt ändamål eller upplysnings-, undervisnings- eller uppfostringssyfte, skall avgift inte utgå.

25 §

Biografägaren skall redovisa och betala in avgifterna direkt till stiftelsen. Antalet redovisningsperioder skall vara minst sex om året. Regler häromskall fastställas av stiftelsen efter samråd med filmbranschen.

Redovisningen skall ske på formulär, som fastställs av Kontrollbyrån. För redovisning och inbetalning av avgiftsmedlen skall i övrigt tillämpas de av kontrollbyrån fastställda allmänna bestämmelserna vid filmleveranser. I dessa bestämmelser skall stadgas, att underlåtenhet att betala avgift likställs med underlåtenhet att betala filmhyra.

Biografägaren är skyldig att låta stiftelsen genom kontrollant granska hans räkenskaper såvitt gäller avgiftrsredovisningen.

26 §

Från berörda biografägare skall snarast genom Kontrollbyråns försorg införskaffas och till stiftelsen överlämnas förbindelse att betala avgift enligt detta avtal och att i övrigt följa bestämmelserna i avtalet. Förbindelsen skall ha den lydelse som framgår av bilaga 1.

Biografägare som underlåter att avge sådan förbindelse skall avstängas från filmleverans. Sker inte sådan avstängning, sedan begäran därpå framställts av stiftelsen, är vederbörande filmuthy-

rare skyldig att gentemot stiftelsen svara för de avgifter som därefter belöper på sådan föreställning vid vilken av honom uthyrd film förevisas.

27 §

Den överenskommelse om återbetalning av erlagd avgift till vissa anordnare av biografföreställningar som intogs i 17 § tredje stycket i 1963 års filmavtal skall fortfarande gälla. Paragrafens lydelse enligt 1963 års avtal framgår av bilaga 7.

Om videoavgifterna

28 §

Den som bedriver yrkesmässig verksamhet för uthyrning av videogram (videogramuthyrare) skall erlägga vissa avgifter till stiftelsen. Avgifterna utgår för de videogram som utges genom att föras i handeln för uthyrning direkt till kunder för enskilt bruk. Avgiften utgör för varje videogram som innehåller en långfilm enligt definitionen i bilaga 3 punkt 3 fyrtio kronor. För varje videogram som innehåller en kortfilm utgör avgiften tjugofyra kronor. För videogram som innehåller flera långfilmer utgår avgift för varje långfilm. Avgift såsom för långfilm utgår för videogram som innehåller flera kortfilmer med en sammanlagd visningstid motsvarande en eller flera långfilmer.

Med uthyrning jämställs försäljning med rätt för köparen att återlämna videogrammet mot att han återfår del av köpeskillngen eller andra förfaranden där det klart framgår att det är fråga om uthyrning.

Den som bedriver yrkesmässig verksamhet för utgivning av videogram för försäljning (videogramsäljare) skall erlägga vissa avgifter till stiftelsen. Avgifterna utgår för de videogram som utges genom att föras i handeln för försäljning direkt till kunder för enskilt bruk. Avgiften utgör för varje videogram som innehåller en långfilm enligt definitionen i bilaga 3 punkt 3 femton kronor. För videogram som innehåller flera långfilmer utgår avgift för varje långfilm. För köpvideogram som innehåller kortfilm skall inte utgå någon avgift.

29 §

Om verksamheten har anordnats i syfte att kringgå bestämmelserna om avgiftsplikt får styrelsen besluta att avgiftsplikt föreligger.

Innan styrelsen beslutar i sådant ärende skall den höra uthyraren/säljaren och videobranschen.

30 §

Avgifterna skall redovisas särskilt och betalas in till stiftelsen enligt regler som fastställs av stiftelsen efter samråd med videobranschen. För redovisning och inbetalning av avgiftsmedlen skall i övrigt tillämpas av Kontrollbyrån fastställda regler. Bland reglerna avseende uthyrning av videogram skall finnas en bestämmelse om att underlåtenhet att betala avgift likställs med underlåtenhet att betala för levererade videogram.

Videogramuthyraren/säljaren är skyldig att låta stiftelsen genom kontrollant granska hans räkenskaper såvitt gäller avgiftsredovisningen och hans innehav av avgiftspliktiga videogram.

Kostnaderna för avgiftsuppbörden och kontrollverksmaheten skall betalas av stiftelsen.

31 §

Från berörda videogramuthyrare/säljare skall snarast genom videobranschens försorg införskaffas och till stiftelsen överlämnas förbindelse att betala avgift enligt gällande film- och videoavtal och att i övrigt följa bestämmelserna i avtalet. Förbindelsen skall ha den lydelse som framgår av bilaga 2.

Som förutsättning för leverans av videogram till videogramuthyrare skall gälla att uthyraren avgett sådan förbindelse till stiftelsen.

För leveranserna av videogram skall vidare gälla dels att underlåtenhet av videogramuthyraren att betala avgift till stiftelsen likställs med underlåtenhet att betala för levererade videogram, dels att underlåtelsen medför att uthyraren kan avstängas från vidare leveranser.

Om förvaltningen och användningen av stiftelsens medel

32 §

De avgiftsmedel som enligt detta avtal skall tillfalla stiftelsen tillförs en fond. Fonden kan också tillföras statsbidrag och andra typer av bidrag. De medel som sålunda tillförs fonden och ränteintäkterna på dessa skall användas för följande ändamål:

A. Lägst tjugo procent används för stiftelsens engagemang i produktion av svensk film. Ändamålet får också bekosta bidrag

till internationellt samarbete som kan komma svensk film till godo.

B. Lägst trettioåtta procent används för produktionsstöd till svenska långfilmer. Stödet skall syfta till en fri konstnärlig utveckling av svensk långfilm med bibehållande av filmens inriktning mot en stor publik. Det skall inte styra produktionerna i viss konstnärlig riktning, ej heller ge företräde åt någon eller några sådana riktningar framför andra.

C. Lägst fyra procent används för produktionsstöd till svenska kortfilmer. Minst hälften av det årliga produktionsstödet skall avse kortfilm för barn.

D. Lägst fyra procent används för att främja spridning och visning av värdefull film.

E. Högst tjugotre procent används för stiftelsens gemensamma förvaltning, för administrativa basresurser för verksamheterna under punkterna A-D samt i övrigt för de filmkulturella ändamål som stiftelsen skall främja i sin verksamhet.

F. Tre procent används av film- och videobranscherna för branschfrämjande ändamål.

Medlen skall tillföras film- och videobranschernas samarbetskommitté.

G. Lägst tre procent används för stöd till produktion eller distribution av värdefulla videogram. Stödet skall syfta till att bredda utgivningen av film på videogram och stimulera videobranschen till insatser på området. Medlen skall användas till rikstäckande distribution av värdefulla videogram. I första hand får medel användas för stöd till utgivning, framtagning av kassetter, distribution, information samt andra insatser för att öka intresset för värdefulla videogram. Vid fördelningen av medel skall särskilt behovet av stöd till svenska videogram och av värdefulla videogram för barn och ungdom uppmärksammas. Medel får även användas till produktion av informationsmaterial. Synpunkter på stödets utformning från videobranschen bör särskilt beaktas.

H. Lägst tre procent används till stöd för biografer. Medlen skall användas till att bevara och förstärka biografstrukturen i landet och till att stimulera film- och biografbranscherna till insatser på området. Styrelsen skall fördela medlen med lika delar på stöd till parallelldistribution av kopior av aktuella filmer och stöd till upprustning av biografer. Insatserna skall till övervägande del riktas till biografer på orter på mindre och medelstora orter. Vid fördelningen av medel till stöd till parallelldistribution skall styrelsen beakta behovet av stöd till värdefull film. Vid fördelningen av medel till stöd till uppprustning av biografer skall styrelsen särskilt uppmärksamma behov av stöd till biografer på orter med endast en biograf. Vid fördelning av sådana medel förutsätts lokala insatser.

Statsbidrag kan komma att utgå dels till fonden för fördelning enligt de i denna paragraf intagna procenttalen, dels direkt för särskilt angivna ändamål.

Inkomster som uppkommer i verksamhet som bekostas under punkterna A, B eller C, t.ex. inkomster av filmer eller ej ianspråktagna produktionsgarantier, tillförs fonden och används enligt styrelsens bestämmande för ändamål under A, B eller C. Inkomster som uppkommer i verksamhet som bekostas under punkterna D och E tillförs fonden och används enligt styrelsens bestämmande för ändamål under D eller E.

Redovisning av intäkter och kostnader skall följa en bruttoprincip och eventuella transaktioner mellan ändamålen skall ske på affärsmässiga grunder.

Det ankommer på styrelsen att av tillgängliga medel årligen avsätta de reserver som anses erforderliga. Reserverna får inte användas till ändamål som avses under E. Om det finns särskilda skäl får styrelsen dock under verksamhetsåret 1991/92 använda reserverna till sådant ändamål.

Om det sammanlagda belopp som tillförs fonden enligt första stycket under ett verksamhetsår överstiger 160 milj.kr. i prisläget den 1 juli 1991 får av det överskjutande beloppet högst 14 procent användas för ändamål som anges under E.

33 §

Detta avtal träder i kraft den 1 juli 1991 och skall gälla till och med den 31 december 1992.

Avslutande bestämmelser

34 §

Filmer, som har färdigställts före den 30 juni 1983 och som har beviljats garantier enligt 1963 års filmavtal, är berättigade till kvalitetsbidrag i enlighet med reglerna i 1963 års avtal.

36 §

Staten får säga upp avtalet, om filmbranschen eller videobranschen bryter mot avtalet.

Filmbranschen får säga upp avtalet, om nöjesskatt för biografföreställningar återinförs eller om annan skatt av väsentligen samma karaktär och effekt införs eller om mervärdesskatt införs på filmvisning. Detsamma gäller, om rätten att göra avdrag för bio-

grafavgiften vid beräkning av nettointäkten av rörelse vid taxering för inkomst begränsas eller avskaffas.

Videobranschen får säga upp avtalet om rätten att göra avdrag för videoavgiften vid beräkningen av nettointäkten av rörelse vid taxering för inkomst begränsas eller avskaffas. Detsamma gäller, om rätten att göra avdrag för skatt på sådana videokassettband för vilka videoavgift erlagts begränsas eller avskaffas eller om rätten till kompensation med ett belopp motsvarande tidigare erlagd skatt, för den som har erlagt videoavgift, begränsas eller avskaffas.

38 §

Uppsägning från filmbranschens respektive videobranschens sida gäller endast om den undertecknats av minst tre branschorganisationer.

39 §

Om avtalet upphör att gälla vid avtalstidens utgång, skall de avgifter som redovisas för åren 1991 och 1992 användas enligt bestämmelserna i avtalet, om parterna inte kommer överens om annat.

Om avtalet upphört att gälla, får regeringen förordna att stiftelsen skall träda i likvidation. I sådant fall har regeringen tillika att utse en likvidator. Stiftelsens behållning, med undantag av de för 1991 och 1992 redovisade avgifterna, tillskiftas staten att användas för stiftelsens allmänna ändamål.

Förordnas ej om likvidation, skall stiftelsen bestå, till dess regeringen förordnar annorlunda. Stiftelsens tillgångar, med undantag av de för 1991 och 1992 redovisade avgifterna, skall i sådant fall alltjämt förvaltas av stiftelsen för dennas allmänna ändamål. Därvid är stiftelsen dock inte längre bunden av avtalets regler rörande fördelningsprinciper.

Avgifter, som erlagts i förskott och som avser videogram vilka förs i handeln för uthyrning eller för videogram som avses för försäljning efter det att avtalet upphört att gälla, skall återbetalas av stiftelsen.

40 §

Styrelsen får besluta om ändring av bestämmelserna i bilaga 3. För giltighet av sådant beslut krävs godkännande av regeringen, Föreningen Sveriges Filmproducenter och videobranschen.

Tvist om tolkningen eller tillämpningen av detta avtal eller om rättsförhållanden som har sin grund i avtalet skall avgöras genom skiljedom enligt lag.

42 §

Detta avtal är från statens sida träffat under förutsättning av regeringens godkännande.

43 §

Till detta avtal har fogats vissa protokollsanteckningar som bilaga 8.

Förbindelse; biografavgift

Undertecknad anordnare av biografföreställning/biografägare som har tagit del av gällande film- och videoavtal och de särskilda regler som förutsätts i avtalets 25 §, åtar sig härigenom gentemot stiftelsen att under den tid avtalet är i kraft betala in avgift enligt avtalet och låta stiftelsen genom av denna utsedd kontrollant granska räkenskaperna såvitt gäller avgiftsredovisningen, att i övrigt följa avtalets bestämmelser samt att godtaga att underlåtenhet att betala avgift likställs med underlåtenhet att betala filmhyra.

Förbindelse; videoavgift

Undertecknad videogramuthyrare, som tagit del av gällande film- och videoavtal och de särskilda regler som förutsätts i avtalets 30 §, åtar sig härigenom gentemot stiftelsen att under den tid avtalet är i kraft betala in avgift enligt avtalet och låta stiftelsen genom av denna utsedd kontrollant granska räkenskaperna såvitt gäller avgiftsredovisningen och innehavet av avgiftspliktiga videogram, att i övrigt följa avtalets bestämmelser samt att godtaga att underlåtenhet att betala avgift likställs med underlåtenhet att betala för levererade videogram.

Förbindelse; köpvideoavgift

Undertecknad videogramsäljare, som tagit del av gällenade film- och videoavtal och de särskilda regler som förutsätts i avtalets 30 §, åtar sig härigenom gentemot stiftelsen att under den tid avtalet är i kraft betala in avgift enligt avtalet och låta stiftelsen genom av denna utsedd kontrollant granska räkenskaperna såvitt gäller avgiftsredovisningen och innehavet av avgiftspliktiga videogram samt att i övrigt följa avtalets bestämmelser.

Medel för produktion av svensk film

Enligt 32 § punkterna A, B och C, skall vissa medel användas för produktion av svensk film. I denna bilaga ges närmare bestämmelser om användningen av dessa medel.

Gemensamma bestämmelser

1. En film anses som svensk under förutsättning
a) att producenten är här i landet bosatt svensk medborgare eller svenskt bolag eller annan svensk sammanslutning eller institution,
b) att filmens produktion finansieras uteslutande med svenskt kapital och
c) att den svenska insatsen av artistiska medarbetare är av påtaglig betydelse. För kortfilm gäller dessutom att filmen anses som svensk om dess producent är utlänning med hemvist här i landet och villkoren under första stycket b) och c) är uppfyllda.
2. Film, som tillkommit i samverkan mellan svenska och utländska intressen, skall likställas med svensk film under förutsättning dels att den svenska kapitalinsatsen uppgår till minst tjugofem procent av produktionskostnaden för filmen, dels att den svenska insatsen av artistiska medarbetare är av påtaglig betydelse.
3. Med långfilm avses film som har en visningstid motsvarande minst 2 000 meter i 35 mm format (eller motsvarande i andra format) och är avsedd för normal biografpremiär med normal biografexploatering.

Produktionsgarantier till svenska långfilmer

4. Selektivt stöd i form av produktionsgarantier kan utgå till svenska långfilmer med konstnärlig inriktning och under förutsättning att de ekonomiska, tekniska och personella resurserna för produktionens genomförande föreligger.
5. Produktionsstödet skall vara återbetalningspliktigt enligt förutsättningar som styrelsen föreskriver enligt punkt 17.
6. Produktionsstödet täcker förluster upp till en viss andel av filmens produktionskostnad, dock högst med visst belopp. Produktionsstöd till filmer som avses i punkt 2, beräknas på grundval av den svenska filmproducentens andelen av produktionskostnaderna.

I underlaget för produktionsstödet får inräknas kostnader för marknadsföring.

7. Beslut om produktionsstöd fattas av en nämnd kallad produktionsstödsnämnden för långfilm.
8. Beslut av produktionsstödsnämnden att avslå ansökan om produktionssstöd till film som avses i punkt 2 på grund av att förutsättningarna i punkterna 1 och 2 inte är uppfyllda, kan av producenten underställas styrelsen för förnyad prövning.
9. Om produktionsstöd har utgått till en film får filmen visas i s.k. betal-TV tidigast tolv månader efter biografpremiären, och i annan television tidigast arton månader efter biografpremiären. Styrelsen får medge undantag från denna bestämmelse om det begärs av filmens producent.
10. Produktionsstödsnämnden för långfilm består av fem ledamöter, varav en är ordförande. Ordföranden utses av styrelsen, två ledamöter av filmbranschen och två ledamöter av Svenska Teaterförbundet.
11. Produktionsstödsnämnden sammanträder på kallelse av ordföranden, Den är beslutsför när ordföranden eller vice ordföranden och minst hälften av de övriga ledamöterna är närvarande. Som nämndens beslut gäller den mening varom de flesta enar sig eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden vid sammanträdet biträder.
12. Den som är ledamot i produktionsstödsnämnden får inte samtidigt vara ledamot i styrelsen eller i förvaltningsrådet.
13. Ledamöterna i produktionsstödsnämnden utses för hela avtalstiden. Den som under tre på varandra följande år har varit ledamot, ordförande eller suppleant i produktionsstödsnämnden eller i en garantinämnd för långfilm får inte på nytt utses till ledamot förrän tre år har förflutit sedan närmast föregående mandatperiod avslutades.
14. Ledamot i produktionsstödsnämnden är jävig vid behandlingen av ärende i vilket han har ekonomiska eller andra intressen.
15. Vid sidan av produktionsstöd kan produktionsstödsnämnden besluta om särskilda anslag för utarbetande av underlag för filmproduktionsprojekt. Styrelsen bestämmer det sammanlagda beloppet av sådana anslag.
16. Produktionsstödsnämnden skall årligen avge berättelse för närmast föregående verksamhetsår. Berättelserna överlämnas senast den 1 november till styrelsen och förvaltningsrådet.
17. Närmare bestämmelser om produktionsstöd enligt 32 § punkt B, och för produktionsstödsnämndens verksamhet fastställs av styrelsen. Innan styrelsen beslutar om sådana bestämmelser skall den inhämta yttranden från Föreningen Sveriges Filmproducenter och Svenska Teaterförbundet.

Bestämmelser om högsta belopp, stödets andel av produktionskostnaden, beräkning och fastställelse av produktionskostnader och filmintäkter, avtrappning av produktionsstöd samt återbetalning och slutreglering av produktionsstöd fastställs i samråd med Föreningen Sveriges Filmproducenter.

Produktionsstöd till svenska kortfilmer

18. Närmare bestämmelser om produktionsstöd till svenska kortfilmer samt om sammansättning av och uppgifter för produktionsstödsnämnden för kortfilm fastställs av styrelsen i samråd med Svenska Teaterförbundet samt efter yttrande av Föreningen Sveriges Filmproducenter och videobranschen.

Stiftelsens produktion av svensk film

19. Stiftelsens produktion av svensk film skall ha klart konstnärlig inriktning och omfatta såväl filmer för biografvisning som filmer som med avseende på format och ämnesinnehåll är avsedda att i första hand distribueras på annat sätt. Behovet av film för barn och ungdom skall härvid särskilt beaktas. Lägst tio procent av tillgängliga medel skall användas till kortfilm, företrädesvis för barn.

Medel för spridning och visning av värdefull film

Enligt 32 § punkt D skall vissa medel användas för att främja spridning och visning av värdefull film. Visningsnämnden skall fördela medlen på två belopp, ett för värdefull film för barn och ungdom och ett för annan värdefull film.

1.[2] Visningsnämnden skall vid fördelningen av medlen främja verksamhet som syftar till att öka möjligheterna att se värdefull film och att öka intresset för sådan film såväl hos vuxna som hos barn och ungdom. Medlen får användas för import, spridning, informationsverksamhet och granskning samt marknadsföring eller andra åtgärder som syftar till att väcka intresse för kvalitetsfilm.

Nämnden skall i nära samarbete med filminstitutets styrelse verka för att förstärka filmens roll i det lokala kulturlivet i kommunerna i samverkan med visningsorganisationer, folkbildning, kulturnämnder m.fl.

2. Nämnden består av en ordförande och sex andra ledamöter. De utses av regeringen för hela avtalstiden. Nämnden utser inom sig en vice ordförande.

3. Nämnden sammanträder på kallelse av ordföranden. Den är beslutsför när ordföranden eller vice ordföranden och minst hälften av de övriga ledamöterna är närvarande. Som nämndens beslut gäller den mening varom de flesta enar sig eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden vid sammanträdet biträder.

4. Ledamot i nämnden är jävig vid behandlingen av ärenden i vilket han har ekonomiska eller andra intressen.

2 Tredje stycket har upphävts

17 § tredje stycket i 1963 års filmavtal hade följande lydelse

Till anordnare av biografföreställning som under år 1962 med tillämpning av gällande regler helt eller delvis erhållit befrielse från nöjesskatt med hänsyn till behållningens användande för välgörande eller allmännyttigt ändamål, skall stiftelsen i den mån anordnaren icke eljest erhåller kompensation för bortfall av denna förmån, återbetala den erlagda avgiften för föreställningen. Talan må icke föras mot stiftelsens beslut i detta hänseende.

Protokollsanteckningar

till 28 §
Parterna har utgått från att royalty och annan upphovsrättslig ersättning ej skall beräknas på avgifterna.

till 31 §
Parterna utgår ifrån att det är förenligt med den näringsrättsliga lagstiftningen att leverantören av videogram avstänger videouthyraren från leverans av videogram om uthyraren underlåter att betala avgift till stiftelsen.

till 36 §
Parterna har förutsatt att videogramuthyrare medges avdrag för videoavgifterna till stiftelsen vid beräkning av nettointäkten av rörelse vid taxering för inkomst.

Förslag till nytt film- och videoavtal

Parterna

1. svenska staten

2. Sveriges Biografägareförbund, Folkets Husföreningarnas Riksorganisation, Riksföreningen Våra Gårdar, Sveriges Filmuthyrareförening u.p.a. och Föreningen Sveriges Filmproducenter (nedan kallade filmbranschen), och

3. Sveriges Videodistributörers Förening (SVF), VideoHandelns Samarbetsorganisation (VHS) och Videouthyrarnas Samarbetsorganisation (VIDSAM) (nedan kallade videobranschen)

4. Sveriges Television AB och Nordisk Television AB (nedan kallade TV-företagen)

har träffat det avtal som framgår nedan.

Avtalet är från statens sida träffat under förbehåll av regeringens godkännande.

Inledande bestämmelser

1 §

Stiftelsen Svenska Filminstitutet har till ändamål att främja värdefull svensk films filmproduktion.

Stiftelsen skall också fördela biografstöd och branschstöd samt medverka i vissa internationella samproduktionsfonder.

Stiftelsen kan dessutom utföra uppdrag åt staten inom det filmkulturella området.

2 §

Stiftelsens verksamhet leds av en styrelse. Stiftelsen har vidare en verkställande direktör.

3 §

Med film avses i detta avtal även videogram i alla de fall där det är praktiskt lämpligt och motiverat.

4 §

Styrelsen skall bestå av lägst fem och högst sju ledamöter, utsedda av regeringen som också bestämmer vem som skall vara styrelsens ordförande.

Styrelsens ledamöter skall utses för en tid av högst tre år.

Den som varit ledamot under två mandatperioder får utses till ledamot för ytterligare en period endast om särskilda skäl föreligger.

Styrelsen utser inom sig vice ordförande.

5 §

Styrelsen skall ha sitt säte i Stockholm.

6 §

Styrelsen beslutar om fördelningen av de medel som tillförs stiftelsen. Den fastställer för varje räkenskapsår en budget för verksamheten.

Styrelsen får inte utan regeringens tillstånd sälja eller ytterligare belåna Filmhuset.

7 §

Ordförande skall se till att sammanträden hålls när det behövs. Om styrelseledamot eller verkställande direktören fordrar att styrelsen sammanträder skall en sådan begäran efterkommas.

Styrelsen är beslutsför när ordföranden eller vice ordföranden och minst hälften av de övriga ledmöterna är närvarande. Som styrelsens beslut gäller den mening som de flesta enar sig om eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden vid sammanträdet biträder.

Verkställande direktören har rätt att närvara och yttra sig vid sammanträde med styrelsen.

Om verkställande direktören

8 §

Stiftelsens verkställande direktör skall utses av styrelsen.

Direktören skall handha den löpande förvaltningen enligt riktlinjer och anvisningar som styrelsen meddelar.

Vissa bestämmelser för stiftelsen

9 §

Stiftelsens räkenskapsår (verksamhetsår) skall vara den 1 januari–31 december.

För granskning av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning och räkenskaper utser regeringen årligen två revisorer jämte suppleanter, av vilka en revisor och en suppleant utses på förslag av föreningen Sveriges Filmproducenter och videobranschen. En av revisorerna, liksom suppleanten för denne, skall vara auktoriserade revisorer.

Senast den 1 maj skall berättelse för föregående räkenskapsårs förvaltning jämte räkenskaper överlämnas till revisorerna. Dessa skall därefter senast den 1 juni till styrelsen avge revisionsberättelse.

10 §

Stiftelsens verksamhetsberättelse skall senast den 15 juli överlämnas till regeringen, filmbranschen, videobranschen och TV-företagen. Regeringen beslutar huruvida ansvarsfrihet skall beviljas.

11 §

Regeringen fastställer ersättning till styrelsens ledamöter och till revisorer och suppleanter för revisorer.

12 §

Stiftelsen skall vara undantagen från tillsyn enligt lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

Om efterlevnaden av avtalet

13 §

Filmbranschen och videobranschen förbinder sig att verka för att detta avtal efterlevs. Organisationerna är pliktiga att söka förmå sina medlemmar att följa avtalets bestämmelser.

14 §

Biografägare eller den som eljest anordnar biografföreställning (nedan kallad biografägare) skall till stiftelsen erlägga en avgift, motsvarande tio procent av bruttobiljettintäkterna vid föreställning. Med sådan intäkt avses bruttoinkomst enligt de av Filmägarnas Kontrollbyrå Aktiebolag fastställda allmänna bestämmelser vid filmleverans. Filmhyra skall inte utgå på den del av intäkten som utgör avgiften. Det är i detta sammanhang utan betydelse för avgiftsplikten om film visas med hjälp av videoteknik i stället för med traditionell teknik.

15 §

Avgift skall inte utgå för biografföreställning på sådant fast visningsställe, där det enligt det register som förs av Kontrollbyrån ges högst fem föreställningar i veckan utöver barnmatinéer.

Med barnmatiné avses föreställning som riktar sig till barn och som börjar senast klockan 17.

Om biografföreställning har anordnats i syfte att kringgå bestämmelser om avgiftsplikt, får styrelsen besluta att avgiftsplikt föreligger. Innan styrelsen beslutar i sådant ärende skall styrelsen höra biografägaren och dennes organisation.

Stiftelsen får medge befrielse från avgift för biografföreställning, där film- och biografhyra avstås och där biljettintäkterna anslås till välgörande ändamål.

För visning av film, som på sätt gällde före den 1 juli 1963, förklarats vara ägnad att tjäna vetenskapligt ändamål eller upplysnings-, undervisnings- eller uppfostringssyfte, skall avgift inte utgå.

16 §

Biografägaren skall redovisa och betala in avgiften direkt till stiftelsen. Antalet redovisningsperioder skall vara minst sex om året. Regler härom skall fastställas av stiftelsen efter samråd med filmbranschen.

Redovisningen skall ske på formulär, som fastställs av Kontrollbyrån. För redovisning och inbetalning av avgiftsmedlen skall i övrigt tillämpas de av Kontrollbyrån fastställda allmänna bestämmelserna vid filmleveranser. I dessa bestämmelser skall stadgas att underlåtenhet att betala avgift likställs med underlåtenhet att betala filmhyra.

Biografägaren är skyldig att låta stiftelsen genom kontrollant granska hans räkenskaper såvitt gäller avgiftsredovisningen.

17 §

Från berörda biografägare skall snarast genom Kontrollbyråns försorg införskaffas, och till stiftelsen överlämnas förbindelse att betala avgift enligt detta avtal och att i övrigt följa bestämmelserna i avtalet. Förbindelsen skall ha den lydelse som framgår av bilaga 1.

Biografägare som underlåter att avge sådan förbindelse skall avstängas från filmleverans. Om avstängning inte sker, trots begäran om det, svarar filmuthyraren mot stiftelsen för de avgifter som belöper på en föreställning där det visas en film som hyrts ut av honom.

Om videoavgifterna

18 §

Den som yrkesmässigt hyr ut videogram som han själv äger (videogramägare) skall betala vissa avgifter till stiftelsen. Avgiften utgår för varje videogram som hyrs ut. Är ägaren utländskt subjekt skall avgiften betalas av det första svenska subjekt som efter ägaren hyr ut videogrammet. Avgiften utgör för varje videogram som innehåller en långfilm fyrtio kronor. För varje videogram som innehåller en kortfilm utgör avgiften tjugofyra kronor. För videogram som innehåller flera långfilmer utgår avgift för varje långfilm. Avgift såsom för långfilm utgår för videogram som innehåller flera kortfilmer med en sammanlagd visningstid motsvarande en eller flera långfilmer.

Med uthyrning jämställs försäljning med rätt för köparen att återlämna videogrammet mot att han återfår del av köpeskillingen eller andra förfaranden där det klart framgår att det är fråga om uthyrning.

Den som bedriver yrkesmässig verksamhet för utgivning av videogram för försäljning (videogramsäljare) skall erlägga vissa avgifter till stiftelsen. Avgiften utgår för de videogram som utges genom att föras i handeln för försäljning direkt till kunder för enskilt bruk. Avgiften utgör för varje videogram som innehåller en långfilm femton kronor.

Om verksamheten har anordnats i syfte att kringgå bestämmelserna om avgiftsplikt får styrelsen besluta att avgiftsplikt föreligger. Innan styrelsen beslutar i sådant ärende skall den höra videogramägaren och videobranschen.

20 §

Avgifterna skall redovisas särskilt och betalas in till stiftelsen enligt regler som fastställs av stiftelsen efter samråd med videobranschen. För redovisning och inbetalning av avgiftsmedlen skall i övrigt tillämpas av Kontrollbyrån fastställda regler.

Videogramägaren är skyldig att låta stiftelsen genom kontrollant granska hans räkenskaper såvitt gäller avgiftsredovisningen och hans innehav av avgiftspliktiga videogram.

Kostnaderna för avgiftsuppbörden och kontrollverksamheten skall betalas av stiftelsen.

Om TV-företagens bidrag till verksamheten

21 §

Sveriges Television AB och Nordisk Television AB skall lämna årliga bidrag till stiftelsens verksamhet med 20 milj.kr. resp. 10 milj.kr. Bidragen skall justeras enligt vad som framgår av 22a §.

Om förvaltningen och användningen av stiftelsens medel

22 §

Inom ramen för de ändamål som anges i 1 § skall de medel som tillförs stiftelsen användas enligt följande:

1. Filmstöd till svenska långfilmer
2. Filmstöd till svenska kortfilmer
3. Avgifter till internationella samproduktionsfonder
4. Biografstöd
5. Bidrag till film- och videobranscherna för branschfrämjande åtgärder.

För stiftelsens samtliga kostnader för verksamheten får styrelsen under ett kalenderår använda högst 8 milj.kr.

Beloppen enligt 18, 21 och 22 §§ skall varje år justeras genom en jämförelse med konsumentprisindex för januari det aktuella året och konsumentprisindex för januari 1993.

23 §

Styrelsen får varje år lämna stöd till svensk film. Av de medel som varit tillgängliga för stiftelsen under kalenderåret får högst sjuttiotre procent användas för stöd till långfilm, och högst tretton procent för stöd till kortfilm. Fyrtioen procent av det totala långfilmsstödet skall vara ett förhandsstöd och får täcka kostnader upp till högst åttio procent av filmens produktionskostnad, dock högst med visst belopp.

För den konstnärliga bedömningen skall styrelsen ha anställda konsulenter. Konsulenterna skall ha en tidsbegränsad anställning.

24 §

Av de medel som varit tillgängliga för långfilmsstöd skall femtionio procent användas för ett efterhandsstöd. Stödet får uppgå till högst 8 milj.kr. per film.

För att filmstöd skall kunna utgå till en långfilm skall den inom ett år efter biografpremiären ha setts av minst 30 000 betalande biografbesökare. Fullt stöd kan utgå först sedan filmen har setts av 110 000 betalande biografbesökare. När filmen har uppnått minimiantalet biografbesökare utgår ett stöd på 4 milj.kr. Stödet ökar sedan successivt till maximalt stöd vid 110 000 biografbesökare.

Film som erhåller bidrag enligt 23 § kan enbart få stöd enligt 24 § om filmen därigenom kan få ett högre stödbelopp. Stödet skall då utgå som mellanskillnaden mellan bidraget enligt 23 § och 24 §.

25 §

Bidrag till svensk film enligt 23 § och filmstöd enligt 24 § skall vara återbetalningspliktiga enligt bestämmelser som styrelsen meddelar.

26 §

Har stöd utgått till en film får filmen visas i s.k. betal-TV tidigast tolv månader efter biografpremiären och i annan television tidi-

gast arton månader efter biografpremiären. Har filmen visats i televisionen före angiven tid kan stöd inte utgå.

27 §

Stiftelsen får varje år lämna biografstöd. Av de medel som varit tillgängliga för stiftelsen får högst elva procent användas för biografstöd. Femtio procent av stödet skall användas för stöd till biografer grundat på biografpublikens storlek. Styrelsen skall fördela resterande medel med lika delar till parallelldistribution av kopior av aktuella filmer och stöd för upprustning av biografer.

28 §

Stiftelsen får varje år lämna bidrag till film- och videobranscherna för branschfrämjande åtgärder. Av de medel som varit tillgängliga för stiftelsen får högst tre procent användas för branschfrämjande åtgärder.

29 §

En film skall anses som svensk under förutsättning att i huvudsak det svenska språket eller i Sverige förekommande minoritetsspråk används.

30 §

Med långfilm avses film som har en visningstid motsvarande minst 2 000 meter i 35 mm format, eller motsvarande i andra format, och är avsedd för normal biografpremiär med normal biografexploatering. Styrelsen har rätt att medge undantag vad avser film som riktar sig till yngre barn.

Avslutande bestämmelser

31 §

Detta avtal träder i kraft den 1 januari 1993 och skall gälla till och med den 31 december 1998.

Uppsägning av avtalet skall ske senast ett år före avtalstidens utgång. Vid utebliven uppsägning förlängs avtalet med tre år åt gången.

Sedan tre år av avtalstiden förflutit får var och en av parterna påkalla förhandlingar om förändring av avtalet. Sådan förhandling skall påkallas senast den 31 december 1995. Förändringen får inte avse stiftelsens ändamål.

32 §

Staten får säga upp avtalet, om filmbranschen eller videobranschen bryter mot avtalet.

Filmbranschen får säga upp avtalet, om nöjesskatt för biografföreställning återinförs eller om annan skatt av väsentligen samma karaktär och effekt införs eller om mervärdesskatt införs på filmvisning. Detsamma gäller, om rätten att göra avdrag för biografavgiften vid beräkning av nettointäkter av rörelse vid taxering för inkomst begränsas eller avskaffas.

Videobranschen får säga upp avtalet om rätten att göra avdrag för videoavgiften vid beräkning av nettointäkten av rörelsen vid taxering för inkomst begränsas eller avskaffas.

33 §

Var och en av parterna får säga upp avtalet om ett den xx.xx. 1992 träffat avtal om upphovsrättsavgifter upphör att gälla.

34 §

Uppsägning från filmbranschens respektive videobranschens sida gäller endast om den undertecknats av minst tre branschorganisationer.

35 §

Om avtalet upphör att gälla vid avtalstidens utgång, skall de avgifter som redovisasts för åren 1997 och 1998 användas enligt bestämmelserna i avtalet, om parterna inte kommer överens om annat.

Avgifter, som erlagts i förskott och som avser videogram vilka förs i handel för uthyrning eller för videogram som avses för försäljning efter det att avtalet upphört att gälla, skall återbetalas av stiftelsen.

Om avtalet upphört att gälla, tillskiftas stiftelsens tillgångar staten att användas för stiftelsens allmänna ändamål.

Tvist om tolkningen eller tillämpningen av detta avtal eller om rättsförhållanden som har sin grund i avtalet skall avgöras genom skiljedom enligt lag.

Detta avtal har upprättats i elva likalydande exemplar av vilka staten tagit ett, filmbranschen fem, videobranschen tre och TV-företagen två.

Stockholm den

Mot ovanstående avtal har Filmägarnas Kontrollbyrå Aktiebolag intet att erinra:

KUNGL. BIBL.
1992-02-03
STOCKHOLM

Statens offentliga utredningar 1991

Kronologisk förteckning

1. Flykting- och immigrationspolitiken. A.
2. Finansiell tillsyn. Fi.
3. Statens roll vid främjande av export. UD.
4. Miljölagstiftningen i framtiden. M.
5. Miljölagstiftningen i framtiden. Bilagedel. Sekretariatets kartläggning och analys. M.
6. Utvärdering av SBU. Statens Beredning för Utvärdering av medicinsk metodik. S.
7. Sportslig och ekonomisk utveckling inom trav- och galoppsporten. Fi.
8. Beskattning av kraftföretag. Fi
9. Lokala sjukförsäkringsregister. S.
10. Affärstiderna. C.
11. Affärstiderna. Bilagedel. C.
12. Ungdom och makt. C.
13. Spelreglerna på arbetsmarknaden. A.
14. Den regionala bil- och körkortsadministrationen. K.
15. Informationens roll som handlingsunderlag - styrning och ekonomi. S.
16. Gemensamma regler - lagstiftning, klassifikationer och informationsteknologi. S.
17. Forskning och utveckling - epidemiologi, kvalitetssäkring och Spris utvecklingsprojekt. S.
18. Informationsstruktur för hälso- och sjukvården - en utvecklingsprocess. S.
19. Storstadens trafiksystem. Överenskommelser om trafik och miljö i Stockholms- Göteborgs- och Malmöregionerna. K.
20. Kapitalkostnader inom försvaret. Nya former för finansiell styrning. Fö.
21. Personregistrering inom arbetslivs-, forsknings- och massmedieområdena, m.m. Ju.
22. Översyn av lagstiftningen om träfiberråvara. I.
23. Ett nytt BFR - Byggforskningen på 90-talet. Bo.
24. Visst går det an! Del 1, 2 och 3. C.
25. Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöken med en friare nämndorganisation. C.
26. Kommunala entreprenader. Vad är möjligt? En analys av rättsläget och det statliga regelverkets roll. C.
27. Kapitalavkastningen i bytesbalansen. Tre expertrapporter. Fi.
28. Konkurrensen i Sverige - en kartläggning av konkurrensförhållandena i 61 branscher. Del 1 och 2. C.
29. Periodiska hälsoundersökningar i vissa statliga, kommunala och landstingskommunala anställningar. C.
30. Särskolan -en primärkommunal skola. U.
31. Statens arkivdepåer. En utvecklingsplan till år 2000. U.
32. Naturvårdsverkets uppgifter och organisation. M.
33. Branden på Sally Albatross. Den 9-12 januari 1990. Fö.
34. HIV-smittade - ersättning för ideell skada. Ju.
35. Några frågor i anslutning till en arbetsgivarperiod inom sjukpenningförsäkringen. S.
36. Ny kunskap och förnyelse. C.
37. Räkna med miljön! Förslag till natur- och miljöräkenskaper. Fi.
38. Räkna med miljön! Förslag till natur- och miljöräkenskaper. Bilagedel. Fi.
39. Säkrare förare. K.
40. Marknadsanpassade service- och stabsfunktioner - ny organisation av stödet till myndigheter och regeringskansli. C.
41. Marknadsanpassade service- och stabsfunktioner - ny organisation av stödet till myndigheter och regeringskansli. Bilagedel. C.
42. Aborterade foster, m.m. S.
43. Den framtida länsbostadsnämnden. Bo.
44. Examination som kvalitetskontroll i högskolan. U.
45. Påföljdsfrågor. Frigivning från anstalt, m.m. Ju.
46. Handikapp, Välfärd, Rättvisa. S.
47. På väg - exempel på förändringsarbeten inom verksamheter för psykiskt störda. S.
48. Bistånd genom internationella organisationer. UD.
49. Bistånd genom internationella organisationer. Annex 1. Det multilaterala biståndets organisationer. UD.
50. Bistånd genom internationella organisationer. Annex 2. Sverige och u-länderna i FN - en återblick. UD.
51. Bistånd genom internationella organisationer. Annex 3. Särstudier. UD.
52. Alkoholbeskattningen. Fi.
53. Forskning och teknik för flyget. Fö.
54. Skola - skolbarnsomsorg - en helhet. U.
55. Sveriges nationalrapport till FNs konferens om miljö och utveckling - UNCED 1992. M.
56. Kompetensutveckling – en utmaning. A.
57. Arbetslöshetsförsäkringen – finansieringssystemet. A.
58. Ett nytt turistråd. I.
59. Konkurrens för ökad välfärd. Del 1. Konkurrens för ökad välfärd. Del 2. Konkurrens för ökad välfärd. Bilagor. C.
60. Olika men ändå lika. Om invandrarungdomar i det mångkulturella Sverige. C.
61. Statens bostadskreditnämnd - organisation och dimensionering. Bo.
62. Vissa särskilda frågor beträffande integritetsskyddet på ADB-området. Ju.

Statens offentliga utredningar 1991

Kronologisk förteckning

63. Tillsynen över hälso- och sjukvården. S.
64. Att förvalta kulturmiljöer. U.
65. Ett samordnat vuxenstudiestöd. U.
66. Hemslöjd i samverkan. I.
67. Samhall i går, i dag, i morgon. A.
68. Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöksverksamheten med avsteg från statlig reglering m.m. C.
69. Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöksverksamheten med avsteg från statlig reglering m.m. Särskild bilaga. C.
70. Ombudsman för barn och ungdom. S.
71. Teaterns kostnadsutveckling 1975-1990 med särskilda studier av Operan, Dramaten och Riksteatern. U.
72. En kreativ studiemiljö - högskolebiblioteket som pedagogisk resurs. U.
73. Vänersjöfarten. K.
74. Krediter för utveckling. UD.
75. Organiserad rasism. A.
76. Miljön och förpackningarna. M.
77. Miljön och förpackningarna. Livscykelanalyser för förpackningsmaterial - beräkning av miljöbelastning. Bilaga. M.
78. Krav på förändring – synpunkter från psykiskt störda och anhöriga. S.
79. Det framtida trafiksäkerhetsarbetet. K.
80. Kommunalt partistöd. C.
81. Fastighetsleasing. Ju.
82. Drivkrafter för produktivitet och välstånd. I.
83. FoU för industriell utveckling. Svensk kollektivforskning 1991. I.
84. Smuggling och tullbedrägeri. Fi.
85. Historiska arrenden – förslag till friköpslag. Ju.
86. Ny hyreslag. Bo.
87. Yrkesofficerarnas pensionsålder och åldersstruktur. Fö.
88. Stöd och samordning kring psykiskt störda – ett kunskapsunderlag. S.
89. Försäkringsrörelse i förändring 1. Fi.
90. Konkurrensneutral energibeskattning. Fi.
91. Forskning och utveckling för totalförsvaret. Kartläggning och probleminventering. Fö.
92. Rätt till bostad – om psykiskt störda boende. S.
93. El från biobränslen. Det industriella utvecklingsarbetet. N.
94. ELSU 91. Förslag till omfattning, organisation och finansiering av det svenska elsäkerhetsarbetet. N.
95. Översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet. M.
96. Lantmäteriutbildningar i Luleå och Lund. Bo.
97. En väg till delaktighet och inflytande – tolk för döva, dövblinda, vuxendöva, hörselskadade och talskadade. S.
98. Kommunal ekonomi i samhällsekonomisk balans – statsbidrag för ökat handlingsutrymme och nya samarbetsformer. Fi.
99. Statistiken inom livsmedelssektorn – förslag till förändringar. Jo.
100. Neutral företagsbeskattning. Fi.
101. Landskap Näring Kunskap, del 1 – 4. Jo.
102. Svenska kyrkans medlemmar och kyrka–statfrågan. C.
103. En ny sjömanslagstiftning. K.
104. Konkurrensen inom den kommunala sektorn. C.
105. Filmkultur och filmkulturell verksamhet i Sverige. Ku.

Statens offentliga utredningar 1991

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Personregistrering inom arbetslivs-, forsknings- och massmedieområdena, m.m. [21]
HIV-smittade - ersättning för ideell skada. [34]
Påföljdsfrågor. Frigivning från anstalt, m.m. [45]
Vissa särskilda frågor beträffande integritetsskyddet på ADB-området. [62]
Fastighetsleasing. [81]
Historiska arrenden – förslag till friköpslag. [85]

Utrikesdepartementet

Statens roll vid främjande av export. [3]
Bistånd genom internationella organisationer. [48]
Bistånd genom internationella organisationer. Annex 1.
Det multilaterala biståndets organisationer. [49]
Bistånd genom internationella organisationer. Annex 2.
Sverige och u-länderna i FN - en återblick. [50]
Bistånd genom internationella organisationer. Annex 3.
Särstudier. [51]
Krediter för utveckling. [74]

Försvarsdepartementet

Kapitalkostnader inom försvaret. Nya former för finansiell styrning. [20]
Branden på Sally Albatross. Den 9-12 januari 1990. [33]
Forskning och teknik för flyget. [53]
Yrkesofficerarnas pensionsålder och åldersstruktur. [87]
Forskning och utveckling för totalförsvaret.
Kartläggning och probleminventering. [91]

Socialdepartementet

Utvärdering av SBU. Statens Beredning för Ut-värdering av medicinsk metodik. [6]
Lokala sjukförsäkringsregister [9]
Informationens roll som handlingsunderlag - styrning och ekonomi. [15].
Gemensamma regler - lagstiftning, klassifikationer och informationsteknologi. [16].
Forskning och utveckling - epidemiologi, kvalitetssäkring och Spris utvecklingsprojekt. [17].
Informationsstruktur för hälso- och sjukvården - en utvecklingsprocess. [18].
Några frågor i anslutning till en arbetsgivarperiod inom sjukpenningförsäkringen. [35]
Aborterade foster, m.m. [42]
Handikapp, Välfärd, Rättvisa. [46]
På väg - exempel på förändringsarbeten inom verksamheter för psykiskt störda. [47]
Tillsynen över hälso- och sjukvården. [63]
Ombudsman för barn och ungdom. [70]
Krav på förändring – synpunkter från psykiskt störda och anhöriga. [78]
Stöd och samordning kring psykiskt störda – ett kunskapsunderlag. [88]
Rätt till bostad – om psykiskt störda boende. [92]
En väg till delaktighet och inflytande – tolk för döva, dövblinda, vuxendöva, hörselskadade och talskadade. [97]

Kommunikationsdepartementet

Den regionala bil- och körkortsadministrationen. [14]
Storstadens trafiksystem. Överenskommelser om trafik och miljö i Stockholms- Göteborgs- och Malmöregionerna. [19]
Säkrare förare [39]
Vänersjöfarten [73]
Det framtida trafiksäkerhetsarbetet. [79]
En ny sjömanslagstiftning. [103]

Finansdepartementet

Finansiell tillsyn. [2]
Sportslig och ekonomisk utveckling inom trav- och galoppsporten. [7]
Beskattning av kraftföretag. [8]
Kapitalavkastningen i bytesbalansen.
Tre expertrapporter. [27]
Räkna med miljön! Förslag till natur- och miljöräkenskaper. [37]
Räkna med miljön! Förslag till natur- och miljöräkenskaper. Bilagedel. [38]
Alkoholbeskattningen. [52]
Smuggling och tullbedrägeri. [84]
Försäkringsrörelse i förändring 1. [89]
Konkurrensneutral energibeskattning. [90]
Kommunal ekonomi i samhällsekonomisk balans – statsbidrag för ökat handlingsutrymme och nya samarbetsformer. [98]
Neutral företagsbeskattning. [100]

Utbildningsdepartementet

Särskolan -en primärkommunal skola. [30]
Statens arkivdepåer. En utvecklingsplan till år 2000. [31]
Examination som kvalitetskontroll i högskolan. [44]

Statens offentliga utredningar 1991

Systematisk förteckning

Skola - skolbarnsomsorg - en helhet. [54]
Att förvalta kulturmiljöer. [64]
Ett samordnat vuxenstudiestöd. [65]
Teaterns kostnadsutveckling 1975-1990
med särskilda studier av Operan, Dramaten
och Riksteatern. [71]
En kreativ studiemiljö - högskolebiblioteket som
pedagogisk resurs. [72]

Jordbruksdepartementet

Statistiken inom livsmedelssektorn – förslag till
förändringar. [99]
Landskap Näring Kunskap, del 1 – 4. [101]

Arbetsmarknadsdepartementet

Flykting- och immigrationspolitiken. [1]
Spelreglerna på arbetsmarknaden. [13]
Kompetensutveckling – en utmaning. [56]
Arbetslöshetsförsäkringen – finansieringssystemet. [57]
Samhall i går, i dag, i morgon. [67]
Organiserad rasism. [75]

Bostadsdepartemntet

Ett nytt BFR - Byggforskningen på 90-talet. [23]
Den framtida länsbostadsnämnden. [43]
Statens bostadskreditnämnd - organisation och
dimensionering. [61]
Ny hyreslag. [86]
Lantmäteriutbildningar i Luleå och Lund. [96]

Industridepartementet

Översyn av lagstiftningen om träfiberråvara. [22]
Ett nytt turistråd. [58]
Hemslöjd i samverkan [66]
Drivkrafter för produktivitet och välstånd. [82]
FoU för industriell utveckling. Svensk kollektiv-
forskning 1991. [83]

Näringsdepartementet

El från biobränslen. Det industriella utvecklingsarbetet.
[93]
ELSU 91. Förslag till omfattning, organisation och
finansiering av det svenska elsäkerhetsarbetet. [94]

Civildepartementet

Affärstiderna. [10]
Affärstiderna. Bilagedel. [11]
Ungdom och makt.[12]
Visst går det an! Del 1, 2 och 3. [24]
Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöken med
en friare nämndorganisation. [25]
Kommunala entreprenader. Vad är möjligt? En analys
av rättsläget och det statliga regelverkets roll. [26]
Konkurrensen i Sverige - en kartläggning av konkur-
rensförhållandena i 61 branscher. Del 1 och 2. [28]
Periodiska hälsoundersökningar i vissa statliga, kom-
munala och landstingskommunala anställningar. [29]
Ny kunskap och förnyelse. [36]
Marknadsanpassade service- och stabsfunktioner - ny
organisation av stödet till myndigheter och rege-
ringskansli. [40]
Marknadsanpassade service- och stabsfunktioner - ny
organisation av stödet till myndigheter och rege-
ringskansli. Bilagedel. [41]
Konkurrens för ökad välfärd. Del 1.
Konkurrens för ökad välfärd. Del 2.
Konkurrens för ökad välfärd. Bilagor. [59]
Olika men ändå lika. Om invandrarungdomar i det
mångkulturella Sverige. [60]
Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöksverk-
samheten med avsteg från statlig reglering m.m. [68]
Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöksverk-
samheten med avsteg från statlig reglering m.m.
Särskild bilaga. [69]
Kommunalt partistöd. [80]
Svenska kyrkans medlemmar och kyrka–
statfrågan. [102]
Konkurrensen inom den kommunala sektorn. [104]

Statens offentliga utredningar 1991

Systematisk förteckning

Miljödepartementet

Miljölagstiftningen i framtiden. [4]
Miljölagstiftningen i framtiden. Bilagedel.
Sekretariatets kartläggning och analys. [5]
Naturvårdsverkets uppgifter och organisation. [32]
Sveriges nationalrapport till FNs konferens om miljö
och utveckling - UNCED 1992. [55]
Miljön och förpackningarna. [76]
Miljön och förpackningarna. Livscykelanalyser
för förpackningsmaterial - beräkning av
miljöbelastning. Bilaga. [77]
Översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet.[95]

Kulturdepartementet

Filmkultur och filmkulturell verksamhet i Sverige. [105]

ALLMÄNNA FÖRLAGET

BESTÄLLNINGAR: ALLMÄNNA FÖRLAGET, KUNDTJÄNST, 106 47 STOCKHOLM,
TEL: 08-739 96 30, FAX: 08-739 95 48.
INFORMATIONSBOKHANDELN, MALMTORGSGATAN 5 (VID BRUNKEBERGSTORG), STOCKHOLM.

ISBN 91-38-10942-5
ISSN 0375-250X